Dragomirna: is een gehucht in Moldavië, tegen Roemenië.
Het is bekend om zijn klooster in de Oosters-orthodoxe architectuur.

Het klooster van Dragomirna

Wezel:

Een wezel in wintervacht in het Woud van Bialowieza.

Het klooster van Dragomirna
- Gezicht op de kerktoren

Kladany: Kladanj is een gemeente in de Federatie Bosnië-Herzegovina in het kanton Tuzla. In Kladanj bevindt zich een als werelderfgoed erkende necropolis met middeleeuwse stecci-grafstenen.

75

Ik zie eerst een laars, glimmend gepoetst en dan de rijbroek, dan de doffe koppelriem en dan hijst een man zich over de pannen die de scheidingsmuur bedekken. Ik ken het gezicht, al heb ik het niet eerder gezien. Het gezicht van de wezels die grootvader kweekte in Dragomirna, hun snorharen beven, zij springen op de hals van muizen, konijnen.

Ik wil een lied uit mijn streek aanheffen om het noodlot te bezweren. ‘Moeder in de hemel, verjaag die man. Want dit meisje kan het niet. Moeder in de hemel, straf die man en gooi hem in het riet.’

Ik zou het uniform moeten kennen, maar ik heb uniformen uit mijn hoofd gejaagd. Voor mijn part is hij de postbode die niet wil wachten voor de voordeur en daarom over de muur klimt. Hij heeft zilveren strepen op zijn mouw, op zijn schouders, op zijn kepie. Hij denkt dat ik bang ben. Hij springt van de muur, komt op zijn pootjes terecht.

‘Ilse Gershwein.’

‘Inge.’

‘Inge Gershwein,’ zegt hij dringend, spottend. Hij denkt dat ik van hem geschrokken ben. Ben ik niet. Ik zal mijn angst niet ondergeschikt maken aan deze officier. Mijn angst is de fiets die ik in Kladany heb laten staan. Met mijn angst kan deze ruiter (dat zie je aan zijn kromme benen) niets aanvangen, dus krijgt hij haar niet.

‘Kom binnen,’ zeg ik. Hij grijnst. Hij gaat op de sofa zitten, slaat zijn benen over elkaar, steekt een sigarettenpijpje in zijn mond. ‘Shit,’ zegt hij, slaat op zijn zakken.

‘Wil je een sigaret?’

‘Nee,’ zegt hij bars en steekt het sigarettenpijpje in zijn borstzak. Als hij de knoop van zijn borstzak wil dichtdoen, lukt het hem niet.

‘Ik ben gekomen, Inge Gershwein...’

‘Dat zie ik.’

‘Om je een boodschap te geven.’

Hij trekt een dolk uit zijn laars. ‘Dit is geen speelgoed, vrouwtje. Hiermee heb ik menigeen naar de eeuwige jachtvelden gezonden.’

Hij ruikt naar paarden. Er schiet hem iets te binnen, en de grijns neemt zijn hermelijnengezicht in.

‘Zeg, had jij geen hond?’ Nu, zonder waarschuwing, snak ik naar adem. De tranen springen in mijn ogen van angst. Ik wil niet dat hij dat merkt. Ik ga naar de kast, neem de fles porto. Ik zet een glaasje voor hem neer.

Hij trekt een van de breinaalden uit de bijna afgewerkte trui van Aisja, slaat er de maat mee van een allegro.

‘Wat dacht je, vrouwtje? Ik wijk uit voor de stoute machthebbers in Dragomirna en ik duik onder in een slaperig Vlaams stadje? Ik heb het uitgepluisd, wijveke, schoon wijveke, je bent hier binnengeraakt door de voorspraak van een franciscaan en toen ben je je beginnen te bemoeien met een gezin dat mij zeer dierbaar is, in zoverre dat...’

Het gezicht van de wezels (pag. 293) .... **zijn hermelijnengezicht** (pag. 293) .... **De wezel luistert** .... (pag. 294)

De hermelijn is familie van de wezel en lijkt er veel op, maar de hermelijn is zwaarder. Hij heeft een langgerekt lichaam.

De hermelijn heeft een zomer- en een wintervacht. In de zomer is de vacht roodachtig bruin of kastanjebruin, met een gelig witte buikzijde en zwarte staartpunt, in de winter is ze wit.

Hermelijn in zomervacht in Himachal Pradesh (India)

(Inge Gershwein ziet in het gezicht van Herman Grootaers een wezel, dan een hermelijn en dan weer een wezel. Deze minder scherpe waarneming is de bijgeleide van haar ontdubbeling in 2 personages: "Ja,' zeg ik en ik zie mezelf," ... A.B.)

De wezel luistert. Slaat dan de maat van het allegro tegen de kuit van zijn laars. 'Wat dacht je, vrouwtje? Tussen de Vlaamse Primitieven is het veilig toeven? Veilig niet voor de existentie, maar voor de gruwelen van het verleden?'

'Ja,' zeg ik en ik zie mezelf, Inge Gershwein, haar hoofd schuin houden terwijl een klaaglijk gerekt ja-a-a uit haar mond weerklinkt, zoals je een kwaaie hond tegemoet moet gaan.

'Hoor je soms treinen?'

'Altijd,' zegt die Inge Gershwein die ik in geen jaren ontmoet heb.

'Wat hebben jullie met mijn twee zonen gedaan?' vraagt zij.

'Ik hou de administratie niet bij. Ik heb geen tijd voor rapporten.'

'Overal ben ik geweest, bij de burgemeester, bij de politie, bij de veearts...'

'Ik doe mijn plicht. Als ik mijn plicht niet deed zou men mij terecht mogen terechtstellen.'

'Ik moet naar de wc.'

'Je weet dat dit verboden is buiten de uren. De uren zijn bepaald door de tijden van menigeen naar de eeuwige jachtvelden gezonden.'

Hij ruikt naar paarden. Er schiet hem iets te binnen, en de grijns neemt zijn hermelijnengezicht in.

'Zeg, had jij geen hond?' Nu, zonder waarschuwing, snak ik naar adem. De tranen springen in mijn ogen van angst. Ik wil niet dat hij dat merkt. Ik ga naar de kast, neem de fles porto. Ik zet een glaasje voor hem neer.

Hij trekt een van de breinaalden uit de bijna afgewerkte trui van Aisja, slaat er de maat mee van een allegro.

'Wat dacht je, vrouwtje? Ik wijk uit voor de stoute machthebbers in Dragomirna en ik duik onder in een slaperig Vlaams stadje? Ik heb het uitgepluisd, wijveke, schoon wijveke, je bent hier binnengeraakt door de voorspraak van een franciscaan en toen ben je je beginnen te bemoeien met een gezin dat mij zeer dierbaar is, in zoverre dat...'

De wezel luistert. Slaat dan de maat van het allegro tegen de kuit van zijn laars. 'Wat dacht je, vrouwtje? Tussen de Vlaamse Primitieven is het veilig toeven? Veilig niet voor de existentie, maar voor de gruwelen van het verleden?'

'Ja,' zeg ik en ik zie mezelf, Inge Gershwein, haar hoofd schuin houden terwijl een klaaglijk gerekt ja-a-a uit haar mond weerklinkt, zoals je een kwaaie hond tegemoet moet gaan.

'Hoor je soms treinen?'

'Altijd,' zegt die Inge Gershwein die ik in geen jaren ontmoet heb.

'Wat hebben jullie met mijn twee zonen gedaan?' vraagt zij.

'Ik hou de administratie niet bij. Ik heb geen tijd voor rapporten.'

'Overal ben ik geweest, bij de burgemeester, bij de politie, bij de veearts...'

'Ik doe mijn plicht. Als ik mijn plicht niet deed zou men mij terecht mogen terechtstellen.'

‘Ik moet naar de wc.’

‘Je weet dat dit verboden is buiten de uren. De uren zijn bepaald door de tijden van de soep.’

Zij haalt diep adem, een ratelslang in haar keel. Grootvader had keelkanker en piepte, zijn keel was dichtgesnoerd, hij zei: ‘Piep, meisje, piep, o, de kleine vossen, piep.’

‘Mihail en Ion,’ zegt zij en ik kan haar in haar gezicht krabben, haar laf onderdanig gezicht van Inge Gershwein.

‘Zijn dat hun namen?’

‘Mihail en de kleine Ion.’

Plagerig duwt hij de breipen tegen mijn buik.

‘Waar zijn ze heen gebracht?’

‘Naar hun school,’ zegt zij.

‘Of naar de kerk. Wij staken eerder een kerk in brand dan een school.’

‘Het was een kleine school. Tien, twaalf kinderen.’

‘Waar is je hond?’

‘Wandelen. ’s Middags wandelt hij tot aan het voetbalveld.’

‘Ik ben gekomen om hem te straffen. Al ben jij de schuldige.’

‘Wat voor een straf?’

‘Ik heb leren stropen. Hazen onder andere.’

‘Waarom straf je *hem* niet?’

‘Wie?’

‘Je weet wel wie. De man die zijn vrouw heeft mishandeld.’

‘Vroeg zij er niet om?’

‘Zij was de zon... de regen...’ Ik hoor Inge Gershwein een schaapherdersliedje zingen, en daar doorheen dendert een trein, ik krimp ineen, en tegelijkertijd blaast Inge Gershwein als een kat en vliegt de getaande wezelskop aan, zij heeft een gouden bladwijzer van de bijzettafel genomen waar hij tussen de bladen van *Dode zielen* zat en nu hakt ze daarmee in zijn gezicht dat openspat van het bloed, de bladwijzer blijft in zijn wang steken. Hij voelt aan zijn wang en aan het zonderlinge voorwerp dat er uit groeit, hij hapt naar lucht, zijn voorhoofd raakt zijn knie, hij kantelt.

☆

Dode zielen is een roman van Nikolaj Gogol uit 1842. Zelf noemde hij het een gedicht in proza.

De hoofdpersoon uit *Dode Zielen*, Tsjitsjikov, een verarmd landheer, gaat bij landeigenaars ‘dode zielen’ opkopen. Dode zielen zijn gestorven maar boekhoudkundig nog niet afgeschreven lijfeigenen (boeren), die vervolgens borg staan voor een hypotheek. Op die manier kan hij op basis van een fictief vermogen een fortuin vergaren. Op een bal wordt Tsjitsjikovs geheim echter door een van de beetgenomen landeigenaren openbaar gemaakt en Tsjitsjikov slaat op de vlucht.
Hier eindigt deel I.

Tsjitsjikov koopt zijn dode zielen op

Gogol beschrijft zijn personages in dit deel op buitengewoon sarcastische wijze: of het nu om luie, stinkende bedienden, koetsiers of boeren gaat, of om landeigenaars, niemand ontsnapt aan zijn spot. Het boek wemelt van onbenullige, gemene, banale, mondaine en triviale figuren. Gesteld kan worden dat Gogol via zijn personages de sociale structuur van Rusland veroordeelt, zonder de instellingen als zodanig te bekritiseren. De kracht van het werk zit in de universaliteit van zijn (pessimistische) wereldbeeld.

Gogol wilde met zijn *Dode Zielen* aanvankelijk een soort moderne *Divina Commedia* schrijven. Hij tekende in het eerste deel het 'inferno' van het Russische leven in heel zijn verschrikking. Bedoeling was een tweede deel te bevolken met edele zielen om de lezer in het derde deel binnen te leiden in het paradijs. Uit de bewaard gebleven fragmenten van het tweede deel blijkt dat hij er maar niet in slaagde om de ideale mens uit te beelden. De morele boodschap die hij aan zijn vervolg mee wilde geven haalde duidelijk de spontaniteit uit het werk. Gogol was er ook zelf niet tevreden over. Grote delen van het manuscript van het tweede deel werden door hem verbrand.

Dode Zielen werd bij publicatie in Rusland wisselend ontvangen. Toonaangevende critici als Boelgarin en Polevoj toonden zich uitermate negatief, Vissarion Belinski noemde het echter een meesterwerk en zette de toon voor de toekomstige waardering. De roman wordt thans gerekend tot de grote werken uit de wereldliteratuur.

(*Een Spaanse hertogin …: dit is "De hertogin van Malaga, een door de Engelse scriptwriters verzonnen personage, (die) eindeloos in een Louis Seize-boudoir naar zichzelf zit te staren op muziek van Ennio Morricone." (deel 2, pag. 285) A.B.*)

Londerzeel: plaats en gemeente in de Belgische provincie Vlaams-Brabant. De gemeente telt ruim 18.000 inwoners. De inwoners worden Londerzelenaren of "Kiekenplukkers" genoemd.

Steven **Spielberg** (Cincinnati, 1946) is een Amerikaans regisseur en producent.

Spielberg werd in de jaren 70, 80 en 90 van de 20e eeuw succesvol door zijn fantasierijke mainstreamfilms waarin hij een simpel verhaal combineerde met schitterende special effects, bombastische muziek en non-stop spanning en spektakel.

Spielberg in 2017

76

Hallo

In bepaalde cinematografische kringen is het gesprek van de dag de vergevorderde idylle tussen kostuumontwerper Jean Keltermans en Muriel Vandeghinste die in de superproductie van ORION, *Breughel*, een Spaanse hertogin neerzet als geen tweede. De tegenwoordige vriend van Muriel, John Pauwels, een succesvol importeur van Argentijns rundvlees zegt: 'Ik neem het met een korreltje zout, Muriel kan soms raar uit de hoek komen.'

Marie-Claire

Ingewijden die een *rough cut* van *Breughel* gezien hebben, zijn verrukt. 'Een wervelende film,' zegt de criticus Bert Matthijs. 'Walter Oorslag heeft opnieuw een kaskraker gemaakt, men vindt er alles wat de doorsnee bioscoopbezoeker zoekt, geweld, liefde, humor, maar de film biedt ook boeiende inzichten in onze geschiedenis. Deze film – en dat kan niet van elke Vlaamse film gezegd worden – had zelfs nog langer mogen zijn, zo zeer raakt men verslingerd aan de stortvloed van beelden uit ons verleden. Bravo, Walter Oorslag!'

Joehoe

Breughel? Ouderwets gezwets over een schilder die in zijn tijd misschien iets te vertellen had, maar nu museumkunst is geworden. Alle clichés van de boerenhondenfilms hier te lande. Zelfs Herman Grootaers, toch gewoonlijk goed voor een paar slappe lachjes, is hier niet te pruimen.

De Bode van Londerzeel

Een uitvoerige beschouwing over *Breughel*, het nieuwste glansproduct van Walter Oorslag, zullen we publiceren als de film in première gaat in aanwezigheid van Zijne Hoogheid Prins Michel. Maar nu al kan gezegd worden dat Walter Oorslag in de roos heeft geschoten. De Spielberg van onze contreien rekent op een massale belangstelling. Terecht, vinden wij, want hij heeft zichzelf overtroffen.

☆

Films als *Jaws*, *Close Encounters of the Third Kind*, *E.T. the Extra-Terrestrial*, de *Indiana Jones- en de Jurassic Park*-cyclus haalden ongekende winsten binnen en hadden een enorme invloed op de filmindustrie.

Spielberg werd in 1946 geboren in Cincinnati. Zijn ouders waren Joden van Oekraïense afkomst. Omdat Stevens vader computerexpert was moest hij veel van stad naar stad verhuizen. Hij groeide op in typisch Amerikaanse suburbs. Juist deze slaperige voorsteden zouden later in zijn films veelvuldig terugkomen. Spielberg stond bekend als een dromerig en verlegen jongetje dat het liefst televisie keek of zat te fantaseren. Als kind had hij een fascinatie voor buitenaardse wezens, de Tweede Wereldoorlog en de televisie. Al deze onderwerpen zouden later een rol in zijn films gaan spelen.

Hoewel het officieel nooit is vastgesteld, zou Spielberg later claimen dat hij in zijn jeugd leed aan het syndroom van Asperger.

> (Asperger: een pervasieve ontwikkelingsstoornis, vernoemd naar de Weense kinderarts dr. Hans Asperger, gekenmerkt door beperkingen in de sociale interacties en een beperkt repertoire aan interesses en activiteiten.)

Spielbergs sociale problemen werden nog versterkt omdat hij gepest werd vanwege zijn Joodse afkomst. Dit alles veranderde toen hij in contact kwam met de filmcamera. Spielberg zei hierover later in een interview:

> "Toen ik begon met filmen besefte ik pas dat ik maar één talent had: films maken. De jongens uit mijn klas vonden mijn films fantastisch en ineens werd ik niet meer gepest, ineens hoorde ik erbij en zagen zij waar ik goed in was. Vanaf dat moment wilde ik niets anders meer doen dan films maken."

77

Chesterfieldmeubelen zijn zitmeubelen in Engelse stijl daterend uit het eind van de achttiende eeuw. Als voornaamste kenmerk geldt de capitonnage van leuning en zitting, en vaak een genagelde voorzijde. Een Chesterfieldmeubel wordt traditioneel uitgevoerd in leer, maar andere stofferingen, zoals zijde en stof, zijn tegenwoordig ook gangbaar.

Hotellobby met Chesterfieldmeubelen

(Een eenzaam jongetje: dat is *hij, Julien Schoenaerts, achter zijn grote rollen, aldus Bert Vanheste. A.B.)*

Een van de zoontjes: Donalbain en Malcolm waren de zonen van Duncan, koning van Schotland. (Macbeth).

Toen Inge Gershwein het levenloze lichaam van de officier naar de chesterfield sleurde, gleed hij uit haar handen. De kepie viel op de grond en zijn hoofd bonkte tegen de marmeren vloer. Zij knielde bij hem, legde haar vlakke hand op zijn voorhoofd en trok de gouden bladwijzer uit zijn wang. Daarop waste zij het bloed van zijn gezicht met een badhandje. Zij sprak tot hem in een Roemeens dialect. Hij antwoordde niet. Tijdens het wassen was zijn snor losgeraakt en dat maakte haar nieuwsgierig naar verdere mogelijke vermommingen: zij knoopte zijn uniformjasje open en toen zijn broek. Het was een eeuwigheid geleden dat zij een mannelijk lid had gezien. Zij vond het een speels en nogal grappig voorwerp. Zij probeerde het ding eraf te snijden met de gouden bladwijzer maar dat ging niet, ofwel had de officier een uitzonderlijk dikke huid daar of de bladwijzer deugde niet als mes. Zij had hem onder de douche – een plek van vernietiging – willen slepen maar daar had zij de kracht niet meer voor. Zij las een paar pagina's uit *Dode zielen* in een betrekkelijk rustige gemoedstoestand toen hij wakker werd. Hij greep meteen zijn teelballen en onderzocht de schrammen op zijn lid.

'Dit is unfair,' zei hij en leek opnieuw in zwijm te vallen. Zij troostte hem, streelde over zijn wang, voorzichtig langs de wonde. 'Auw auw auw,' bracht hij uit als een eenzaam jongetje (zijn debuut in de toneelwereld als een van de zoontjes van een Schotse koning die vermoord zou worden door Macbeth, zo heel erg lang geleden).

Langzamerhand herstelde hij. Hij bleef haar beschuldigend aankijken, ook terwijl zij een pleister op zijn wang kleefde.

De hond Willy kwam terug van zijn wandeling, deed alsof hij de vreemdeling al jaren kende, likte aan de linkerlaars. Inge Gershwein gaf Willy een forse portie kabeljauw waarin zij zijn poedertje voor de stoelgang mengde. Dit zag de officier, die steeds minder en minder officier was, met een bestraffende blik aan.

'Je gaat toch niet opnieuw die hond op de drempel laten schijten.'

'Zolang ik leef,' zei zij. 'Of liever, zolang Willy leeft.'

'Dit kan ik niet goedkeuren,' zei hij.

'Hij heeft Roberte mishandeld, hij heeft haar de vernieling ingejaagd.'

'Hoe weet je dat?'

Zij haalde haar schouders op.

'Dan ga ik maar...' zei de man die een beul was geweest en nu in een coma bewoog, hij hield zijn hand voor de wonde toen hij op straat kwam en Inge Gershwein hem nakeek. 'Hij schaamt zich,' dacht zij. 'In andere omstandigheden zou ik dit als een pluspunt aanrekenen. Maar die omstandigheden kan ik nu niet meer toelaten.'

Zij nam Willy op schoot. 'Waarom lik jij de laarzen van een stoute man? Een engerd die mij dingen komt vertellen die ik vergeten ben.'

'Zij kwamen, zij die op hem leken, op de meest onverwachte tijden in de hut. Zij wezen iemand aan. Zij hoefden daar niet bij na te denken. We hoorden schoten en dan

Royal Dutch Shell: Beursfonds Koninklijke Olie/Shell is, gemeten naar beurswaarde, een van de grootste ter wereld.
Het aandeel geldt als het vlaggenschip van de Nederlandse beurs.
Beurshandelaren noemen de aandelen simpelweg: de Olies.
Ook was de onderneming lange tijd bekend als een weduwen- en wezenfonds, een veilige belegging waar je geen spectaculaire prestaties van verwacht, maar wel een veilig jaarlijks dividend.
De dividenduitkeringen zijn sinds 1943 nooit verlaagd of overgeslagen en altijd meegegroeid met de inflatie.

Sinds 2021 is de naam van het bedrijf Shell plc (public limited company), het Britse equivalent van de Nederlandse N.V.) en is het gevestigd in Londen.

Shell Centre, het wereldwijde hoofdkantoor van Shell plc in Londen, South Bank, London

kwam die iemand niet meer terug. Het werd altijd stil in de hut. Gewoonlijk was er iemand die snikte, maar als zij binnenkwamen was het stil. Wij vroegen ons af of het in de andere hutten ook zo stil was als zij binnenkwamen. Na de schoten was er het geluid van de vrachtauto's en als de wind uit het westen kwam kon je de vrachtauto's horen tot zij bij het ravijn kwamen en soms de bulldozers.'

Tine kwam binnen in de schemer en zei dat de dollar weer aan het zakken was en dat de man van de bank Royal Dutch Shell had aanbevolen. Toen ze de lamp aandeed gaf ze een gilletje dat Willy deed blaffen.

'Heb je bloed aan je gezicht gesmeerd? Je wordt viezer met de dag,' riep Tine. 'Onder de douche. Vooruit.'

'Ik ga niet onder de douche.'

'Niet kinderachtig. Kom op, nu meteen.'

'Ik wil wel in het bad.'

'Daar liggen de lakens en de slopen te weken.' Tine nam haar bij de hand, deed de kraan open, trok het plastic gordijn dicht. Inge Gershwein ging nooit onder de douche. Zij bedekte haar wenkbrauwen. Zij kleefde haar rug tegen de tegelwand buiten de ruisende, stomende kolom van water. Zij bleef droog, buiten schot. Zij durfde niet naar de douchekop te kijken.

☆

Cool: (meestal) tof, kalm.

Has-been: iemand die niet langer effectief, succesvol, populair enz. is.

Pina Bausch (Solingen, 1940 - Wuppertal, 2009) was een Duitse danseres, choreograaf, dans-pedagoge en artistiek directeur van het Tanztheater in Wuppertal.

78

Just draait een joint. Andere vaders zouden een trekje nemen, maar Axel die daar nu zo ongemakkelijk zit in de Porsche is allesbehalve cool. Nooit ofte never zal Just hem zeggen dat de tijd van woorden, woorden, woorden voorbij is, out. Is zijn vader daarom een hasbeen? Hij vreest het.

'Goossens zegt dat Caroline flauwgevallen is in het museum. Wat kwam Caroline daar doen? Je was er niet eens.'

'Geen idee, Just.'

'Kom, kom. Zij is verliefd op jou.'

'Caroline vertelt baarlijke nonsens.'

'Baarmoederlijke nonsens.'

'Daar heb ik geen verstand van,' zegt Axel die niet van woordspelingen houdt, het domein van zijn zoon, die in de Porsche zit als in een salon, het haar door Vincente gemillimeterd, een matrozenringetje in het oor, in het zwartlinnen pak met de zwarte Nikes.

'De genen die de architectuur in jouw hersenen hebben ontworpen zijn onbekend maar bij jou hebben ze een aantal functies overgeslagen.'

'Spreekt men aldus tot zijn verwekker?' Axel imiteert Grootaers maar Just merkt dat niet.

'De bedrading van jouw brein tijdens de foetale ontwikkeling is op zijn minst ontregeld. Je hebt, dat ziet een kind, in dit geval jouw kind, te veel kalk in je bloed. Je hebt te veel levertraan geslikt.'

'Wat wil Caroline eigenlijk?'

'Zij wil danseres worden bij Pina Bausch, les in aquarelleren volgen, op Koreaans papier van duizend frank het vel, zij wil kunstgeschiedenis studeren, haar kont laten zien als Madonna, zij wil Steffi Graf verslaan, stadsgids worden voor Engelse toeristen, graatmager zijn met de tieten van Schiffer.'

Hij steekt een Turkse sigaret op.

'En zij hoort je op bepaalde golflengten in de radio.'

'Wat wil je dat ik daaraan doe?'

'Als je haar een goede beurt geeft, is ze voor een weekje zoet.'

De Porsche stopt bij het museum.

'Kom je binnen?'

'Sorry, pa. Ik moet naar Knokke. Brainstormpje.'

☆

In 1972 werd zij artistiek directeur van het Wuppertal Opera Ballet, dat niet veel later de naam Tanztheater Wuppertal Pina Bausch kreeg.
Le Sacre du Printemps uit 1975 was haar laatste conventionele dansstuk, vanaf 1976 begon ze meer te experimenteren met een collage-achtige structuur.

Haar repertoire bestaat uit meer dan veertig stukken, telkens gemaakt in nauwe samenwerking met haar dansers. Pina Bausch bleef haar hele leven lang bewust in Wuppertal werken, een stad die zij omschreef als “een werkdagstad, geen zondagstad”. Haar thema was het leven. “Alles moet men bekijken, de tegenstellingen en wrijvingen, het schone en het pijnlijke. Men mag niets uitsluiten. Alleen zo kan men achterhalen in welke tijd men leeft.”

Linda Bouws (stelde in 1995 een programma samen voor het Nederlandse filmmuseum):

> De moderne dans ontstond rond het jaar 1900 in de Verenigde Staten en Duitsland. De Duitse variant, de expressionistisch getinte 'Ausdruckstanz', werd beïnvloed door Loïe Fuller en Isadora Duncan. Duncan nam daarvoor de vrije dansbeweging mee uit Amerika, terwijl in Duitsland de ritmiek werd toegevoegd in de jaren tien. Rudolf van Laban, Mary Wigman en Kurt Jooss gingen er verder op zoek naar uitdrukkingsvormen voor gevoelens, en parallel aan hun pionierswerk ontwikkelde Oskar Schlemmer in het Bauhaus zijn abstracte bewegingstheater. Na de Tweede Wereldoorlog kwam het zwaartepunt van de moderne dans in de Verenigde Staten te liggen met werk van onder anderen Martha Graham, Doris Humphrey en Merce Cunningham. De laatste twintig jaar is het expressionisme weer opgeleefd in Europa en daarbij heeft een verschuiving plaatsgevonden van podiumdanskunst naar danstheater. Pina Bausch, leerlinge van Jooss, is de belangrijkste exponent van deze beweging. Een opvallende titel in het programma is *Un jour Pina a demandé* uit 1983 van de Belgische cineaste Chantal Akerman. Vijf weken volgde Akerman Pina Bausch en haar dansers van Wuppertal naar Milaan, van Milaan naar Venetië en van Venetië naar Avignon. De documentaire geeft een beeld van wat er voor en achter de schermen gebeurt en bevat fragmenten uit o.m. *Komm tanz mit mir* (1977) en *Kontakthof* (1978).

Madonna, volledige naam Madonna Louise Veronica Ciccone (Bay City (Michigan), 1958), is een Amerikaanse zangeres en actrice. In 2008 benoemde Billboard Madonna tot de succesvolste soloartiest aller tijden in de Top 100 All time Artist.

Madonna wordt algemeen beschouwd als een van de meest controversiële personen in de popgeschiedenis. Al meer dan dertig jaar weet ze de aandacht van het publiek vast te houden met nieuwe en voor sommigen choquerende beelden en uitdossingen. Ze haalt zich daarmee regelmatig de woede van een of meer (vaak christelijke) organisaties op de hals en zelfs de paus liet van zich horen toen de videoclip van *Like a Prayer* uitkwam, waarin ze voor brandende kruizen staat te dansen en gekust wordt door een tot leven gekomen beeld van de heilige Martinus van Porres, in protestantse landen meestal aangezien voor een donkere Jezus Christus. Andere beruchte videoclips zijn die van *Express Yourself* (sm en bondage), *Justify My Love* (de eerste clip ooit die op MTV alleen na 23.00 uur mocht worden uitgezonden) en *Erotica* (die beelden toont van haar project).

Seks en religie vormen dan ook een leidraad door haar carrière. In 1990 wordt Madonna na haar Blond Ambition-concert in Toronto bijna gearresteerd omdat in de uitvoering van *Like a Virgin* een masturbatiescène zat. De Blond Ambition Tour werd later verwerkt in de documentaire *In bed with Madonna* waarin zij een kijkje geeft achter de schermen van de tournee en onder andere laat zien hoe ze een flesje pijpt.

In 2003 werd de clip die ze in eerste instantie gemaakt had voor *American Life* teruggetrokken door Warner Bros, nadat beelden waren uitgelekt. Er ontstond een rel in Amerika waar Madonna door de media werd verguisd wegens anti-patriottisme. Een eenvoudige versie die alleen de zangeres voor internationale vlaggen laat zien werd daarop uitgebracht. De originele clip was een aanklacht tegen de oorlog in Irak en het beleid van de toenmalige president George W. Bush en toonde onder anderen Iraakse, Palestijnse en Joodse kinderen tussen soldaten op de catwalk. De clip eindigt met Madonna die een handgranaat het publiek in gooit die wordt opgevangen door Bush. De volgende rel wordt gevormd door de tongzoen met Britney Spears en Christina Aguilera tijdens de opening van de MTV Awards.

Stefanie ("**Steffi**") **Graf** (Mannheim, 1969) is een voormalig professioneel tennisspeelster uit Duitsland. Ze begon haar profcarrière in 1982 en beëindigde die in 1999.

Graf won 22 maal een grandslamtoernooi. In 1988 werd ze de derde vrouw in de geschiedenis die een complete Grand Slam won. Na haar gouden medaille bij de Olympische Zomerspelen van 1988 in Seoel werd haar grand slam omgedoopt in een Golden Slam. Ze was de nummer een van haar tijd en haar topjaren omvatten de gehele jaren 90 van de twintigste eeuw. Zij is de enige tennisprof (man of vrouw) die alle grandslamtoernooien ten minste vier keer heeft gewonnen.

Tijdens haar tenniscarrière streed ze niet alleen tegen haar tegenstandsters op de tennisbaan, maar ook tegen haar eigen lichaam: een lange reeks aan toernooizeges ging gepaard met een lange lijst aan blessureleed.

Het grootste litteken echter op Grafs carrière is de aanslag op haar – destijds – grootste rivale Monica Seles. Een Duitser, Günther Parche, die zich een fan van Steffi Graf noemde, stak een mes in de rug van Monica Seles op 30 april 1993 tijdens een kwartfinalepartij in het toernooi van Hamburg tegen Magdalena Maleeva. Parche kon het niet verkroppen dat zijn idool Steffi niet meer de nummer een van de wereld was; Monica Seles had die positie namelijk in 1991 overgenomen van Graf en was sindsdien niet meer van die koppositie af te slaan. Ook al had Steffi Graf niets met die aanslag te maken, het feit dat Parche een gestoorde fan van haar was, gaf Steffi een zware druk mee voor de jaren daarna.

Toen Monica Seles in de zomer van 1995 terugkeerde in het profcircuit en meteen tegen Steffi in de finale stond van de US Open van 1995, was de spanning in het stadion te snijden. Steffi won die partij, en maakte daarmee duidelijk dat zij zich niet langer hoefde te verdedigen voor het behalen van zes grandslamstitels tijdens de afwezigheid van Monica.

Claudia **Schiffer** (Rheinberg, 1970) is een Duits supermodel en actrice. Als kind wilde ze advocaat worden in het kantoor van haar vader.

Ze werd in 1987 in het nachtleven van Düsseldorf ontdekt. Niet lang daarna verscheen ze in het tijdschrift *Elle* en werd ze model voor Chanel.

Ze heeft lange tijd een relatie met illusionist David Copperfield (wereldberoemde Amerikaanse illusionist van Joodse afkomst) gehad, wat niet in een huwelijk resulteerde.

In de maanden maart - juni 2021 verzorgde ze een tentoonstelling van modefotografie uit de jaren '90 in het Kunstpalast van Düsseldorf.

Schiffer tijdens de 18de César Awards in Parijs, 1993

Salep is een wit poeder, door drogen en vermalen vervaardigd uit de wortels van de orchis, een geslacht van planten uit de orchideeënfamilie.

De Griekse filosoof Theophrastus was in 300 v. Chr. de eerste die het geslacht besprak. Vanwege de vorm van de dubbele wortelknol gaf hij het de naam orchis (ὄρχις), wat teelbal betekent. Een hardnekkig bijgeloof hield vol dat vrouwen die van de twee knollen de hardere en sappigere aten een zoon zouden krijgen. De Duitse naam Knabenkraut is hier ook op gebaseerd.

De naam ‘salep’ komt van het Arabische 'sahlap' dat 'vossentestikels' betekent. Salep is ook de naam van de drank waarin het poeder verwerkt is, die oorspronkelijk in Turkije en de Levant werd vervaardigd. Vóór de komst van koffie en thee verspreidde het gebruik ervan zich naar het westen van Europa. De drank werd ook als geneesmiddel en afrodisiacum gebruikt.

Orchis mascula

Auburn: roodbruin.

79

‘Walgelijk,’ zegt Armand Roosen, ‘ik doe Oorslag een proces aan. Nachten heb ik gespendeerd om het beste van mezelf te geven tegen een vergoeding waarvoor ik anders niet eens de telefoon opneem. Wat moeten mijn cliënten denken als zij die ramp zien! Decors en kostuums door Armand Roosen! Hier! Deze aubergine tule heb ik zelf geverfd, tule die ik op de markt van Waregem ben gaan kopen voor de goedkoopte. Heb je gezien wat Kardinaal Granvelle aan zijn vel heeft! Ik kan me niet meer vertonen! Ik zag het aankomen, ik had meteen moeten zeggen: Man, dit wordt amateurisme van de allerlaagste categorie, ik pak mijn spullen en ik ga naar huis. Het lijkt alsof Armand Roosen kleurenblind is geworden! De hoeden! Heb je die hoeden gezien die lijken uit een carnavalsstoet te komen, o, wat zeg ik in mijn onschuld? Ze *komen* uit een carnavalsstoet, ze werden gehuurd bij Het Huis van Vertrouwen Costumes Binneweg! – Zeg, je hebt Grootaers te logeren, hoor ik. Is dat niet een bezoeking, zo’n man in huis?’

‘Claire vindt hem spiritueel,’ zegt Axel.

‘Arme Claire.’

‘Hij heeft het aan zijn darmen maar hij durft niet naar de dokter.’

‘Salep,’ zegt Armand. ‘Uit de knollen van niet-tropische aardorchideeën.’

Armand heeft een stoppelbaard die je om de vier-vijf dagen moet bijhouden met een speciaal elektrisch mesje.

‘Kom, we gaan naar Het Vagevuur.’

Jaren geleden zei Armand op een avond het was nog niet zo lang geleden dat Gerald en de vrouw van Gerald en de kinderen van Gerald bij hem ingetrokken waren – toen hij in Geralds armen lag: ‘Lieveling, vertel me iets wat je aan niemand anders zou durven vertellen. Het kan me niet gortig genoeg zijn.’ En Gerald, dat stom wicht van tweeëndertig jaar aait over Armands haar dat toen niet auburn geverfd was en vertelt dat hij naar bed is gegaan met René Verachtert, de journalist. Dat hij zelf Verachtert verleid had omdat hij – op die avond, alleen op die avond, Armand – de man onweerstaanbaar geil had gevonden.

‘Maar hij is zo lelijk, een varken!’

‘Alleen die avond, Armand.’

‘Waarom die avond?’

Omdat hij aanwezig was bij een incident in Het Vagevuur waarbij Verachtert, in het nauw gedreven, een bierglas aan stukken had geslagen op de rand van de toonbank en het voetstuk met de scherven in het gezicht van een vertegenwoordiger in straalkachels had geduwd, waarbij de wangspieren doorgesneden werden. Het spattende bloed, de verschrikte marteling van vijf seconden, de grimmige wanhoop van de dader, hadden Gerald in zo’n opwinding gebracht dat hij Verachtert bij de pols had gepakt en had weggetrokken vóór Heini hem met een vreemdelingenlegioen-klauw kon beetnemen. Hand in hand waren ze de straat opgelopen, als ravottende schooljongens, en tijdens die ren was Verachtert van een ordinaire gluurder en pennenslaaf veranderd in iemand die het merkteken van de misdaad

Mandarine Napoléon is een Belgische vruchtenlikeur, gemaakt op basis van cognac en mandarijnen, aangevuld met kruiden en specerijen en de kleurstoffen karmijnrood en karamel.

Het merk **Missoni** is van Italiaanse afkomst en is omstaan in 1953. Toen zijn Ottavio en Rosita Missoni begonnen met een winkel gespecialiseerd in breiwerk met kleurrijke, geometrische patronen met zigzaglijnen, golven of dunne strepen. Het modehuis heeft zijn basis in Varese, in de regio Lombardije.

droeg (‘van de transgressie,’ zei dokter Vandenberghe die Armand al jaren behandelt). De bierglasscherf had net zo goed de halsslagader kunnen treffen. Gerald had de Verachtelijke in een paar bars volgegoten met Mandarine Chauffée – de damp alleen al verschroeit je neus – en meegenomen naar huis waar hij ’s anderendaags om twaalf uur werd wakker gemaakt door Geralds kinderen Wim en Tim die riepen: ‘De vent van de gazet! Die moet uit het bed!’ In de namiddag is Verachtert naar Het Vagevuur gegaan om zich te excuseren maar Heini dreigde hem te vierendelen. Kan de vertegenwoordiger iets gerechtelijks beginnen, want zijn leuke babbel over straalkachels kan hij vergeten, de helft van zijn kaak was eraf gevallen en de spieren...? Ach, vergeet het ook maar, Verachtert heeft geen cent op de wereld want de alimentatie voor zijn ex-vrouw is op zijn Belgisch, dus exorbitant, wanneer zal er daar eens een serieuze wetgeving voor komen tegen die vrouwen die geen twee regels van de Catechismus kunnen begrijpen en hun vroegere liefde tot wie ze in de dageraad met de eerste zon over de blauwe bergruggen gefluisterd hebben dat zij nog nooit zo gelukkig zijn geweest het sop uit zijn kloten wringen?

‘En toen?’

Armand ligt na Geralds bekentenis in Geralds armen en die armen worden verraderlijke ledematen, waaruit Armand zich zachtjes losmaakt, dat is pakweg zeven jaar geleden en sindsdien heeft Armand nooit meer het bed met Gerald gedeeld. Niet één vluggertje tegen het aanrecht, niet een tongkus tussen de overgordijnen van Missoni.

☆

80

‘U bent ook naar Het Vagevuur geweest in gezelschap van Armand Roosen,’ zei Patrick Vaandrig, de commissaris. Het was geen vraag.

‘Ja zeker.’

‘Weet u nog wanneer u voor het eerst...’

‘Sinds wanneer is het een misdaad om...?’

‘Was het vóór de tijd dat er een backroom was?’

‘Ik herinner mij dat niet.’

‘U weet toch wat een backroom is?’

‘Jawel.’

‘Ooit in de backroom...?’

‘Nee. Mijn belangstelling voor Het Vagevuur was louter...’

‘Ik begrijp het.’

Het was rustig in Het Vagevuur. Het leek wel een café voor kaarters. Ahmed was er. Armand Roosen had Ahmed uit een bordeel in Nice laten overkomen. Steeds heen en weer naar Nice in de weekends werd te omslachtig. Armand had diep in zijn spaarkous moeten tasten om Ahmed vrij te kopen. Ahmed kuste Armand, zei tot Axel: ‘Ik ken u.’

‘O ja?’

‘U bent toch de tweede trainer van KV Mechelen.’

‘Dat moet iemand anders zijn.’

‘Dan lijkt hij op u. Ook zo sterk en gezond.’

‘Ahmed, mijn vriend is niet geïnteresseerd in jongens.’

‘Maar ik wel in hem.’ Ahmed stak zijn tong uit, maakte er een gleuf in.

‘Hij ziet geen verschil in blanken,’ zei Armand. ‘Hij komt zo uit de bergen van de blauwe mannen.’

Axel dronk drie whisky-cola’s. 1000 calorieën.

Een jongen met diep ingevallen wangen en kroeshaar legde zijn hand op Axels knie. ‘Ik ben Dion. Mag ik een pintje van je?’

‘Natuurlijk.’

‘U bent de baas van het museum. In mijn dorp in Turkije waren vroeger veel schilders onder wie mijn oom. Een priester heeft de mensen van mijn dorp geleerd om te schilderen.’

‘Wat schilderden ze?’

‘Vogels, vissen, de zee, bossen. Mijn oom was de beste. Maar dat vond de priester niet. Mijn oom schilderde foto’s na. Dat vond de priester niet primitief genoeg.’

‘Ga je soms terug naar je dorp?’

‘Ik kan niet vanwege de politie. De politie heeft mijn vader vermoord. Toen ik klein was. Ga je met mij mee straks?’

‘Sorry... ik ben...’

De bergen (Rif-gebergte) van de blauwe mannen (De Toeareg, Sahara):

Tijdens de Rifoorlog (1920-1926) verklaarde de regio zich onder aanvoering van Mohammed Abdelkrim El Khattabi onafhankelijk. De Rif-Republiek slaagde er gedurende enkele jaren in een Frans-Spaanse invasie af te slaan. Uiteindelijk gooiden Spanje en Frankrijk mosterdgas in de strijd. Duizenden mensen kwamen hierbij om het leven. De republiek werd in 1926 opgeheven.

De gevolgen van het mosterdgas zijn nog steeds te zien. Van alle Marokkaanse kankerpatiënten komt ruim zestig procent uit het Rifgebied.

Vrijwel alle Toeareg zijn moslims, maar het geloof is niet altijd even sterk en vaak nominaal.

Gebeden worden vaak wel gedaan en ook viert men de gewone Islamitische feestdagen. Veel pre-Islamitische gebruiken hebben echter overleefd. Het bijzondere is dat het de mannen zijn die zich sluieren bij de Toeareg, iets wat men doet vanaf het 25ste levensjaar. De sluier wordt daarna niet meer afgenomen, zelfs niet in het gezelschap van alleen familie. De sluier is Indigo-blauw en daar is de naam 'Blauwe Mannen' van afkomstig. De vrouwen bij de Toeareg dragen geen sluier en hebben relatief veel vrijheid.

De Toeareg hebben eeuwenlang in hun levensonderhoud voorzien door handelskaravanen. Zij brachten producten uit Afrika van de rijke handelssteden in de Sahel, door de Sahara naar Noord-Afrika. Veel Toeareg vestigden zich als handelaars in de gebieden waar ze handel dreven. Omdat het een zeer moeizame manier van reizen was en men niet zeer veel mee kon nemen werd de voorkeur gegeven aan kleine producten van grote waarde, luxe-artikelen. Ook werden wel slaven van West-Afrika naar het noorden gebracht. Tot het midden van de twintigste eeuw was deze handel zeer succesvol, maar vanaf dat moment werd een meer moderne infrastructuur geïntroduceerd en verloor de karavaanhandel aan betekenis.

Gevleugelde overwinning. De Nikè van Samothrake is een hellenistisch marmeren beeld dat de godin van de overwinning Nikè voorstelt. De beeldhouwer is niet met zekerheid bekend.

Het beeld staat sinds 1884 tentoongesteld in het Louvre in Parijs. Het is een van de beroemdste beelden uit de klassieke oudheid en een van weinige die in oorspronkelijk Griekse vorm, en niet via Romeinse kopieën, is overgeleverd.

Het werd gemaakt tijdens de hellenistische periode (323 –30 v. Chr.). Tijdens deze periode evolueerde de Oud-Griekse beeldhouwkunst, door zijn contact met het oosten, in de richting van meer realisme, individualisme en naturalisme. De kunstenaars wilden het typische, het menselijke van

'Geeft niet. Ik ben triestig. Ik zou je toch niet goed beminnen. Ik moet altijd denken aan mijn vader. De politie is hier vriendelijk, maar zij willen mij toch uit uw land. Hoe moet dat met mij? Dit is het beste land van Europa. Waarom mag ik niet hier blijven? Het spijt mij. Ik maak uw avond kapot. Ik ga mijn pintje daar drinken, ik wil niet meer spreken. Je bent een goede man. Maar ik wil niet meer spreken.'

De jongen ging naar het verste tafeltje, bij de wc. Keek voor zich uit.

Armand vertelde dat hij net bij notaris Geerts een vrij spirituele negentiende-eeuwse kopie van de Gevleugelde Overwinning had geplaatst in een prieel bij het zwembad. 'In het begin vond de vrouw van de notaris het te kitscherig. En toen heb ik haar verteld dat de echte Overwinning, die van het Louvre, op Hitlers bevel naar zijn bureau in de kanselarij van Berlijn werd overgebracht. Omdat Napoleon een sculptuur van de Brandenburger Poort gestolen had in het jaar achttienhonderd en zes.'

'Armance, wat kan jij ouwehoeren,' zei Ahmed en likte Armands oor.

'Was het een negentiende-eeuwse kopie?' vroeg Axel.

'Schatje toch. Natuurlijk niet.'

De jongen Dion zat voor zich uit te staren. Hij draaide zijn lege bierglas in zijn hand.

☆

figuren weergeven en beeldden dus 'echte' mensen uit. De beeldhouwers streefden er ook naar om een bepaald gevoel (pathos) weer te geven. Vrouwelijke beelden toonden in deze periode zonder schroom hun naaktheid.

Het beeld geeft het ogenblik weer waarop de gevleugelde Nikè neerdaalt op de voorsteven van een schip. Door de hevige wind kleeft haar zeer fijne chiton aan haar lichaam, waardoor haar sierlijke vormen zichtbaar worden (techniek van het drapé mouillé). Het beeld is met vleugels 3,28 meter hoog. Het is vervaardigd van wit marmer afkomstig van het Griekse eiland Paros.

De homoseksuele Armand Roosen krijgt hier plotseling de voornaam **Armance**, volgens Bert Vanheste een verwijzing naar de impotente minnaar Octave de Malivert uit de roman *Armance* van Stendhal (1827)

> (Zie: Wildemeersch, Hugo Claus - de jonge jaren, pag. 298, over Claus' reeds vroege fascinatie voor homo- en biseksualiteit en travestie.)

Stendhal, pseudoniem van Marie-Henri Beyle (Grenoble, 1783 – Parijs, 1842) was een 19e-eeuwse Franse romantische schrijver die in zijn werk zowel romantische als realistische invloeden verenigde. Zijn bekendste romans zijn *Le Rouge et le Noir*, *Lucien Leuwen* en *La Chartreuse de Parme*, die alle drie autobiografische elementen bevatten. De romans van Stendhal worden gekenmerkt door een vrij droge, korte stijl, mede door het feit dat Stendhal gekant was tegen elke vorm van literaire bladvulling. Het realisme in Stendhals romans uit zich dan ook niet door uitvoerige beschrijvingen zoals bij Honoré de Balzac, maar eerder in het feit dat Stendhal zich voor zijn verhaal baseerde op een waar gebeurd feit (wat hij bestempelde als "être vrai"). In de meeste romans staat het thema van de liefde centraal en meer bepaald het procedé van verliefd worden, wat hij heeft omschreven als "kristallisatie".

81

Grootaers bleef in bed. Een griepje. Over de pleister op zijn wang zei hij dat Florian hem aangevlogen was toen hij Florian uit de keuken verjoeg waar hij hem betrapt had met zijn snoet in de pan met risotto alle vongole die Claire op het aanrecht had laten staan.

'Vreemd,' zei Claire en keek onderzoekend naar Florian die vredig met zijn namaakmuisje speelde, een kapotgekauwd propje pels. 'Vreemd, Florian lust geen risotto.'

Het griepje hield Grootaers' diarree niet tegen.

'Zijn vorige vrouw had daar geen enkel gevoel voor. Soms gooide zij zijn onderbroeken op de keukentafel. Terwijl die jongen daar toch niks aan kan aan doen.'

'Jongen?' zei Axel. 'De man is praktisch op pensioen!'

'Bij manier van spreken,' zei Claire.

☆

Risotto alle vongole is een klassiek Italiaans gerecht waarbij romige risottorijst wordt gekookt in visbouillon en het gezeefde kookvocht van verse venusschelpen (vongole).

De kleine, zoet-zilte mediterrane vongole zijn te herkennen aan hun gladde, platte schelp, vergelijkbaar met kokkels, die wat kleiner en geribbeld zijn.

Vongole bereid je op een vergelijkbare manier als mosselen: je stoomt ze open.

Verse vongole worden vaak in witte wijn met knoflook, olijfolie en peterselie gesmoord.

Niks kan aan doen is een gallicisme. Vgl.: ne peut pas y faire.

82

‘Ik wou net ophangen. Ja, ik ben het, Bettina. Vind je me geen durver? Is je vrouw in de buurt? Zeg eens wat. Je mond vol tanden, hè? Ik heb een super de super boek gelezen over een meisje Jettchen, later heet ze Henriette, en zij is verliefd op haar oom en die scheelden nog meer van leeftijd dan wij. Ben je d’r nog?

Op school teken ik aldoor jouw neus. In mijn schriften, op de ruit, je hebt eigenlijk een wipneus die door de ouderdom naar beneden is gezakt. O, ja, de leraar heeft het tijdens de les aardrijkskunde weer over jou gehad. De paar goede gedichten die je vroeger geschreven hebt waren toevalstreffers, zegt hij. Ben je d’r nog?

O, liefste, kom me redden op je Kawasaki. Je hebt geen Kawasaki? Wat voor een vent ben jij?

Veel bittere tranen huil ik om jou. Hoeveel? Veertien bittere tranen. Is er iemand die meeluistert? Je vrouw? Jaag haar weg, jij bent mijn Axelijntje. Janine Ekkermans heeft ook een vrijer. Niemand anders dan de leraar Latijn-Grieks. Hoe vind je dat? Van mij mag het. Alhoewel Janine Ekkermans een dwaze kut is.

Ik zou je vreselijke dingen willen vertellen, maar ik durf niet. Nog niet. Hè, mamma, mag ik een heel klein beetje privé-leven hebben? Moet ik altijd... Ik ben pas drie minuten aan het bellen. Met Janine Ekkermans, mammie. Wil je meeluisteren? Janine, mijn moeder vindt dat ik op moet hangen. Dat mens is zo burgerlijk! Ik hang op, Janine. Oké. Ik zal gehoorzamen aan mijn moedertjelief. Dag Janine.’

☆

83

Spanoghe zei: 'Vergeef me, vergeef me, vriend Axel, dat ik hier zo onverwachts en onaangekondigd voor je deur sta, ik weet, ik weet het, je had net in gesprek kunnen zijn met een minister, want jij houdt daarvan hè, van al dat officieel gedoe? Nu, je kunt niet anders, gezien jouw functie. Eh, dit is Emile die je waarschijnlijk niet kent, ik heb hem meegebracht omdat hij als aankomend journalist jou niet wou lastig vallen en hij heeft net een grondig interview, een dieptegesprek, met mij gevoerd, hij neemt niet veel plaats in, onze Emile. Ga daar zitten, Emile.

Een whisky'tje zou er ingaan, ja, merci, met een cola.

Ziehier, Axel, wat er zou moeten gebeuren. De vrienden en ik waren zeer maar dan ook zeer in onze nopjes met je tekst. In het documentair-kritische genre is het zeer goed materiaal. Maar we zitten met een levensgroot probleem. De minister is er niet voor te vinden. Hij is tegen. Hij stelt een veto. Wij, de vrienden en ik hebben ons suf gediscussieerd met de kabinetschef maar die zegt: *Njet*. De toon van de tekst bevalt hem niet. Nu heeft de minister het niet zelf gelezen natuurlijk en die afwijzing komt eigenlijk van Professor Michielsen die ook de redevoeringen van de minister schrijft, maar daar gaat het niet om, de minister vindt dat... wacht even, ik heb de interne nota bij mij, hij vindt het "aanstootgevend, pornografisch en antidemocratisch". – Welja, het loopt zacht binnen, zo'n whisky'tje. Nog ééntje. – "Het zou onwelvoeglijk zijn als men van staatswege deze ondermijnende schrijfsels..." schrijfsels, typisch een woord voor Professor Michielsen – "zou subsidiëren, laat staan aan de onderwijsinstituten aanbevelen." Is dat straffe tabak of niet?'

'Het is straf,' zegt Axel.

'Nu, dat men mijn inzichten omtrent de handel en wandel van onze maatschappij kritisch benadert, daar kan ik niks tegen hebben, integendeel zelfs, het bewijst dat er iets is om over te discussiëren, en ik ben fier dat ik enigszins heb bijgedragen aan de ontvoogding van ons volk met mijn zogenoemde schrijfsels. En geen haar op mijn hoofd denkt eraan ook maar een lettergreep van mijn oeuvre te verloochenen, ik zei het vanmorgen nog tot Mireille en Emile, "Jules Spanoghe neemt zijn verantwoordelijkheden op, zelfs mijn prilste schrijfoefeningen zal ik blijven verdedigen", want ik heb mij een weg moeten banen op latere leeftijd, nadat ik de bitterheid van het leven heb moeten slikken en niet zoals die jonge markiesjes van onze letteren hermeneutiek en linguïstiek heb gestudeerd bij Professor Michielsen op kosten van ons allemaal. Maar wij hebben andere varkentjes te wassen, want wij staan voor een gigantisch probleem. Je hebt enerzijds voortreffelijk werk verricht, acuut, spits, prima. Als je bijvoorbeeld schrijft, wacht even, ik heb het hier... hier... "Wat heeft Jules Spanoghe al niet aangeboord met zijn scherpe visie en met de hem eigen listige lach? De twijfel en het geloof, de etnische spanningen, volkerenmoord en landverraad en vooral de onafwendbare klem die het verleden op ons legt, de verraderlijkheid van de taal en, niet te vergeten, onze verwaten gemeenschap met als eindpunt de schaduwachtige

Hermeneutiek (Grieks: uitleggen, vertalen) is de studie van de interpretatie van (geschreven) teksten, in het bijzonder van teksten op het gebied van literatuur, religie en recht. Het is een begrip dat in de filosofie verschillende invullingen heeft gekregen. De term is waarschijnlijk voor het eerst gebruikt door de Griekse dichter Homerus (circa 800 v.Chr.) en betekent de uitleg en vertaling van berichten die door de Griekse goden aan de mensen werden gegeven. Homerus beroept zich daarbij op de god Hermes.

Een woord heeft in de hermeneutiek geen vaste betekenis, het is afhankelijk van de context.

We zouden om het woord te begrijpen dus alle toepassingen moeten kennen, dit is echter een oneindige opgave.

De hermeneutische cirkel leidt van het algemene naar de specifieke betekenis en weer terug. Volledige objectiviteit van het verstaan kan nooit worden bereikt. Volgens Heidegger zegt dit iets over de structuur van de werkelijkheid als zodanig.

Bij het uit een hermeneutische context steeds beter trachten te begrijpen van een woord, blijkt ook de factor tijd een rol te spelen. Men kan bijvoorbeeld een boek van een auteur herlezen om het beter te kunnen begrijpen, maar er kunnen ook volgende boeken van dezelfde auteur verschijnen of van andere auteurs die er op voortborduren en dan is wat oorspronkelijk nog als een cirkel kon worden beschouwd strikt genomen geen cirkel meer, maar een spiraal.

Knack is een Nederlandstalig Belgisch actualiteitenmagazine, opinietijdschrift en weekblad. Het eerste nummer verscheen in 1971, aanvankelijk als Belgische tegenhanger van *TIME Magazine* en *Newsweek*, *Der Spiegel*, *L'Express*, *Elsevier*, *Businessweek* en *Sports Illustrated* en andere internationale nieuwstijdschriften.

Onder de leiding van Frans Verleyen wist het blad een vaste waarde te worden in de Vlaamse bladenmarkt. Huidige knack-journalisten zijn o.a. Dirk Draulans, Piet Piryns.

Op. cit.: opere citato, in het aangehaalde werk. Ook: o.c.

S.P.: Socialistische Partij.

Nieuwskiosk in Brussel, 2009

onontwarbaarheden in de menselijke ziel." Zoiets gaat ver, zoiets gaat diep, zoiets is juist, dat heb je verdomd goed gezien in mijn oeuvre.'

'Jammer dat het niet van mij is,' zei Axel. 'Het is een citaat.'

'Een citaat?'

'Welk citaat?' zei Emile. Zijn hoornen bril vergrootte zijn ogen op een onsmakelijke manier.

'Van *Knack*. Ik citeerde het als voorbeeld van bodemloze prietpraat.'

Spanoghe hield de pagina vlak bij zijn neus. 'Maar je hebt geen aanhalingstekens gezet! Hoe wil je dat...? Nee maar, Axel, man...'

'Of een sterretje,' zei Emile. 'Met onderaan *op.cit.*'

'Nog een slokje?' vroeg Axel.

'Waarom niet? Nog eentje, het laatste. Want wij drinken niet elke dag echte Schotse whisky. Dat kan onze bruine niet trekken. Maar als hij aangeboden wordt door een instelling van Openbaar Nut zouden we dwaas zijn om er onze neus voor op te trekken. – Nu ons probleem. Ik denk dat zoals gezegd, jij je van je taak hebt gekweten, maar dat nu helaas andere bekommernissen moeten voorgaan. Je hebt namelijk uit het oog verloren dat de brochure voornamelijk in bibliotheken, voornamelijk in scholen zal verspreid worden? En dan zeg ik: Is het oeuvre van Spanoghe bedoeld voor kinderen, zullen kinderen er niet door geschokt worden? En dan zeg ik, ja, Spanoghe, dat zullen zij! Om kort te zijn, het Ministerie suggereert dat Marigaal de inleiding zou herschrijven. Men kan van alles tegen Marigaal inbrengen, ik zelf heb, op bepaalde punten, ernstige bezwaren tegen hem, maar in de gegeven omstandigheden... zeker nu het bijna zeker is dat hij tot programmadirecteur zal benoemd worden... En hij is mr. in de rechten. Hij kan nadenken. Ook is het tijdstip aangebroken dat de S.P. zijn troefkaart Borremans moet trekken, daarom moet Marigaal naar voren geschoven worden, anders zou hij aanspraak kunnen maken op een plek als Schepen van Huisvesting en dat moet Borremans worden uiteraard. Jij hebt nog altijd geen partijkaart, hè? Dat bewonder ik in u, Axel, uw eigenzinnigheid. Maar wie revolutionair is in niet-revolutionaire omstandigheden is een... een... hoe was de benaming ook weer, en wie zei dat ook weer? Ik kan er niet op komen. Emile blijkbaar ook niet. Je moet daarom niet blozen, Emile, iedereen trapt wel eens in een stront. Nee, ik denk dat Marigaal dat goed zal doen. Hij heeft een didactisch talent, bij gebrek aan een ander.

Voilà. Nu weet je het. À propos weet je wie volgens de *Gazet van Antwerpen* een ernstige kans maakt voor de Michelin-prijs van de Stad Dendermonde?'

'Jij,' zei Axel.

'Ik? Ach jongen toch. Ik heb geen schijn... ik ben een werkmens die toevallig een oeuvre heeft opgebouwd. Dat is geen literatuur in de zin van de jury. En dat ik socialist ben, ben geweest in mijn jonge jaren vooral, doet ook meer kwaad dan goed, want Professor Michielsen zit in de jury, dus kan ik het vergeten. Nee, wie kans maakt is Jef Bruynzeel, ja, die homunculus met zijn blind oog. Ik zag hem laatst in het station met zijn ene oog tegen de dienstregeling geplakt. Ik zeg: "Jef wat scheelt er?" – "Er is een vrouw er met mijn bril

vandoor", zegt hij. Ik zeg: "Maar Jef toch!" – "Waar gaat de wereld naar toe?" zegt hij. "Ik vraag aan die mevrouw: "Kunt u me niet helpen en me de tijd opgeven van de eerste trein naar Oostende?" Zij zegt: "Kan je zelf niet kijken?" Ik zeg: "Mevrouw, ik zie niet zo goed." – "Je hebt wel een bril," zegt zij. Ik zeg: "Ja, maar ik zie er niet zo goed mee." – "Dan heeft het geen zin om een bril op uw neus te hebben," zegt zij en zij haalt de bril van mijn neus en steekt hem in haar tas, dat kon ik nog net zien. Ik zeg: "Mevrouw, geef me eens godverdomme gauw mijn bril terug." – "Nee," zegt zij, "d'r zijn mensen die hem veel meer nodig hebben dan gij. In Afrika bijvoorbeeld. In Somalië." En die blinde Bruynzeel willen ze de prijs geven volgens de *Gazet van Antwerpen*. Want wat heeft hij geschreven, Bruynzeel? Twintig gedichten over zijn vrouw die hem horens heeft gezet en twee boekjes waar op het omslag *roman* op staat, honderd pagina's in corpus twaalf en een wijde marge, geen tweehonderdvijftig woorden per pagina, ook over zijn vrouw die hem horens heeft opgezet, je kent haar toch? Celia die haar borsten heeft laten repareren en dat is totaal mislukt, alleen de tepels groeiden en bleven groeien, een pink lang, en die stijl waarin Bruynzeel schrijft, die korte zinnetjes met die drie puntjes... van wie zou hij dat gepikt hebben, denk je? Hij zit niet ver van jou... maar goed, *entre nous*, Céline deed het ook. Nu, beste Axel, nu we akkoord gekomen zijn, laat ons dat hele boekje vergeten en met de mantel van de liefde bedekken. Het heeft geen zin om het geval aan de grote klok te hangen. Onze Emile hier zal de selectie uit mijn oeuvre doen, hij heeft daar een goed oog voor. Niet zoals Jef Bruynzeel, haha. Ik geloof dat die whiskytjes in mijn kop zitten.'

'Ik wou u iets vragen, mijnheer Den Dooven, in verband met een scriptie die ik over u maak. Wat vindt u van de verwijzingen naar de temporaliteit die William Gass maakt en die natuurlijk niets met chronologie te maken hebben? En wat vindt u zelf van de affectieve constellaties in uw oeuvre die het geheugen domineren?'

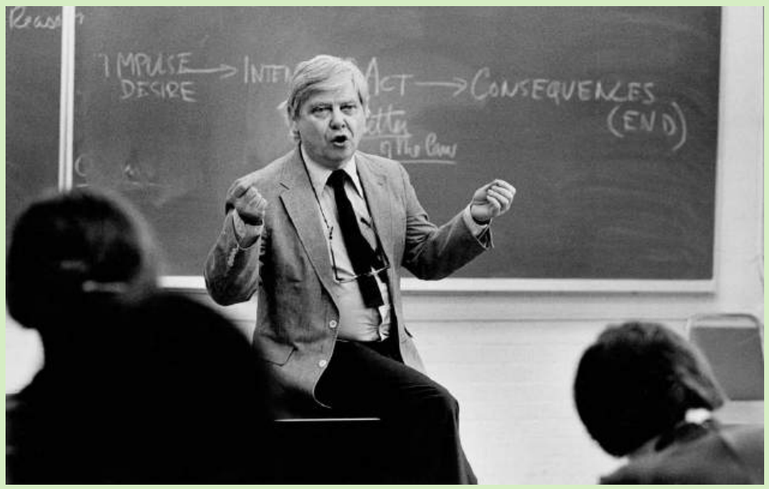
'Emile, een andere keer,' Spanoghe drukt Axel de hand.

'Ik wist dat je ons probleem sportief zou opnemen. Misschien, ik zeg wel: misschien, dat er financieel nog iets te verhapstukken valt, wij zijn jou juridisch niets verschuldigd want er is nog geen contract gemaakt, maar Marigaal... ik maak me sterk dat Marigaal, als je 't hem vraagt, een subsidietje kan losweken.'

☆

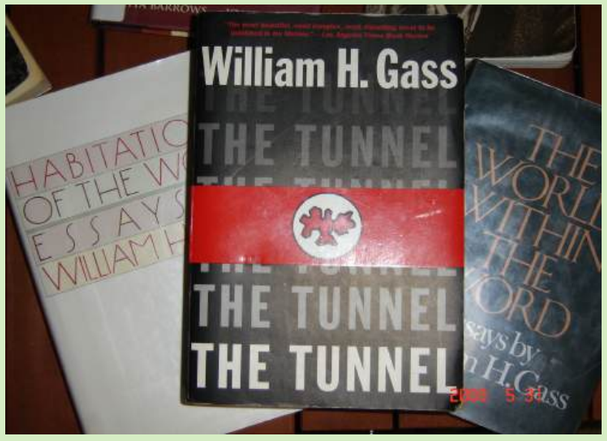
Temporaliteit: het bepaald zijn door en in de tijd.

William Gass (1924 – 2017) was een Amerikaanse schrijver, essayist, criticus en professor in de filosofie. Zijn roman *The Tunnel* uit 1995 kreeg de American Book Award.

Hij beschreef zijn jeugd als een ongelukkige, met een beledigende, racistische vader en een passieve, alcoholische moeder.
Hij diende drie en een half jaar bij de marine tijdens de Tweede Wereldoorlog, een periode die hij beschreef als de ergste van zijn leven.
Hij ging filosofie studeren aan de particuliere Cornell University en schreef zijn proefschrift over de metafoor.
Zijn debuutroman, *Omensetter's Luck*, over het leven in een klein stadje in Ohio in de jaren 1890, werd gepubliceerd in 1966. Critici prezen zijn taalkundige virtuositeit en vestigden hem als een belangrijke schrijver van fictie.
In 1968 publiceerde hij *In het Hart van het Land*, vijf verhalen die het thema van menselijk isolement en de moeilijkheid van liefde dramatiseren.

Gass noemde de woede die hij tijdens zijn jeugd voelde als van grote invloed op zijn werk, en verklaarde zelfs dat hij schreef "om gelijk te krijgen." Ondanks zijn productieve output, zei hij dat schrijven moeilijk voor hem was. Zijn epische roman *The Tunnel*, gepubliceerd in 1995, kostte hem 26 jaar om te schrijven. Over zijn langzame en methodische tempo zei hij: "Ik schrijf langzaam omdat ik slecht schrijf. Ik moet alles vele, vele malen herschrijven om middelmatigheid te bereiken."

Een paperback van William H. Gass' controversiële roman *The Tunnel* bovenop twee van zijn collecties essays: *Habitations of the Word* en *The World Within the Word*

The Tunnel gaat over een man, William Frederick Kohler, die probeert een inleiding te schrijven bij zijn historische magnum opus, *Guilt and Innocence in Hitler's Germany*. Maar naarmate hij deze verder uitwerkt, vooral met het doel zich te verkneukelen over de verbazing bij zijn collega's, bemerkt hij dat hij integendeel een zeer persoonlijk boek begint te schrijven over zijn eigen leven. We zien steeds meer leugens, halve waarheden, heftige

emoties, en relatieve chaos blootgelegd, en zo begint hij een tunnel te graven, een tunnel door hemzelf heen.

De roman adresseert ideeën over geschiedenis, kwaad, leven en dood.

Critici noemen de roman een vanuit woede en aanvallend geschreven meesterwerk. Michael Silverblatt van de *Los Angeles Times* schreef in zijn recensie: "Een somber boek, dat ontzag wekt én wanhopig maakt. Ik heb het 4½ keer gelezen en elke keer vond ik de resonantie en schoonheid zo groot dat ik het opnieuw wilde lezen. Ik werd steeds verpletterd door de borende, vernietigende sensibiliteit en tegelijk opgebeurd door de schoonheid van de taal, de complexiteit van de opbouw, de melancholie, horror en stoïcijnse sympathie in de weergave van wat we gewoon zijn onze menselijke conditie te noemen.

84

De dagen begonnen met een klaaglied. Of haar haar zat niet goed, het was te kort, misschien moest er een watergolf in, zij had het te koud want de centrale verwarming deed het niet en waarom kon Axel dat niet repareren zoals elke normale man? Haar teint bleef te droog, had ze niet een allergie voor bepaalde crèmes, maar welke? De leverpâté van bij Strynckx is niet te vreten, niemand hield van haar, zij was ook niet meer aantrekkelijk want toen ze haar boodschappen deed in de Grand Bazar had niet één man haar aangekeken, laat staan aangesproken zoals vroeger elke dag.

Toen Axel uit de badkamer kwam sprong Florian tegen hem op, zette zijn klauwen in Axels kamerjas en zijn dij.

'Een dezer dagen gooi ik hem uit het raam.'

'Dan komt hij toch op zijn pootjes terecht, hè, Floriaantje?'

'Dan stop ik hem in de wasmachine.'

'Hij heeft negen levens,' zei Claire mat. Zij vouwde de panden van haar schrilgekleurde Chinese peignoir over elkaar, kwam overeind, keek naar haar vol, glanzend, weelderig lichaam.

'Vind je mij walgelijk?'

'Nee.'

'Zeg je dat om mij plezier te doen?'

'Onder andere.'

Zij kletste fel op haar ene bil, dan op de andere. 'Weg, weg, vies vet.' Zij luisterde. Naar een echo, de stem van een meewarige godin die het vet met de laserstralen van haar gele geitenogen deed smelten. Grootaers was het, die dreinde.

'Ik dacht dat hij de deur uit was.'

'Hij komt zijn bed niet uit.'

'Ook niet om te eten?'

'Nee.'

'Eet hij dan niet?'

'Ik heb hem gisteren kalfslapjes gebracht.'

Zij wreef haar buik en haar heupen in met het zuiver dierlijk vet dat een kwakzalver haar had opgedrongen. Het rook zwoel en warm, de lucht van de hamster toen Mama nog leefde. Het dierlijk vet begon te gloeien. Claire slaakte zuchtjes, grinnikte, begon te huilen. Haar kin beefde. Zij spoot parfum over haar schaamhaar.

'Hij is zo onbeleefd tegen mij,' zei zij. 'Hij antwoordt niet eens als ik hem iets vraag.'

'Een logé is als een vis. Na drie dagen stinkt hij.'

'Hij stinkt, ja, dat geef ik toe. Maar dat kan hij niet helpen.'

Florian slurpte van het schuim in het badwater. Claire joeg hem weg.

'Gisteren heeft hij mijn hele doosje vochtafdrijvende pillen opgegeten.'

Claire zat op de bidet, keek troosteloos in de spiegel. De bel ging.

(Een godin met ... haar gele geitenogen: ??? Claus roept deze godin vaker op, steeds in positieve zin. Is Pallas Athena deze godin, die een aegis-schild droeg, een schild overspannen met een geitevel, om tegenstanders af te schrikken? Ze droeg ook een aegis met daarop een gorgonenkopje. A.B.)

'Wies,' zei zij. 'Met de boodschappen.'

'Aha. *Wies pour les dames*.'

'Wies heeft tenminste nog een figuur.' Die zat.

'Volgens mij,' zei Axel, 'heeft Wies vroeger aan speerwerpen gedaan. Of hij heeft Finse voorouders. In Finland is een goede speerwerper de lieveling van alle Finse vrouwen.'

☆

85

(Madamke Vogels = Madamke Volens verderop? In beide gevallen is Wies aan het woord. Zegt hij "Volens" (lat.: willend, gewillig) in zijn zenuwen? A.B.)

Het gaat me niet vandaag. Mijn vrouw kijkt op mijn vingers. Waar ik ook ga of sta zit ze te loeren, ons Aline, en voor je 't weet is het opera in huis. 'Wies, je staat te dromen. Aan welk wijf denk je weer?'

Nee, mijn dag niet. Daarnet heb ik nog, miljaar! een krat op mijn teen gehad, ik heb niet geroepen of geschreeuwd, maar ik was er toch bleek van en Madamke Vogels zegt: 'Wies, wat hebt ge?' – 'Wat zou hij hebben?' vraagt ons Aline. 'Hij is zo bleek...' zegt Madamke Vogels.

'Van deugnieterij,' zegt ons Aline. Altijd gereed om een mens te affronteren. Het is een mirakel dat ik hem bij haar nog overeind krijg. Bij haar, want bij mijn madamkes is 't geen probleem. Mijn madamkes die zo content zijn als ze mij zien afkomen met mijn kistjes groenten en magere melk en magere hesp en magere boter, verlichte olie, Pepsi Light, bier zonder alcohol en groenten, groenten en vruchten als er maar geen calorieën in zitten, en als ik de bak op het aanrecht zet bij mijn madamkes weten zij al hoe laat het is. Er zijn er weerbarstige bij, natuurlijk maar dat is het zout in de pap.

'Madamke Volens, excuseer me dat ik het u zo direct vraag, maar die champagne, deze twee flessen, is dat voor u bestemd?' – 'Wies, jongen, dat kan ik me niet permitteren, champagne. Met oudejaarsavond ja, maar niet zo in de week.' – 'Ik zou ze dus moeten terugnemen?' – 'Wat zou je er anders mee doen?' – 'O, ik zou ze hier kunnen laten staan als u mij één minuutje uw vriendschap zou laten zien.' – 'Mijn vriendschap? Wies, jongen, ik ben niet van deze kanten, is vriendschap hetgeen ik peins?' – 'Ik denk het, madamke Volens, uw zeesterretje, uw oestertje, uw pruimpje.' – 'Een minuutje?' – 'Ja, madamke.' Zij laat zien en u weet hoe dat gaat, van het één komt het ander, van het zien komen de andere zintuigen, en het is voelen en tasten en ruiken, ik word er aardig van als ik er aan denk, ik sta hier met een Eiffeltoren.

D'r zijn madamkes bij wie ge met heel het spel naar binnen moogt, d'r zijn d'r andere die 't broekske aanhouden, andere die 't liever niet van voren hebben, d'r moet van alles in de wereld, als we dat maar in de gaten houden kan er ons niets gebeuren.

Tiens, wie we daar hebben! 'Mijnheer Den Dooven, een goeiendag, ge hebt schoon weer meegebracht.'

Die honderdtwintig kilo's van hem zien er redelijk content uit.

'En hoe is 't met de liefde, Wies?' Gelukkig zegt hij het niet te luid want ons Aline staat vlakbij de saucisson te snijden.

'Och, als het een beetje gaat,' zeg ik, 'en met wat kan ik u plezier doen. Vraag maar. Zolang dat het mijn geld niet is. Of mijn vrouw.' Ons Aline kan daar niet mee lachen. Maar voor de commerce moet ze goedgehumeurd zijn. Dat lukt haar soms.

Mijnheer Den Dooven is nogal lastig voor de kaas. Als de kaas uit de diepvries komt moet mijnheer Den Dooven hem niet hebben. 'Ge proeft dat direct, diepvries,' zegt hij. 't Zou kunnen. Hij bestelt Gentse varkenskop, wat gekookt spek, hoofdvlees dat ze

Saucisson: een naam voor verschillende gedroogde, dikke worsten uit de Franse keuken.

Bouilli: gekookt soepvlees.

... **met haar haar in haar tanden**: ?? Slap hangend, ongewassen?

tegenwoordig 'Breughel-kop' noemen, kwestie van in te pikken op die film. Een kwart kilo bouilli, en twaalf bierworstjes, ik zou daar geen hap van binnen krijgen, maar hij eet er de hele dag door. Met de gevolgen die je ziet.

'En hoe is het leven, mijnheer Den Dooven?'

'Ach, Wies, het leven.'

'Het zou eens flink moeten vriezen. Min tien. Min twaalf. Want we krijgen te veel concurrentie van de volkstuinen. De mensen die een volkstuin hebben komen niet naar de winkel voor groenten. Nee, 't zou allemaal eens goed kapot moeten vriezen. Hoe gaat het met Madame Claire?'

'Goed. Zeer goed zelfs.'

'Zoveel te beter.' (Alhoewel ik haar laatst zag, zonder schmink, met haar haar in haar tanden. Jammer, zo'n proper madamke, dat zich zo laat gaan.)

Hij stapelt, hij overlaadt zijn mand, op 't laatst komen er nog avocado's bij, een parelhoentje, drie meloenen.

'Ik breng het zo meteen, mijnheer Den Dooven.'

'Opletten, Wies, dat je je niet overheft.'

'Ik kan tegen een duwtje. Voel maar eens, die spierballen, die kweekt ge niet met op uw lui gat voor de teevee te zitten. Allee, de goeie weekend, mijnheer Den Dooven, merci, tot binnenkort, welbedankt en de complimenten aan madamke, merci, bedankt, kom goed thuis.'

☆

86

‘Mijn floddertje, mijn zoeterikje, mijn tuttifruttiboeleke van mammie, kinnekindje kom, kom, nee? blijf maar lekker luilakkeliggen lollebolletje. Herremannie is stout, hè, een lafferd, een lullekul, een versierdelierder. Kom jij maar in mammies armpjes, er is nu plek voor nu die lamlendige linkerd op mij is uitgekeken. Kom in mijn armen wiegewiegeliedje wielen. Hapjes? Wil Florriejaantje hapjes, de gemalen lever van die rotvent, brokjes van zijn kapotte nieren, soep van zijn stembanden, een prakje van zijn sukkelachtige darmen, wil je een snoepje van zijn gesmolten ogen? Mammie gaat over de schreef, mammie is een oude schuur die in brand staat en niemand die haar komt blussen.’

Axel hoort dit aan.

‘Ik ben de man van die vrouw.’ Hij gaat zoals zij een paar dagen geleden op de bidet zitten en kijkt in de spiegel met de glazige tulpjes van lampen links en rechts. Op de travertijnplaat naast het bad liggen propjes watten, tubes, potjes, kousophouders, kletsnatte kranten, een mandje met sieraden, parelkettingen, een elektrische tandenborstel, een haarborstel, zeepjes uit hotels in vreemde landen, twee natte paperbacks, *De Naam van de Roos* en *Wilde Zwanen*.

Hij wendt zich van zijn weerschijn af een enorme witte geblutste peer, en ziet hoe zij een melkachtige substantie wrijft over haar billen. Wat doet die vrouw hier? Hoe is dit zonderling enkelvoudig bouwwerk hier in deze kamer beland? Heeft hij dit ooit gewild? Met welk recht beweegt en spreekt deze vetplant, minder dan een beest, in mijn nabijheid, en wrijft haar door een melige Iago volgespoten spleet af met mijn badhanddoek? Zij ontstoppelt haar kuiten met mijn elektrisch scheermes. Zij komt op voor de rechten van tijdens de vakantie uit de auto gesmakte foxterriërs, de onkundig gecastreerde siamezen, de opgejaagde buidelrat, de doorboorde blauwe potvis, maar doorboort met de spietsen van haar overspel deze Baloe de Beer.

‘Volgens mij, mijn zoete Claire,’ zegt Axel, ‘ben jij door de bliksem van de liefde getroffen!’

‘Hoe weet je dat?’

‘Omdat je zo poeslief bent tegen mij de laatste tijd.’

‘Ik kon het niet helpen.’

‘Zo.’

‘Kan het jou wat schelen wat er met mij gebeurt? Je laat me aan mijn lot over. Dan kan je toch niet verbaasd zijn als...’

‘Als wat?’

‘Ik wil je geen pijn doen,’ snikt zij. ‘Echt niet.’

‘Dat doe je ook niet.’

‘Nee? Heb je dan geen enkel gevoel voor mij?’

(The Bold and the Beautiful)

‘Je hebt me nooit beschouwd als je volwaardige partner.’

Travertijnplaat: marmerachtige, poreuze kalkplaat, ook als muurplaat gebruikt voor gevels en als terrastegels.

Travertijn verleent het Colosseum een gelige glans

Travertijn of travertin wordt gevormd door de neerslag van kalk uit het met kalk oververzadigd water uit warme bronnen. Takjes, bladeren en ander materiaal dat in dit water valt en later verteert, veroorzaken de kenmerkende onregelmatige poriën van dit materiaal. Een belangrijke vindplaats van travertijn is het plaatsje Tivoli ten oosten van Rome.

Travertijn is zeer gevoelig voor water. Omdat het materiaal een cellige structuur heeft, kan ingesijpeld water er niet gemakkelijk meer uit. Daardoor kan de steen kapotvriezen bij strenge vorst. Ook zure regen zorgt voor erosie. De in de regen aanwezige zuren brengen de travertijn in oplossing waardoor het wegspoelt. De steensoort is in het Nederlandse klimaat onvoldoende weervast gebleken. In Nederland is onder meer het Nationaal Monument op de Dam in Amsterdam opgebouwd uit travertijn. Het is eind twintigste eeuw volledig gedemonteerd en delen ervan, zoals de beelden, de leeuwen en de topbekleding van de naald, zijn in Duitsland geïmpregneerd met acrylhars.

De naam van de Roos:

Umberto Eco (Alessandria, 1932 – Milaan, 2016) was een Italiaanse schrijver en semioticus. Hij werd geboren in het Noord-Italiaanse gewest Piëmont. Hij ontving salesiaans onderwijs (religieuse congregatie, stichter Don Bosco) en studeerde middeleeuwse filosofie aan de Universiteit van Turijn. Hij was tot 2008 hoogleraar in de semiotiek aan de Universiteit van Bologna. Eco werd katholiek opgevoed, maar werd later atheïst.

Eco in 1984

Als schrijver brak Eco in 1980 internationaal door met zijn roman *Il Nome della Rosa*, een spannende detectiveroman die zich in 1327 afspeelt in het kader van de strijd tussen het centrale gezag van de Rooms-Katholieke Kerk en verschillende stromingen daarin die met geweld werden onderdrukt. De historische achtergrond wordt uitgebreid geschetst. Het boek ademt het ritme van het kloosterleven en de hoofdstukken zijn ingedeeld naar de gebedstijden binnen de kloostermuren.

Een tweede roman, *De slinger van Foucault*, speelt zich af in het heden, maar gaat vooral over de erfenis van de tempeliers en de rozenkruisers, laat-middeleeuwse mystieke bewegingen.

Wilde zwanen:

Jung Chang, *Wilde zwanen, Drie dochters van China*, 1991.

Jung Chang (januari 2010)

Jung Chang (1952) is een Chinese schrijfster. Ze werd geboren als dochter van leden van de Communistische Partij van China. Tijdens de Culturele Revolutie werden haar ouders allebei opgepakt en werd Chang zelf naar het platteland gestuurd. Na de Culturele Revolutie ging ze in 1978 naar Engeland en studeerde er taalwetenschap aan de Universiteit van York, waar ze in 1982 promoveerde. Sindsdien woont Chang in het Verenigd Koninkrijk. Haar werken schrijft ze in het Engels.

Chang kreeg grote internationale bekendheid door haar boek *Wild swans. Three daughters of China* uit 1991. Hierin beschrijft Chang de geschiedenis van China van het

(Neighbours)

'Claire, wil je in mijn aanwezigheid woorden als 'partner' vermijden?'

'Zie je, zelfs nu, op zo'n moment, zit je me te treiteren.'

Hij verlaat haar; op het tarmac waar het vliegtuig naar Istanboel staat te dampen in de felle zon, controleert hij of hij paspoort, vreemde valuta, brillen en sigaretten bij zich heeft.

'Adieu, mevrouw,' wuift hij met een slap handje, maar komt meteen daarna terug in de kamer waar zij kermt: 'O, mijn poppetje, mijn zoetje, mijn dikkertjedik,' als tot de kat Florian.

'Ik wil een knuffel,' zegt zij.

'Gebeurde het in ons bed?'

'Nooit. Ik heb nog wat eergevoel.'

'Je hebt je toch beschermd, mag ik hopen?' Hij proest het uit. 'Ja? Heb je eigenhandig een naar frambozen geurend en smakend vliesje over zijn knobbel getrokken?' Hij proest, hij hoest.

'Ik wist niet dat je onraad rook.'

(The Young and the Reckless)

'Onraad rook ik tot in mijn kamer. Jullie roken naar een *chevreuil au fumet de marcassin*.'

Axel weet dat hij raaskalt. Kan het niet tegenhouden. Toch. Koel.

'Als het niet plaatsvond in het echtelijk bed, waar dan wel?'

'Een beetje overal.'

'Maar gewoonlijk?'

'In een hotel waar hij meer komt, maar hij moet daar een achterstallige rekening betalen, daar konden we niet meer heen.'

'Dus toch in ons bed?'

'Ik geloof van wel.'

'Cunnilingus?'

'Als het zo uitkwam.'

'Fellatio.'

'Misschien.'

'Ja of nee.'

'Eerder ja dan nee.'

'Anaal?'

'Nogal. Hij vroeg eerst of het mocht.'

'Hm, goed opgevoed. Waarom heb je 't gedaan?'

'Hij vroeg het mij al zo lang.'

'Dus als iemand het lang genoeg vraagt, gaat jouw kut open.'

'Met meer kans dan als hij het maar één keer vraagt.'

'En wat zegt hij?'

'Je kent hem. Je hebt hem al bezig gehoord.'

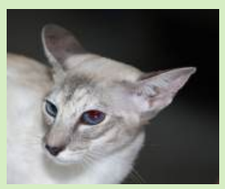
'Wat zegt hij als hij bij jou bezig is?'

begin van de 20e eeuw tot aan het eind van de Culturele Revolutie aan de hand van de levens van haar grootmoeder, haar moeder en haarzelf. Er verschenen meer dan vijftien miljoen exemplaren, in 40 talen. *Wilde zwanen* is in China verboden.

Samen met haar man, historicus Jon Halliday, schreef Chang ook *Mao: The Unknown Story* (2005). Ook deze Mao-biografie is in China verboden.

Jago, vaandrig in het Venetiaanse leger, - een rol blijkbaar door Herman Grootaers/Julien Schoenaerts gespeeld - koestert een diepe wrok jegens Othello, de Moorse generaal, en manipuleert de mensen om hem heen, onder wie Othello's vrouw, Desdemona, en Othello's trouwe luitenant, Cassio, met de bedoeling om Othello's ondergang te bewerkstelligen. Jago's manipulaties spelen in op Othello's onzekerheden en doen hem geloven dat Desdemona hem ontrouw is geweest met Cassio. In een vlaag van woede en wanhoop doodt Othello Desdemona, in de overtuiging dat hij zijn eer moet wreken. Wanneer de waarheid eindelijk wordt onthuld, beseft Othello de omvang van Jago's bedrog en de tragische gevolgen van zijn daden. Overweldigd door schuldgevoelens en verdriet berooft Othello zich van het leven.

Fox-terriërs ... Siamezen ... buidelrat ... blauwe potvis:

De gladharige **Fox-terriër** wordt sinds de 16de eeuw gefokt om de vos uit zijn hol te drijven.

Siamezen zijn rond 1880 meegenomen uit Thailand, het voormalige Siam.
Opvallend zijn de lange neus en de blauwe, amandelvormige ogen.

Buidelratten of Opossums waren een van de eerste dieren uit de Nieuwe Wereld die door de Europeanen mee terug werden genomen naar Europa.
Het zijn zoogdieren. De staart is dikwijls langer dan het lichaam. Veel opossums groeien hun hele leven lang. Over het algemeen zijn mannetjes groter dan vrouwtjes.

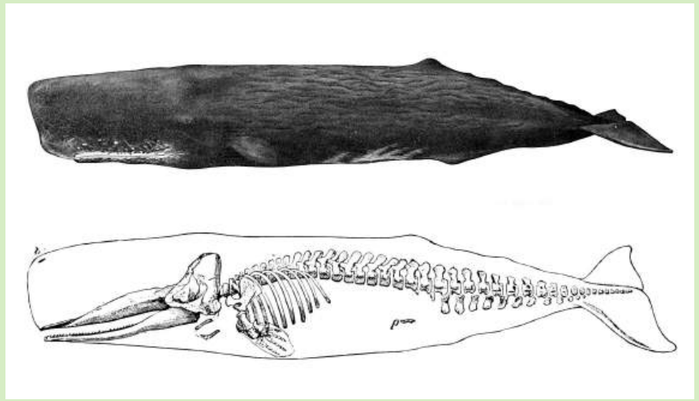
Ze hebben een lange, spitse snuit met lange snorharen. Het gezichtsvermogen is goed ontwikkeld. De meeste soorten hebben bolle kraalogen, wat duidt op een nachtelijke leef-

'Hij vertelt meestal over zichzelf. Over de rol die hij voorbereidt. Over zijn agent die dertig procent neemt.'
'Lijkt me zeer onderhoudend.'
'Soms doet hij me na als ik klaarkom. Daar moet hij vreselijk om lachen.'
'Dus er is een goedlachse sfeer.'
'Niet altijd. Soms declameert hij zeer stilletjes wat hij voor de radio moet reciteren.'
'De Vlaamse tale is wonderzoet
voor die heur geen geweld en doet.'
'Niet zo luid.'
'En daar luister jij naar?'
'Ja. Hij declameert alleen voor mij en dan is het alsof ik in mijn eentje in een leeg theater ben.'
(*Dallas*, heel lang geleden) (Of *Dynasty*)

☆

wijze. Het gehoor is eveneens goed ontwikkeld. De kale oren zijn constant in beweging.
De poten hebben vijf tenen. De grote teen aan de achterpoot is opponeerbaar.
Veel soorten buidelratten hebben een grijpstaart.

Ondanks de naam ontwikkelen niet alle soorten buidelratten een buidel. Bij sommige soorten ontbreekt de buidel geheel, of bestaat hij uit niet meer dan twee huidplooien aan de onderbuik. De penis van een mannetje is gevorkt. Het scrotum is vaak opvallend gekleurd.

De **potvis** voedt zich o.a. met reuzeninktvissen, enorme pijlinktvissen, die hij tot op 3000 meter diepte vangt.
Potvissen jagen soms in groepen waarbij elk exemplaar zijn eigen, afwisselende taak heeft.

Een potvis beschikt over 3000 kg bloed, waarin voldoende zuurstof kan worden opgeslagen om tot twee uur onder water te blijven. Een potvis eet gemiddeld per dag drie procent van zijn eigen lichaamsgewicht aan prooidieren. Een afvalproduct uit de darmen van potvissen, amber, wordt gebruikt bij de productie van parfum.

Een potvis heeft alleen 20-26 grote kegelvormige zichtbare tanden in de onderkaak, in de bovenkaak zitten rudimentaire tanden die niet door het tandvlees heenkomen.

De merkwaardige vorm van de kop wordt veroorzaakt door het spermaceti-orgaan in het voorhoofd, dat zo'n 3000 liter wasachtig materiaal, het walschot, bevat. Dit orgaan helpt de potvis bij het duiken en stijgen. Door afkoeling wordt de was hard en krimpt. Door verwarming wordt de was zacht en zet uit. De potvis verandert zodoende van volume en ondervindt minder cq. meer opwaartse druk (Wet van Archimedes). De temperatuur van het walschot wordt beheerst door middel van de doorbloeding: als veel bloedvaten in het spermaceti-orgaan open zijn stijgt de temperatuur.

Het dier komt voor in alle wereldzeeën.

Volgens sommige deskundigen werkt de Noordzee als een fuik voor de potvis. Onderweg van de tropen naar het noorden komen sommige dieren in de Noordzee terecht. Aangezien

de dieren gewend zijn aan diep water kunnen ze niet omgaan met de zandbanken. Ze raken gedesoriënteerd, vinden geen eten en raken verzwakt. Uiteindelijk stranden ze of sterven ze op zee.

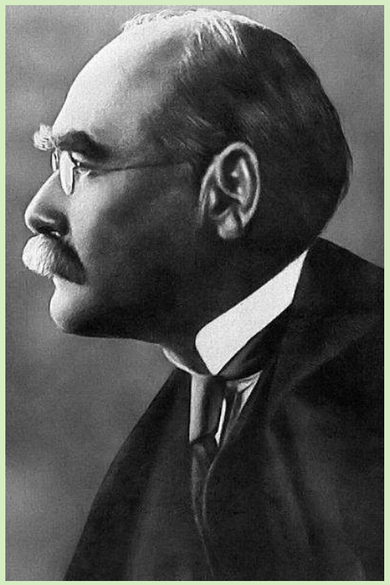
De belangrijke rol in Herman Melvilles roman *Moby-Dick* heeft de potvis een zekere bekendheid gegeven.

Baloe de Beer is een van de personages uit *The Jungle Book* (1894), een reeks verhalen van de Britse schrijver Rudyard Kipling. Hij is een antropomorfe lippenbeer.
De naam Baloe is Hindi voor beer.

Baloe leert de welpen van Akela (de wolf) de wet van de Jungle. Zijn meest uitdagende welp is het mensenkind Mowgli. Ondanks verzet van Bagheera (de panter) past Baloe af en toe lijfstraffen toe op Mowgli.

Als Mowgli door de Bandar-log (een troep apen) ontvoerd wordt, moeten Baloe, Bagheera en Kaa (de slang) hem terughalen, nadat Chil (de wouw) Mowgli's boodschap bezorgde.

Tot de jaren 1950 werd Kipling wereldwijd hooggeschat. Zijn populariteit nam af naarmate het kolonialisme niet meer als een volstrekt natuurlijk gegeven werd gezien; zijn verhalen en gedichten zijn immers grotendeels te situeren op de achtergrond van koloniaal India. Intellectuelen als George Orwell verwierpen het werk van Kipling omdat hij "bijna een fascist" geweest zou zijn.

Kipling was een voorstander van het Britse imperialisme. Zo schreef hij het gedicht *The white man's burden* (De last van de blanke), waaruit hegeliaanse meester-knecht-dialectiek en racisme naar voren komen: de blanke man sleept de kleurlingen als last met zich mee en brengt ze beschaving bij.

Na het Bloedbad van Amritsar, waarbij op 13 april 1919 honderden protesterende Indiërs werden vermoord op

gezag van generaal Reginald Dyer, noemde Kipling hem "the man who saved India" (de man die Indië redde).

Ondanks zijn soms triomfalistische toon, schreef Kipling ter gelegenheid van het zestigjarig regeringsjubileum in 1897 van koningin Victoria een gedicht dat *Recessional* heet, te vertalen als Teruggang. Hierin wordt verwezen naar het lot dat grote en machtige naties treft: ooit zullen zij net als Nineveh en Tyrus ten onder gaan, terwijl alleen God eeuwig is. Kipling was een bewonderaar van het Britse rijk en de mannen die het vestigden en handhaafden, maar kon ook non-conformistisch zijn, zoals in zijn gedicht over kanker en euthanasie.

Kipling hield van dieren. Met name honden spelen een grote rol in zijn meer sentimentele gedichten, maar ook paarden, hyena's, wolven, runderen en slangen waren onderwerpen voor zijn poëzie.

The Bold and the Beautiful is een Amerikaanse soap. (Sinds 1987). Speelt zich af in Los Angeles, Californië. De serie begon over het leven van twee families, de rijke Forresters en de werkende familie Logan.

Neighbours: (in Vlaanderen beter bekend als *Buren*) is een Australische soapserie, gestart in maart 1985. *Neighbours* gaat over de belevenissen van de inwoners van 6 huizen in Ramsay Street, een doodlopende straat in Erinsborough, een fictieve voorstad van Melbourne.

Tarmac: platform op luchthavens. Uit: tar (= teer) + macadam (= gewalste en geteerde steenslag als wegdek.)

The Young and the Reckless: tv-serie. “In een mum van tijd is Y&R niet alleen geëxplodeerd op de markt, maar heeft ook iedereen doen weten dat dit de plaats is om te zijn. *Young and Reckless* belichaamt de geest van de huidige generatie en voorziet in een lifestyle en identiteit voor een enorm jong en jong volwassen publiek over de hele wereld.”

Chevreuil: reebok, mannetjesree.
Fumet: geur, reukje, parfum.

Marcassin: everjong, frisling. Jong van een wild zwijn.

Uit: Guido Gezelle's Dichtwerken:

> **De vlaamsche tale is wonder zoet,**
> **voor die heur geen geweld en doet,**
> maar rusten laat in 't herte, alwaar,
> ze onmondig leefde en sliep te gaar,
> tot dat ze, eens wakker, vrij en vrank,
> te monde uitgaat heur vrijen gang!
> Wat verruwprachtig hoortooneel,
> wat zielverrukkend zingestreel!
> o Vlaamsche tale, uw' kunste ontplooit,
> wanneer zij 't al vol leven strooit
> en vol onzegbaar schoonzijn, dat,
> lijk wolken wierooks, welt
> uit uw zoet wierookvat!
>
> 1879(?)

Voor Gezelle: zie deel 2, pag. 195, 196 - 197

Dallas was een Amerikaanse soapserie die tussen 1978 en 1991 werd uitgezonden door het Amerikaanse televisiestation CBS. De serie draaide om de familie Ewing, die haar fortuin had gemaakt in de olie-industrie.

Jock Ewing (Jim Davis) en zijn vrouw (Miss) Ellie Southworth (Barbara Bel Geddes) woonden op de Southfork Ranch, de ranch die al decennia in de handen van de familie Southworth was.

De Southfork Ranch

Dynasty was een populaire Amerikaanse soapserie die tussen 1981 en 1989 werd opgenomen. De serie werd als eerste uitgezonden op de Amerikaanse zender ABC. In Nederland werd de volledige reeks uitgezonden door de publieke omroep Veronica. De serie is bedacht en geschreven door het echtpaar Richard en Esther Shapiro.

Dynasty is een primetime-dramaserie over de rijke familie Carrington die in Denver woont. De Carringtons hebben een olie-imperium, genaamd Denver-Carrington. Het rivaliserende bedrijf Colbyco behoort tot Alexis Carrington-Colby.

Landhuis Filoli, waar de serie werd opgenomen

87

Bijlage. Briefje op gerecycleerd papier. Formaat A4.

Tekst. Mijn waarde Herman. Laten we niet herkauwen. Ik heb er in ieder geval geen zin in. Wil zo goed zijn mijn huis te verlaten, je kamer volledig te ontruimen, de sleutels op de keukentafel te leggen. Als ik je na elf uur vanavond nog ontmoet, sta ik niet in voor de gevolgen. Je Axel, die je ooit je broer hebt genoemd.

Volgens zijn getuigenis kwam A. den Dooven in de woning Parklaan 14, waar hij woonachtig is, een minuut of tien voor middernacht. In tegenstelling tot zijn gewoonte betrad hij het huis niet via de voordeur maar begaf hij zich naar de achterkant. Via de achterdeur, ook genoemd: keukendeur, kwam hij binnen.

Hij had gehoopt zijn vrouw aan te treffen, daarom riep hij een paar keer haar naam. (Drie keer volgens mevrouw Inge Gershwein die toevallig voorbijkwam.) Nadat hij zich vergewiste dat zijn vrouw niet thuis was zong hij een lied. (Van opluchting? Daarover wenste hij zich niet uit te spreken.)

Daarop ging hij de kamer van de bekende Vlaming Herman Grootaers binnen. Daar trof hem een onaangename geur die hem noopte het raam open te doen. Na onderzoek bleek dat in een hoek van de kamer een plastic vuilniszak lag waar omheen plusminus een honderdtal antracietkleurige vliegen zwermde. Verder onderzoek leverde niets bijzonders op.

Nadat we fel aandrongen maakte A. den Dooven de bewuste vuilniszak leeg. Die bleek voornamelijk menselijke excrementen te bevatten. Toen heeft de heer A. den Dooven naar eigen zeggen een kleurenfoto van Claire, zijn vrouw in bikini, van de muur gehaald en verscheurd. Wij hadden de indruk dat de heer A. den Dooven daar niet onder leed. Daarna heeft hij tv gekeken (een Miss Europa-verkiezing die duurde tot één uur twaalf). Rond die tijd had hij zin om (in zijn woorden) een luchtje te scheppen. Op onze vraag of hij dat niet gevaarlijk vond – want wij zijn niet later dan verleden vrijdag getuige geweest van een schouwspel dat doet nadenken, nl. de huisvredebreuk bij Apotheker Vierpond en diens opname in het Stedelijk Ziekenhuis nadat hij weigerde amfetaminen te verschaffen aan de ex-kampioen motorcrossen A.d.B. die Apotheker Vierpond na de weigering in de nieren schopte. A.d.B., bijgenaamd de wieltjeszuiger, bekende zijn misdaad, maar vermoedde dat hij op het ogenblik van de feiten zichzelf niet meer was – antwoordde A. den Dooven: ‘Nee.’

Hij verklaarde verder dat hij, toen hij de deur, de voordeur, opende hij niets zag dat bij hem wantrouwen wekte. Het is pas toen hij een eerste stap op zijn drempel neerzette dat vanonder zijn voet de kat van zijn vrouw wegsprong met een hartverscheurende gil. Hij viel, d.i. hij gleed uit, viel naar voren maar dankzij een reflex (verwonderlijk bij zo’n zware man die eerder geneigd is tot inkeer of meditatie) brak hij zijn val door op zijn voorarm terecht te komen. Zijn rechterslaap kwam pijnlijk in aanraking met de drempel. Op een nog

Nadat we fel aandrongen maakte A. Den Dooven ....: (gedachtensprong, typisch voor een ongeletterde rechercheur): Nadat we fel aandrongen verklaarde A. Den Dooven dat hij de bewuste vuilniszak had leeggemaakt.

Miss Europa-verkiezing is een jaarlijks evenement voor meisjes uit het Europese continent. De meeste deelneemsters zijn de winnaressen van de nationale miss-verkiezing van hun land.

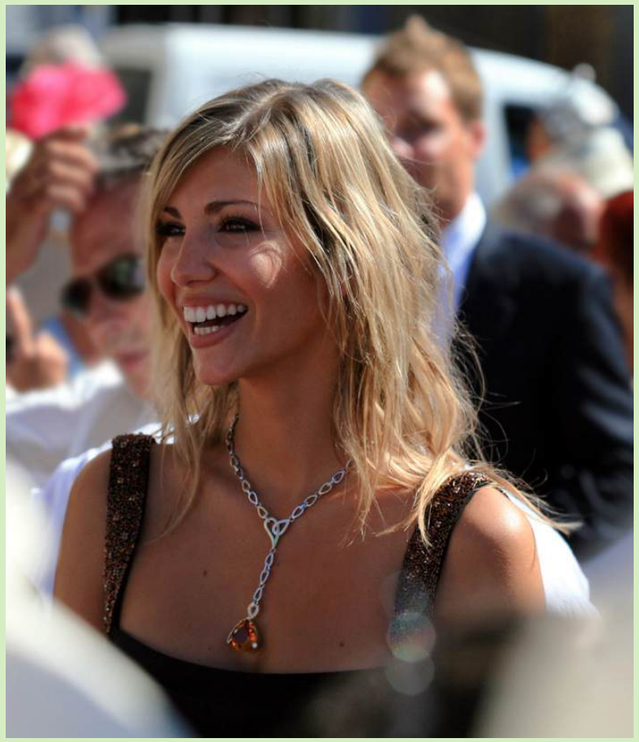
Miss Europa werd in 1928 in het leven geroepen en bestond tot 1938. Kort na de Tweede Wereldoorlog werd de wedstrijd opnieuw opgericht door Roger Zeiler en Claude Berr. Zij stichtten het Comité International Pour L'election de Miss Europe dat in 1948 de eerste verkiezing organiseerde in Parijs. Claude Berr overleed in 1981 en in 2003 verkocht Roger Zeiler de licentie aan het Nederlandse productiehuis Endemol.

Tatiana Maslowa; miss USSR en Miss Europa 1933

Miss Europe 1954-55

Alexandra Rosenfeld, Miss Europa 2006, foto uit 2007

Amfetamine, in straattaal ook wel speed, pep, snelle of belly genoemd, is een synthetisch psychofarmacon en drug. Het gebruik is verslavend. Het werkt stimulerend en veroorzaakt aldus slapeloosheid. Daarnaast vermindert het veelal de lust tot eten of drinken. Amfetamine werd vroeger ook wel toegepast als vermageringsmiddel.
Ook werd het toegepast als doping in de sport.

Recreatief gebruik van amfetamine vindt vooral plaats door het te snuiven of te slikken.

Johann Josef Wenzel Anton Franz Karl graaf **Radetzky** von Radetz (Trebnitz, 1766 – Milaan, 1858) was een belangrijk Oostenrijks legeraanvoerder uit de eerste helft van de 19e eeuw.

Zijn familie was oorspronkelijk afkomstig uit Bohemen. Hij werd op jonge leeftijd wees. Zijn grootvader voedde hem op en stuurde hem naar de Theresa-academie in Wenen.

Na zijn opleiding ging Radetzky het Oostenrijkse leger in, nam deel aan de oorlogen tegen

niet opgehelderde manier verliet zijn rechterschoen zijn rechtervoet. Die schoen is als bewijsstuk genoteerd en vertoont overduidelijke sporen van uitwerpselen. Aanvankelijk werd door de onderzoekers aan de hand van getuigenissen van de buren aangenomen dat de uitwerpselen van Willem (Willy) Radetzky, de hond van Mevr. Inge Gershwein, zouden voortgekomen zijn. Wij moeten hier zeker Alfred Noordwijk feliciteren die vrij snel de link heeft gelegd tussen de uitwerpselen op de schoen en die in de vuilniszak die behoorde aan H. Grootaers en in het logeerkamertje gevonden werd. Tussen haakjes, om dit verslag een lichtere toets te geven, na de revelatie van H. Grootaers' al te menselijke relatie tot excrementen werden door collega's bepaalde lichtzinnige woordspelingen gemaakt die betrekking hadden op zijn voorbeschikte naam.

De heer A. den Dooven schat dat hij na zijn val en de schedelbreuk die daaruit volgde een twintigtal minuten op de arduinen trede is blijven liggen in een staat van verlamming. Toen hij bijkwam kon hij namelijk niet bewegen. De bewuste schoen lag naast zijn neus, hij kon dus zeer goed zien wat hij ook riep: 'Het bloed, het bloed!' (niet dat van zijn schedelbreuk maar het bloed in de kak op zijn schoen). Wat eveneens op de drempel lag was een voorwerp dat mogelijk aan de basis ligt van A. den Doovens val, nl. de muis in kunststof waarmee de kat speelde voordat de gebeurtenissen als beschreven plaatsvonden.

☆

het Ottomaanse Rijk en onderscheidde zich in de oorlogen tegen Napoleon. Bij het Congres van Wenen fungeerde hij als bemiddelaar tussen de Oostenrijkse staatsman prins Klemens von Metternich en de Russische tsaar Alexander I, die het met elkaar niet eens konden worden.

Radetzky speelde een belangrijke rol in het behouden van de Oostenrijkse bezittingen in Italië en was hierdoor in Oostenrijk mateloos populair. Franz Grillparzer schreef te zijner ere het gedicht *In deinem Lager ist Österreich* en Johann Strauss sr. componeerde zijn beroemde *Radetzkymars*.

88

Duifgrijze wanden. De metalen stoelen hebben een inscriptie: Moeder Maagd. Er zit bedrading in mijn gezicht. Mond kurkdroog. Buiten roepen de ongeduldige jonge moeders. Een aantal jongens met knetterende motors.

Alsof iemand in mijn hals blaast, over mijn oogballen. De tocht van onder de deur.

Wat duidelijker wordt naarmate het donkert is dat ik niet alleen in deze ruimte lig, dat rechts van mij twee wezens zitten of liggen die gebarsten oude stemmen hebben en elkaar plagen.

'Je hebt niks,' zegt een van de stemmen en ik voel iemand naderen, ik kan niet vluchten, mijn enkels en polsen zijn vastgebonden, de iemand is een zeer oud vrouwtje in een nopjesjurk. Zij lacht naar mij zonder gebit. 'Je hebt niks. Hij is er erger aan toe.'

Zij merkt dat ik niet kan bewegen, zij verdwijnt en er komt een bed in haar plaats, een bed op wieltjes met zeven hoofdkussens, en daarin een mannetje, nog ouder dan zij, dat een hinnikend lachje uitstoot als het mij in zijn gezichtsveld krijgt.

Er moet iets met het mannetje zijn hoofd gebeurd zijn, hij draagt een grote tulband als een Sikh. Hij kraait: 'Ik ben er het ergste aan toe van de hele afdeling.'

Dan is het vrij plotseling avond. Ik word wakker van het gebonk en gebeuk in het bed naast het mijne. Slobberende kussen. Gesis en gegrom. Heel duidelijk de stem van het oude mannetje. Hij zegt heel somber: 'Boter.' – 'Ja, ik ben een beetje gek,' zegt het oude vrouwtje. Zij bonken verder.

'Proficiat,' roep ik met volle stem, maar ik hoor het geluid van mijn stem niet.

☆

Een **sikh** is een aanhanger van het sikhisme, een monotheïstische religie gebaseerd op de leer van de tien goeroes**.**
De meeste sikhs wonen in de Indiase deelstaat Punjab en spreken Punjabi. Oud-premier Manmohan Singh van India is een sikh.

Sikhs eten geen vlees, vis of eieren omdat dergelijke voedingsmiddelen volgens hen geestelijke instabiliteit veroorzaken en een negatieve invloed hebben op geest en lichaam.

Een Sikh-regiment heeft in beide wereldoorlogen aan de zijde van de Geallieerden meegevochten tegen Duitsland en zijn bondgenoten.

De Sikhs waren meermaals het slachtoffer van vervolgingen, onder meer tijdens pogroms in 1984 als gevolg van de moord op Indira Gandhi door Sikh-lijfwachten.

Een sikh bij de gouden tempel Harmandir Sahib te Amritsar (Punjab) in het uiterste noorden van India

89

‘Dag, pa. Wat horen we nu? Aan de bedrading! Claire zei dat het beter ging met je. Ik dacht: Ik ga eens kijken, misschien is hij vermagerd. Jezus, pa, als ze jou moeten opereren, stel dat er iets aan je heupen of je bekken is, dan kunnen ze d’r niet door, door al die vetlagen.

Gesloten schedelbreuk. Je hebt weer eens een hoerengeluk. Geen breuk in de buurt van een grote slagader, en geen aantasting van de hersenzenuwen. Dus voornamelijk rust.

Heb je werkelijk geen betere pyjama? Deze is zo armoeiig. Mainstream, daddy.’

Axel doet zijn best om te luisteren. Voor een keer dat zijn kind hem komt bezoeken. Soms, als hij geen inspanning doet, ziet hij Just dubbel. Plots overvalt hem de vrees dat de jongeman tegenover hem Just niet is, maar een *clone*, een dubbelganger, een vijand.

‘Ben jij Just?’

‘Grapjas,’ zegt Just.

‘Wat zijn dat voor manchetknopen?’

‘Staal. Verzilverd. *Time zone*. Met twee horloges.’

‘Werken die klokjes?’

‘Wat dacht je?’

‘Maar je had toch een horloge? Wat was het? Een Dunhill?’

‘Goed zo. Je hebt geen enkel hersenletsel. Het was, het is, kijk, de *Classic Centenary*, staal, met de namaak krokodillenleren armband. Je bent er bovenop. Weer de ouwe. De ouwe die niks om mij geeft. Geen bal. Vanaf mijn geboorte. Trek niet zo’n hypocriete kop. Oké. Ik trek deze bewering in en poneer het tegenovergestelde. Je was op mij gesteld, toen, bij mijn geboorte. Tenminste, je hebt mij in leven laten blijven. Een kind is zo gauw bij het open raam gezet als het min twaalf is buiten. Een slokje ammoniak is gauw toegediend. Dat heb jij niet gedaan. Waarvoor mijn late dank.

Maar later heb je je haat voor Roberte omgezet in onverschilligheid en als je eenmaal onverschillig bent is dat voor iedereen, dus ook voor mij. O, je hebt het prachtig verborgen, je hebt talent als farizeeër, meer dan als dichter. Je was zelf niet gelukkig? Wie wel? Was dat een voldoende reden om mij van je af te houden als een melaatse?

Nu je je niet kunt afwenden zal ik je vertellen wat anders nooit kon. Je schedelbreukje van niks is een Geschenk des Hemels. Luister. Je kunt niet blijven ontwijken. Anders is er toch geen serieuze match. Het is de ramp van mijn leven geweest dat je mij niet tot jou hebt toegelaten. Wat heeft ons belet in elkaars armen te vallen? Ik vertel je dit omdat ik de tekenen van je verval zie, liefste vader. Zegt je vrouw je dit niet? Dat je in de ogen van de mensen een onraad verspreidend gevaarte bent dat binnen niet zo veel tijd ineen zal stuiken. Wil je zo nodig overleven? Dan moet je een compromis sluiten met de mensen. Niet met mij. Ik ben, al hou ik van je, op je uitgekeken. Je geeft me geen kick meer, daddy. *Pater*. Pater betekent ook: Kapitaal. Dus ben ik, als jouw kind, jouw interest. Of ga ik nu te ver?’

Horloge uurwerk manchetknopen

Een **Time zone** (tijdzone) is een gebied dat een uniforme standaardtijd voor juridische, commerciële en sociale doeleinden in acht neemt. Tijdzones hebben de neiging om de grenzen tussen landen en hun onderverdelingen te volgen in plaats van strikt de lengtegraad te volgen, omdat het voor gebieden in frequente communicatie handig is om dezelfde tijd aan te houden.

Dunhill is een van oorsprong Britse luxe goederen merk, dat gespecialiseerd is in op maat gemaakte herenkleding, lederwaren en accessoires. Het bedrijf is gevestigd in Westminster in Londen en werd ontwikkeld door Alfred Dunhill (1872–1959), nadat hij van zijn vader een zadelbedrijf erfde in 1893.

In de jaren 1980 nam Dunhill Montblanc over, een Duits bedrijf voor luxegoederen, gespecialiseerd in schrijfinstrumenten, horloges en accessoires (lederwaren, brillen, juwelen, parfums). Het hoofdkwartier is in Hamburg.

Tegenwoordig is het bedrijf in handen van Richemont, het tweede grootste luxe goederen merk ter wereld. Naast Dunhill horloges vallen onder andere de merken Baume & Mercier en Montblanc ook onder het bedrijf Richemont. De verschillende dames- en herenhorloges van Dunhill zijn van hoge kwaliteit en hebben een luxe uitstraling.

Dunhill Centenary Collection

Neuroleptica heten tegenwoordig ‘antipsychotica’: kalmerende middelen met antipsychotische werking.

Dyskinesia of dyskinesieën zijn onwillekeurige bewegingen, zoals ook een tic of chorea dat zijn.

> Chorea is een neurologisch symptoom. Het bestaat uit plotse, snelle en ongerichte bewegingen. De bewegingen komen vooral voor in het gelaat of distaal in de ledematen. Ze bedaren als de patiënt met chorea rustig neerligt, worden sterker bij zenuwachtigheid.

‘Nee,’ brengt Axel uit. ‘Ga verder.’

‘Ik voelde een lichte walg voor je. Een niet onaangename walg. Omdat je met zo veel brio de boel belazerd hebt. Je had er talent voor. De enige die je niet kon belazeren was Roberte. Maar dat belette niet dat je haar besmet hebt met jouw koude. Toen Roberte wegging was het al te laat voor haar. Ze droeg jouw koude mee. Dor was zij, uitgedroogd door jou. Ik zal je nooit vertellen waar zij is, de stad niet, de straat niet, het telefoonnummer niet. Overigens, je zou haar nooit zoeken.

Ik ga nu. Caroline groet je. Denk ik. Zij hoeft haar pillen niet meer elke dag te nemen, zij krijgt om de twee weken een spuitje, de gewone neuroleptica. Zij ligt ganse dagen in haar nest, heel stil, met haar oor tegen de radio, dan ineens springt ze rond, dyskinesia, de spieren die wroeten en beven uit zichzelf. Dat duurt een minuut of vijf, dan gaat ze weer naar bed, naar haar radio, en dan ligt ze net als jij, plat, onontvankelijk, bitter. Het zou makkelijk zijn om jullie beiden in de steek te laten. Misschien zou achteraf blijken dat het de makkelijkste oplossing was, ik zou het mezelf nooit vergeven. Zeg maar niks.’

☆

90

Häagen-Dazs is een Amerikaans ijsmerk, opgericht door Reuben Mattus in New York in 1961. Häagen-Dazs werd in 2017 door het Amerikaanse concern General Mills verkocht aan het multinationale voedingsconglomeraat Nestlé.

Haagenchocdec

Het ijs is in veel verschillende smaken verkrijgbaar en geldt als een A-merk. Het wordt in zowel supermarkten als in speciale ijszaken verkocht.

In tegenstelling tot wat veel mensen denken, is de naam niet Europees; het zijn gewoon twee bedachte woorden zodat het er voor Amerikanen Europees uitzag. In de reclamewereld is dit bekend onder de naam "foreign branding". Mattus gebruikte op de vroegere labels een afdruk van Denemarken om het Scandinavische thema te benadrukken (in feite is geen enkele van de 700 winkels van het bedrijf gelegen in een Scandinavisch land). Mattus was een Europese immigrant, oorspronkelijk afkomstig uit Polen.

De speelse spelling van de naam bevat spellingsvormen uit verschillende Europese landen. "ä" (een umlaut) wordt gebruikt in het Duits en Zweeds, de dubbele klinkers komen voor in het Fins en Nederlands en de zs komt voor in het Hongaars. Het imago uit Denemarken afkomstig te zijn blijkt uit de merknaam al niet te kloppen: de bovenstaande lettercombinaties zijn namelijk niet mogelijk in het Deens. Geen van deze spellingsvormen wordt gebruikt in de uitspraak van het Amerikaanse product, wat "ah" heeft als eerste klinker, harde g, en een laatste "s"-klank.

Allerlievelingst, dit geef ik mee aan Goossens zodat je vrouw het niet onder ogen krijgt. Volgens mijn moeder heb je draden en slangen en darmpjes in je hoofd en kan je niet praten. Ook niet met mij als ik zou komen? Bettina die de favoriete is van je rarare harem. Jij mag een harem hebben want je bent een oude dikke prins die veel tekort is gedaan in je lange leven.

Ik ben wel geschrokken toen ik het hoorde van Philippine de Schoonhoven. En je was niet dronken! Waarom, liefde, doe je mij dit aan terwijl ik in tip-top form moet zijn voor de ski-klas! Ik heb mijn slaap nodig! En ik moet ook meer gemoedsrust hebben, zegt mijn moeders gynaecoloog. Nu, ik zal en moet dat diploma halen, dat zegt jouw Bettina zonder wie je niet kunt leven.

Heb je veel bezoek? Slaapt Claire bij je? Waarom mag zij tegen je aan liggen en ik niet?

Ik kom toch wel die nare Caroline tegen zeker! In een roze regenjas. Zie je 't al voor je, dat roze met haar gebleekte witte haar? Zij kwam binnen bij Häagen-Dazs met een baseballpet op. Bij Häagen-Dazs kan ik je de Cappuccino-collection aanbevelen, goddelijk! Maar wat zag ze eruit! En *noisy*! 'Ik heb jou door, Betty,' zei ze. 'Ik zie jouw maniertjes wel, zij zijn van jouw leeftijd, maar ze werken op mijn zenuwen.' Ik zeg: 'Als jij nog een keer Betty tegen mij zegt...' 'Wat dan?' zei ze met dat zoetsappige smoel en weet je wat, oneindige liefde van mij, zij had puistjes, in haar nek, allemaal rode bolletjes en dat is natuurlijk van de zenuwen. Ik zou ook puistjes hebben als ik jou niet mocht beminnen. Volgens Philippine de Schoonhoven is het omdat mijn vader zo kinderachtig, nee, *jongensachtig* tegen mij doet dat ik behoefte heb aan, hou je vast, een grootvader en dat schijnt veel, alhoewel zeldzaam, voor te komen! 'En, kleintje,' zei zij, 'in het vervolg zie ik je liever niet meer in het museum om zogezegd voor school een opstel over Schellen te maken.' Ik zeg 'Als je nog een keer kleintje tegen mij zegt...' 'Wat dan?' zei ze. Philippine de Schoonhoven vroeg: 'Maar wie is dat horrible mens met haar flamingo-jas?' 'Braindead, zei ik. O, mijn Bic... leeg... kapot... ik wil als ik met je trouw een organza-jurk van Lagerfeld, zodat iedereen –

☆

Organza is een dunne, los geweven vorm van textiel. Traditioneel wordt de stof van doorzichtige, zuivere zijde gemaakt, maar moderne vormen bestaan uit synthetische garens zoals polyester of nylon. Organza wordt voor luxe kleding gebruikt, zoals bruidskleding.

Karl Otto **Lagerfeld** (Hamburg, 1933 – Neuilly-sur-Seine, 2019) was een Duitse modeontwerper, kunstenaar en fotograaf, die sinds 1952 voornamelijk in Parijs woonde en werkte.
Hij was een van de invloedrijkste couturiers aan het einde van de twintigste en in het begin van de eenentwintigste eeuw.

Sinds 1983 was hij hoofdontwerper van het modehuis Chanel. Tussen 1984 en 1997 had hij zijn eigen modelijn Karl Lagerfeld en vanaf 1998 zijn eigen label Lagerfeld Gallery.

Karl Lagerfeld verklaarde in 2013 dat hij, als dat wettelijk toegestaan zou zijn, zou trouwen met zijn kat Choupette.

Karl Lagerfeld in mei 2014

(Claire is een uur op bezoek geweest zonder dat Axel het zich bewust was. Verachtert wachtte op de gang. Caroline wachtte buiten voor de poort. A.B.)

André **Courrèges** (Pau, 1923 – Neuilly-sur-Seine, 2016) was een Frans modeontwerper.

Hij was geïnteresseerd in architectuur en textiel. Niets duidde erop dat hij in de mode zou gaan omdat hij voor ingenieur studeerde, en dit later ook werd.

Van 1941 tot 1945 was Courrèges piloot in de Tweede Wereldoorlog.

Courrèges opende zijn eigen "Maison de Courreges" in 1961. Van daaruit begon hij zijn carrière. In 1967 trouwde hij met zijn assistente, Coqueline Barrière.

Courrèges is de ontwerper van o.a. het "minirokje" in de kleuren roze, wit, turkoois.

In 1964 toont hij een nieuw type vrouw, de "moongirl", geïnspireerd door de ruimtevaart. De mannequins dragen korte, architectonisch ogende jurken.

Courrèges - regenjas van imitatieleer

91

Caroline kwam binnen. In een roze gelakte jas van Courrèges. Zij kuste hem op de wang, naast de slang. Achter haar stond een besmuikt lachende Verachtert die zei: 'Ik kom niet als journalist maar als vriend.'

'Hij stond hier voor de deur te wachten.'

'Mijn moeder lag ook op deze afdeling. Met nierbekkenontsteking. De verzorging is goed. Nee? Heb je pijn?'

'Aan jou heb ik niks te vertellen,' zei Axel.

'Je mag je niet opjagen.'

'Tegen mij mag hij alles zeggen, Caro,' zei Verachtert. 'Axel mag op mijn kop schijten, ik neem hem niets kwalijk.'

'Hou jij nu maar je proletenkop,' zei Caroline zonder om te kijken. Zij aaide Axels wang als om te voelen of hij gladgeschoren was.

'Claire ging net de poort uit.'

'Zij heeft meer dan een uur voor de poort gewacht tot Claire naar buiten kwam,' zei Verachtert.

'Was Claire hier?' zei Axel verbijsterd. 'Wanneer?'

'Een uur lang.'

'In deze kamer?'

'Waar anders?'

'Zij begint steeds meer op haar moeder te lijken.'

'Ken je haar moeder dan?'

'Dat is niet nodig.'

'Wat denk je over de Michelin-prijs van de Stad Dendermonde? Heeft Jef Bruynzeel een kans?'

'Ik dacht dat je hier niet als journalist was.'

'Ik heb je foto's gezien. Het is iets van niets, een barstje van niets. Maar dat vertel ik niet aan mijn lezers. Ik zal het wat opblazen, komt altijd te pas voor de verzekering.'

'Just zal komen zodra hij een gaatje ziet. Zonder fout. Ik moest jou veel groeten doen.'

'Maar hij was hier gisteren toch?'

'Wie? Just? O, o, o. Het gaat niet goed met jou. Just is vier dagen geleden vertrokken naar Nîmes. Voor een symposium over "Informatie, Demonstratie en Creatieve Uitdaging".'

'Iets anders,' zei Verachtert. 'Niet als journalist. Wat vind je van de curieuze samenloop van omstandigheden dat uitgerekend de dag nadat je valt over een keutel van Grootaers er in jouw museum een onderzoek begint naar de ontbrekende zeshonderdduizend frank. Ik zal het moeten signaleren in de krant, anders loopt *Het Volk* weg met de primeur, maar ik had graag jouw versie afgedrukt.'

Courrèges werd bekend om zijn platte, tot halverwege de kuit reikende, ofwel midi maanlaarzen en bubbelhoeden. Deze hoeden zijn niet gemaakt van zacht vilt, maar van soepel, half-glanzend leer. Deze materiaalkeuze maakt dat de hoed aandoet als een helm.

Het Rad van Fortuin (ook wel bekend als Het Rad) is een spelprogramma, dat vanaf 1989 werd uitgezonden op de commerciële Belgische zender VTM en gepresenteerd door Mike Verdrengh.

'Welke zeshonderdduizend frank?'

'Oké. Dit is wat ik wou afdrukken. De beste verdediging. Welke zeshonderdduizend frank? Prima.'

Toen Verachtert op de gang was fluisterde Caroline: 'Je zal tegen de lamp lopen voor corruptie. Ik alleen zal jou bananen en chocolade en marsepein brengen in de gevangenis. Ik kom zo terug.'

De dokter kwam binnen, verwilderd, moe. 'Wanneer heeft u voor het laatst een prik tegen de tetanus gekregen? Heeft u daar een document van?'

'Ik ken die datum niet.'

'Hoezo, dat weet u niet? Iedereen weet dat toch. Een normaal mens weet toch precies wanneer hij een tetanusprik heeft gekregen.'

'Misschien heb ik er nooit een gekregen.'

'Dit doet de deur dicht. Geen prik? Meneer, ik heb kermende mensen in de consultkamer zien vergaan van de vreselijkste pijnen. Dat waren mijn cliënten. Hun gehuil ging door merg en been, ik heb ze met morfine moeten volproppen. Tetanus

is het allerergste. Wat ze ook mogen beweren, in de Top-Tien staat Tetanus op kop. En u krijgt vanmiddag een dubbele dosis, verdomd als het niet waar is. Het is voldoende dat je één prikje van de doorn van een roos krijgt en je sterft in de gruwelijkste pijn!'

De verpleegster kwam binnen. 'Wie heeft er hier een raampje opengedaan? Wie wil er longontsteking? Het is warmpjes in huis, maar het is voor iedereen warmpjes. Zowel voor ons als voor u. In geval van nood halen we liever een dekentje weg, of een lakentje. Ja? En zullen we nu dodotje doen?'

De aalmoezenier kwam binnen. 'Ik wou die man eens zien die weigerde de kettingbrief van de heilige Jacoba te ondertekenen. Maar ik ken u. Ja zeker. Nu begrijp ik waarom. Natuurlijk. U bent de schilder Schellen! Ja, hè? Ja? Sommige lui uit de artistieke sector hebben reacties die wij niet hebben. Maar dat kan de Heer Jezus niet schelen. Hij drukt ons allemaal aan zijn hart. Zo zal ieder – op zijn manier – de kans krijgen om gered te worden.'

De hoofdverpleegster kwam binnen. 'O, u heeft het raam toch weer opengezet. Het mag eigenlijk niet, want stel je voor dat iedereen zomaar zijn zin zou doen tegen de reglementen in? Maar Meneer Pastoor vertelde mij dat u een bekende Vlaming bent. U heeft iets van de man van Het Rad van Fortuin, alleen is hij mager, in ieder geval veel magerder dan u.'

Een lijvige vrouw in een tent van een jurk kwam binnen, zag Axel, sloeg de handen voor haar gezicht en riep gesmoord: 'O, God! o God!' en liep de deur uit.

Een man kwam binnen met een rood, dooraderd gezicht. Een knol van een neus. 'Zie je wel! Zie je wel! Ik hoorde dat ge in 't ziekenhuis lag, aan de balie zeiden ze het, kamer negenentwintig. Ik zeg in mijn eigen: Ik ga toch eens zien. Welwelwelwel. In de coma, zeiden ze aan de balie, maar ge kent dat, ze overdrijven altijd, kwestie van zo lang mogelijk de bedjes vol te krijgen. Gij herkent me niet hè, Leo Verschaffel van in het Atheneum. Nee? Ik zou u uit duizend herkend hebben. Wat kan ik voor u doen. Mijn auto staat hier om de hoek. Zeg mij waarmee ik u plezier kan doen.'

Van oorsprong is het een Amerikaans tv-programma en is daar sinds 1975 bekend onder de naam *Wheel of Fortune*.

De **Judaspenning** dankt zijn naam aan de zaaddoosjes die op penningen lijken. Judas Iskariot verraadde Jezus voor 'dertig zilverlingen', de klassieke benaming uit de Statenbijbel.

In de volkslegende zou Judas, toen hij zich verhing, de zilverstukken onder zijn galg hebben laten vallen of hebben weggeworpen. Daaruit groeide de judaspenning.

De zaaddozen lijken op penningen

'Dank je wel.'

'Om het even wat. Zeg het maar. Geen moeite is mij te veel. Ik zou zeggen: ik ga een taartje halen, maar als ik u zo zie, Axel den Dooven, mogen d'r geen taartjes in van de dokter. Hoeveel weegt ge nu zo?'

'Dank je wel.'

'Waarvoor?'

'Dank je wel.'

'Dank je wel? Ah, ik versta het. Ge wilt zeggen: 'Heft uw dik gat hier weg.' Van het woordje afdanken. Jaja. Natuurlijk.'

De man veranderde, er kwam iets gluiperigs over hem, hij stak zijn hand diep in zijn broekzak, zocht er naar een wapen, stak een dropje in zijn mond. 'Ik ga weg, zoals ge het mij vraagt. Maar ik moet u toch eerst zeggen dat ge geluk hebt dat uw mooi museum van die klootzak van een Schellen al niet lang in de fik is gegaan. D'r zijn mannen genoeg onder ons die met plezier een aansteker aan uw kot zouden aansteken.'

De man bracht zijn hand naar zijn hoofd. Hij had ooit een hoed gedragen en wou die afdoen.

'Dank je wel,' zei Axel.

'Schellen, Theodoor, heeft ons genadeloos behandeld. Hij heeft veel mensen met een Vlaamse overtuiging schade gedaan. Ik ga nu. Ik heb al te veel gezegd. Maar uw Schellen heeft zijn museum niet verdiend met zijn potlood en penseel maar met het bloed van zijn slachtoffers. Minister Baron Tuerlinckx heeft hem dat museum als judaspenning gegeven. Ik zeg u geen adieu, maar tot wederomziens in een betere wereld.'

Caroline kwam binnen. 'Ik heb Verachtert weggebracht met mijn auto. Ik krijg hem niet meer van mijn vel. Hij ziet er niet uit, een proleet, maar slecht van inborst is hij niet. Ik zou je willen meenemen naar mijn huis nu Just er niet is voor een week. Maar het zal niet kunnen.'

'Is Just hier echt niet geweest?' vroeg Axel.

Haar hand gleed langs zijn buik, zijn heup, zijn ballen. Zij kneedde. Zij trok het laken weg.

'Niet doen!' zei Axel.

'Ben je bang dat er iemand binnen zal komen?'

'Niet doen,' zei Axel.

Er kwam niemand binnen.

☆

92

‘Dames en Heren,

En hier is hij, met de medewerking van de Kredietbank, uw partner in cultuur, Victor De Raymaker.’

‘Haai. Daar zijn we weer. Of liever *hier* zijn we weer, haha, met MUTANT, de wekelijkse talkshow voor gevorderden, haha. Vanavond een bijzonder boeiend item dat zelfs degenen onder ons die zelden de tijd hebben om een boek helemaal uit te lezen – onder wie uw dienaar, haha – en die de literaire scene niet op de voet volgen, zal bekoren want zoals u allen weet is onze nationale auteur Jules Spanoghe bezweken aan een beroerte niet zolang geleden en wij hebben thans in ons midden iemand die dit niet alleen buitensporig verdrietig vindt maar die ook boos is. Volgens sommigen is zij dat terecht, volgens anderen is haar toorn fel overdreven. Wie heeft gelijk? Dat zullen we aanstonds zelf uitmaken als we haar verhaal, haar zielige verhaal gehoord hebben en hier is zij, de inspiratiebron, de echtgenote, de weduwe van Jules, hier is zij, Mireille Spanoghe-Goethals uit Werewijk aan de Schelde.

Ga zitten, Mireille. Een glaasje Spa? Nee. Goed. Je weet Mireille als je niet uit je woorden komt of hapert in je betoog, dat vinden wij bij MUTANT helemaal niet erg. Integendeel. Dus ik zou zeggen, zeg het met uw eigen woorden, met de sappige intonaties en uitdrukkingen die het werk van Jules Spanoghe hebben gekenmerkt. Wij zullen het vanavond uiteraard niet over het leven en de werken van Jules Spanoghe hebben, daar zijn andere uitzendingen voor, wij zijn geïnteresseerd in wat er zich achter de mens Spanoghe verschool. Bijvoorbeeld... laat eens horen, Mireille, wat at uw man graag?’

‘Alles!’

‘Alles?’

‘Alles.’

‘Dus hij was om zo te zeggen een levensgenieter.’

‘Ja.’

‘Iemand die met volle teugen van het leven dronk.’

‘Vroeger dronk hij nooit. Dat is pas later gekomen, door slechte vrienden.’

‘Kunnen wij het zo stellen dat Jules, de eenvoudige Jules, terechtkwam in een wereld die de zijne niet was, de literatuur?’

‘Hij was niet eenvoudig.’

‘Hij was veel complexer dan hij liet uitschijnen?’

‘Hij had complexen. Ja. Omdat hij nogal klein was.’

‘Van gestalte misschien, maar hij was zich niet bewust dat hij, laat ons zeggen, de grootste was. Althans in Vlaanderen.’

‘Hij zei eens tegen mij...’

‘Ja, Mireille.’

‘Mireille, zei hij, gij hebt chance, als ik tien centimeter groter was geweest dan had ik

alle wijven van Werewijk aan de Schelde verleid.'

'Een man naar ons hart. Zeg eens, Mireille, zonder omwegen, heeft hij u persoonlijk gelukkig gemaakt?'

'In bed?'

'In het bed en in het algemeen.'

'Soms. In elk huishouden is er al eens iets.'

'Afgezien van het feit dat hij alles at, wat waren zijn hobby's?'

'Gij weet dat wel.'

'Ik?'

'Ja, gij weet dat zeer goed.'

'Laten wij aannemen dat ik het weet, daarmee weten onze kijkers het nog niet. Zeg het maar. Welke hobby vooral.'

'Het jong vrouwvolk.'

'Dat is een gezonde hobby, haha. Maar heeft hij u daarmee niet... soms... Als het ware... pijn gedaan?'

'Veel.'

'Veel pijn dus. Wij zullen daarom dat onderwerp voorlopig begraven.'

'Mijn man is begraven, in de put, en ik ben er nog altijd niet goed van. Want ik was zeker dat ik als eerste zou gaan met mijn galstenen en mijn leverabcessen, en hij was er ook zeker van, hij zei: Mireille, als ge d'r niet meer zijt ga ik een andere nemen, een jongere maar gij en gij alleen zult mijn favoriete blijven. En 't ergste is dat ik het heb zien aankomen...'

'Ja. Wij naderen nu, geloof ik, de kern van de zaak. Je bent boos, Mireille, waarom?'

'Het zijn de anderen die Jules hebben opgejaagd, die hem hebben doen werken, die hem zot van glorie hebben gemaakt, want Jules moest niet meer werken, wij hadden ons pensioen, ons eigen huis en een spaarpotje, meer dan genoeg voor ons tweeën en voor Rozeke in het gesticht. Maar nee, zij trokken en sleurden aan onze Jules van alle kanten, Jules, kom voorlezen voor 't Davidsfonds, Jules, komt naar het Atheneum, die jonge gastjes zijn uw lezers van morgen, enzovoort een leven lang en op 't laatst en dat was er te veel aan, dat spel van de Michelin-prijs van de Stad Dendermonde...'

'Een door Michelin, de bekende Franse autobandenindustrie ingestelde prijs voor Vlaamse auteurs. Ja, Mireille? Wat is daar mis mee gegaan?'

'Er zou iemand op bezoek komen, woensdag, om zeven uur.'

'En die iemand was...?'

'Ik kan die persoon zijn naam niet noemen.'

'Waarom niet?'

'Ik heb het beloofd.'

'Was het soms de voorzitter van de jury van de Michelin-prijs van de Stad Dendermonde?'

'Ik zeg niks. Het is iemand van hogerhand en als zou geweten zijn dat hij onze Jules kwam bezoeken, zou daarmee schade gedaan worden aan andere mensen...'

Het **Davidsfonds** is een Vlaams, katholiek cultuurnetwerk dat in 1875 gesticht werd en genoemd is naar kanunnik Jan Baptist David (1801 - 1866). Samen met het socialistische Vermeylenfonds en het vrijzinnige Willemsfonds heeft het een impuls gegeven aan de Vlaamse beweging door Nederlandstalige cultuur te promoten:

> "Welkom bij de grootste culturele familie
> Davidsfonds maakt op een unieke manier van Vlaanderen en Brussel een warme, leergierige, trotse … plek, dankzij het beleven en delen van diverse vormen van cultuur. Want cultuur ... dat beleef je samen!"

In en rond de Sint-Michiel Vredeskerk en de Universiteitshal KU Leuven vierde Davidsfonds haar 150ste verjaardag

'De kijkers zullen hieromtrent zelf hun conclusies trekken. Ga verder, Mireille. Die bewuste persoon werd dus verwacht.'

'Ja. En Jules was zodanig nerveus voor dat bezoek dat ik zei: Jules, neemt een pilleke, desnoods twee, maar hij zei: Mireille, ik denk dat ik hem heb. Dat ik hem heb, nondedju! En ik zeg: Maar jongen, wat hebt ge? En hij zegt: De Grote Prijs van Dendermonde heb ik. Ik voel het. Die mens die op bezoek komt, die komt vragen of ik hem zal aanvaarden. Ik zeg: Hoezo? Hij zegt: D'r zijn altijd onnozele kiekens die zo'n prijs weigeren. Kijk maar naar Sartre. Ik zeg: Heeft Sartre de Michelin-prijs van de Stad Dendermonde geweigerd? – Mireille, zegt hij, geef mij die pillekes maar.'

'Dus als wij u goed verstaan zou de mogelijke aankondiging van het toekennen van de Michelin-prijs van de Stad Dendermonde de fatale slag kunnen zijn die uw man getroffen heeft, psychosomatisch noemen de geleerden dat, geloof ik.'

'Gij hebt Jules niet gekend, mijnheer Victor, en gij daar ook niet en gij daar, en de kabinetschef die op Jules' begraving was ook niet, niemand van uw soort heeft hem gekend. Die Prijs van Dendermonde, dat was alles voor hem maar hij kon dat aan niemand opbiechten, alleen aan mij, naar buiten toe deed hij alsof hij met zo'n prijs zijn gat afveegde, maar van binnen, mijnheer Victor, van binnen... En zo was het ook met de rest van zijn leven. Tegen de buitenstaanders zei hij dat hij niks moest hebben van het geleuter over boeken, maar ondertussen las hij alles wat hij maar kon vinden, vooral van jonge schrijvers, van geleerden waar ik geen twee regels van verstond, en dat verslond hij, maar hij kon daar met niemand over spreken... zeker met mij niet... hij was zo alleen, mijnheer Victor, zo helemaal alleen...'

'Een glaasje water?'

'Nee, merci. Ik moet alleen maar op asem komen.'

'Gaat het, Mireille?'

'Het gaat.'

'Maar je bent ook nog voor iets anders boos.'

'O ja? Ik zou niet weten wat.'

'Voor die Prijs.'

'Wat is er van die Prijs?'

'Iemand heeft hem dus wel gekregen...'

'Ah, nu weet ik het weer. Wat ze gedaan hebben...'

'Wie, Mireille?'

'Drie leden van de jury... Wat hebben ze gedaan? Omdat Jef Bruynzeel niet meer schrijft, al jaren niet meer, hebben ze de brieven die hij naar die drie geschreven heeft verzameld, hier en daar een oud verhaaltje en een krantenstukje en nog een paar gedichtjes van voor de oorlog daarbij geplakt, dat de titel *Schijndood* gegeven en uitgegeven en ingestuurd naar zichzelf en dat dan de Prijs gegeven waarvoor mijne Jules gesneuveld is. Komt daar nog bij dat hij stekeblind is. Sinds wanneer is de Michelin-prijs van de Stad Dendermonde een liefdadigheidsonderneming? Jules zei het dikwijls: Vrouwke, vrouwke,

hoed u voor de getekenden.'

'Mireille, in een paar zinnen, hoe was je leven met de man die naar men zegt de gelijke was van de grote Russische romanschrijvers met die moeilijke namen?'

'Thuis sprak hij niet tegen mij. Hij sloot zich op in zijn kamertje boven en hij bleef daar tot het eten en ook tijdens het eten zei hij niet veel en dan ging hij weer naar zijn kamertje en kwam naar beneden als het donker werd om naar de Teevee te kijken.'

'Voor jou een hard bestaan dus.'

'Ik heb daar nooit over geklaagd. Ik zou voor hem door het vuur gelopen zijn, en daarom deed het mij zo'n hartzeer als ik zag dat hij zijn draai niet kon vinden. Want hij stond voor een probleem. Als hij de Prijs van Dendermonde kreeg, zou hij weer aan niemand kunnen zeggen hoeveel plezier het hem deed. Ik voel mijn galstenen als ik eraan denk hoe die sukkelaar dat moest verwerken, hoe hij verraden werd door zijn eigen zelf.'

'En hoe vond je hem?'

'Een schat, mijnheer Victor, een mens zoals ge er niet veel vindt.'

'Ik bedoel, hoe vond je hem die fatale dag, in zijn kamertje?'

'Hij zat aan zijn tafel, schoon rechtop. Zijn handen gekruist, proper gewassen en geschoren. Het enige dat anders was, was zijn neus. Tijdens zijn leven had hij een knol van een neus, want Jules heeft nogal veel gedronken, dat is bekend. Wel, nu was al 't bloed eruit weggetrokken en de vorm was weer als vroeger, een fijn neuske, zoals toen ik hem voor 't eerst... in zijn uniform van het Tweede Regiment Genie...'

'Hier, Mireille. Neem mijn zakdoek, het is een propere, haha.'

'Nee. Merci. Ik heb mijn Kleenex. O, pardon, ik mag geen reclame maken.'

'Onze directeur-generaal zal je dat ongetwijfeld vergeven. Er ging dus een schok door jou heen?'

'Wat dacht je? Vooral dat op zijn bureau zijn speech lag waarin hij de jury bedankte voor de Michelin-prijs van de Stad Dendermonde, proper uitgetikt, vooruitziende, zoals in alles wat hij deed.'

'En nu, Mireille, nu? Wat nu?'

'Ach, mijnheer Victor, d'r is een tijd van komen en een tijd van gaan.'

'Dan is dit een uitstekende gedachte om af te sluiten. Ook voor ons is de tijd gekomen om te gaan. Dames en Heren, mevrouw Mireille Spanoghe-Goethals. Volgende week iets helemaal anders. Ernst de Jager, hoe kan hij als mongool lassen, lijmen en plaatbewerken.'

☆

93

(Ik twijfel zeer aan het verhaal dat Herman Grootaers opdist aan Claire. Leeft hij zozeer in een imaginaire wereld? Heeft hij niet eerder op de drempel gepoept uit wraak jegens Axel, die hem sommeerde het huis te verlaten? In beide gevallen is hij danig 'van het pad af'. A.B.)

Dame blanche: verschijnt ook in deel 1, pag. 57.

De **Hopi's** en de **Zuni's** in Arizona sneden Kachina-poppen uit hout.

De Kachina waren goden die naar de aarde kwamen om de Hopi te onderwijzen: hoe ze maïs moesten verbouwen en wat ze moesten weten over landbouw, wetten en regeren.

Foto: Kachina-pop, waarschijnlijk eind 19de eeuw. Gemaakt van hout, pigment, katoen, wol, dierenhuid, veren en paardenhaar.

De eerste avond thuis kreeg Axel gebakken niertjes voorgeschoteld. De hitsige geur van de niertjes deed hem aan Grootaers denken.

'Waar is Romeo?'

'Waarom noem je hem zo?' vroeg Claire. 'Je gaat me toch de rest van mijn leven niet blijven pesten, om die ene scheve schaats.'

'Een Elfstedentocht,' zei Axel.

'Je bent een beetje vermagerd. Je kunt vast weer in je oude broeken.'

'Als Grootaers er niet in gekakt heeft.'

'Flauw,' zei zij en bracht de warme geitenkaasjes. 'Hij wou met je komen praten in het ziekenhuis. Hij had twaalf witte rozen gekocht, maar die heeft hij laten liggen in de taxi. Hij vond het een veeg voorteken, zei hij.'

'Er valt toch niets te bepraten.'

'Je kent hem. Pietje Precies. Hij wou komen uitleggen wat er gebeurd is. Hij wou namelijk, om jou plezier te doen, een afdoende remedie vinden tegen de hond...'

'Willy.'

'Precies. Willy. Hij wou Willy namelijk vóór zijn. Want zodra Willy naar onze drempel zou geleid zijn door de oude Gershwein had hij daar op de drempel al een drol aangetroffen. Daarop zou Willy gedacht hebben: *Tiens*, die heb ik al gelegd, ik ga maar weer verder.'

'Vernuftig.' De chocolade van de Dame Blanche was niet warm genoeg.

'Hij vond het een variant op wat de Hopi's doen in Arizona.'

'Wat doen de Hopi's in Arizona, schatje?'

'Of de Zuni's.'

'Of de Zuni's?'

'Als zij denken dat de goden zullen komen om hen te straffen, dansen de... de... die indianen een week lang, dag en nacht, gekleed en gemaskerd als de goden. Als de goden over de bergen komen, klaar om te straffen, zien ze in de vallei dat ze er al zijn. *Tiens*, zeggen de goden, het heeft geen zin om naar die vallei af te dalen, wij zijn daar al aan het dansen.'

'Schrander zijn zij, die roodhuiden,' zei Axel

☆

De **Zaal van de Voorvaderen** (Salle des Ancêtres) (...) **een namaak Jugendstil-gebouw**: verwijst dit naar De Koninklijke Vlaamse Schouwburg?

In het gebouw is, behalve voor toneel, ook plaats voor dichtkunst, tentoonstellingen en muziekvoorstellingen. (Ook een **filmzaal**? En een **Gulden Sporenzaal** voor **recepties**?) De schouwburg is daarmee welhaast geëvolueerd tot een polyvalent cultureel centrum. Sinds de opening in 1887 geldt het als het paradepaardje van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel.

De Koninklijke Vlaamse Schouwburg - voorzijde

Jugendstil: zie deel 1, pag. 84 - 85.

94

In de Zaal van de Voorvaderen, later omgedoopt in Feestzaal van het Volk, een namaak Jugendstil-gebouw uit een tijd waarin het Volk zijn uiterste best deed om in zijn bouwdrift de protserige ornamenten van de Burgerij te evenaren, zelfs te overtreffen, staan de eregasten in de rij.

Axel, die zich tot zijn verbazing tussen minister Meulemans en de weduwe Spanoghe bevindt, constateert dat hij een vergissing heeft begaan. Voor hij van huis vertrok heeft hij in zijn bekommernis om tijdens de galapremière van *Breughel* niet de prooi te worden van een gruwelijke honger (want zo'n film duurt toch gauw een paar uur, en op zo'n feestelijke avond komen geen ouvreuses rond met ijsjes, of spekjes) een plak melkchocolade met amandelnoten in zijn broekzak gestoken. Maar hij heeft niet gerekend op de dierlijke hitte die het aangekleed tuig dat dit soort premières bezoekt verspreidt, de plak is gesmolten, zijn vingernagels zitten vol chocola.

'Je weet wat je te doen staat,' zegt Walter Oorslag, producent van de avond.

'Je zal het mij op tijd en stond vertellen,' zegt Axel.

'Ik weet weer eens van niets,' zegt Mireille in een zwarte tafta-jurk.

Walter Oorslag neemt haar arm vast, leidt haar een paar meter verder. 'Als je hier braaf wacht, kom ik je zo terughalen.'

'Vergeet het niet,' zegt zij dringend. 'Want ik ken hier niemand.'

De minister kijkt met glazige ogen naar zijn knieën. Walter Oorslag komt van de sauna, zijn haar is pas geverfd, zijn huid spant en glimt, hij staat naast Axel. 'Ik herhaal het. De prins komt van dáár, hij komt met zijn gevolg en de minister-president langs onze rij en gaat dáár naar de filmzaal. Dat is het, niet meer of niet min.'

'Oké,' zegt Axel.

'Je hebt de verkeerde das aan. Je hebt geen enkel gevoel voor decorum. En wanneer ga je naar de Weight Watchers?'

'Doe niet zo opgefokt.'

'Dus je hebt het gehoord. Als de prins langskomt en jou een hand geeft moet je die hand meteen loslaten.'

'Ja, Walter.'

'Je moet niet beginnen te lullen tegen hem, het protocol voorziet één handje en dat is het.'

'Ja zeker, Walter.'

'Dus je knikt, geeft een hand en je zegt, niet te luid: Monseigneur.'

'Nee,' zegt Axel.

'Wat nee?'

'Ik zeg niet: Monseigneur.'

'Wat zeg je dan wel?'

'In ieder geval niet Monseigneur. Ik ben republikein.'

Een **ouvreuse** is een vrouw die in een schouwburg of een bioscoop de plaatsen aanwijst. In bioscopen is het beroep van ouvreuse min of meer verdwenen. Als de filmvoorstelling al begonnen was en het donker was in de zaal, had zij een zaklantaarn om de kaartjes van de bezoekers te kunnen lezen, waarna zij de bezoekers naar hun zitplaats begeleidde waarbij zij het gangpad verlichtte zodat de bezoekers konden zien waar ze liepen.

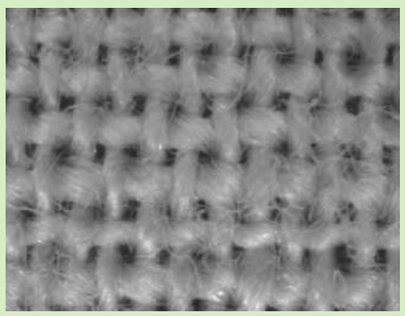
Met de huidige sociale bescherming van de werknemers is een ouvreuse een normaal betaald beroep. Voor de Tweede Wereldoorlog en vaak nog daarna, werd de ouvreuse meestal niet door haar werkgever betaald. Haar inkomen bestond uit haar deel in de opbrengst van de verkochte programma's en fooien. Tijdens de pauze kwam daar nog een commissie op verkochte frisdrank en snoep bij.
Sommige bioscoopketens hadden op die manier een leger aan gratis werkkrachten in hun zalen.

Er is geen mannelijke vorm van het woord ouvreuse. Hij wordt meestal gastheer genoemd.

Taftajurk:

Taf (< Perzisch ‘taftâ’ = ‘spinnen’, ‘gedraaid geweven’), ook wel taft, taffet, taffetas of tafzijde genoemd, is een zijden of kunstzijden weefsel in effenbinding.

Bij een effenbinding loopt iedere inslagdraad afwisselend over en onder een kettingdraad en iedere kettingdraad afwisselend over en onder een inslagdraad.

Structuur van een geweven stof in effenbinding

Detail van damesjapon, gemaakt van effen taf

Ontdaan deinst de producent achteruit. Hij steekt een pink in zijn neusgat en krabt, vergeet dat hij niet thuis bij het ontbijt zit. Hij sist, fluistert, want de minister lijkt mee te luisteren: ‘Wat zeg je dan wel?’

‘Dag, meneer.’

‘Dat meen je niet. Den Dooven, het is het ogenblik niet om voor anarchist te spelen.’

Er is gedoe bij de ingang. Politie in burger duwt genodigden weg. Minister Meulemans doet zijn ogen dicht. Hij wil zo snel mogelijk naar het departement Landbouw. Hij doet zijn ogen open, herkent Oorslag. ‘Zo, mijnheer Oorslag, de grote dag is aangebroken.’

‘Ja, Excellentie. U ziet er patent uit.’

De prins is bleek, lang en dun, hij komt uit een ver gebied waar bleke prinsen wonen. Hij heeft het verlegen air van zijn vader en grootvader, hij loopt voorovergebogen, handen op de rug, de kont achteruit. Hij nadert. Walter Oorslag is ten prooi aan een deerniswekkende ontreddering.

‘Toe, Axel,’ fluistert hij. ‘Alsjeblief geen provocatie. Zeg Monseigneur of zeg niks,

‘Ja, Walter.’

‘Je moet niet beginnen te lullen tegen hem, het protocol voorziet één handje en dat is het.’

‘Ja zeker, Walter.’

‘Dus je knikt, geeft een hand en je zegt, niet te luid: Monseigneur.’

‘Nee,’ zegt Axel.

‘Wat nee?’

‘Ik zeg niet: Monseigneur.’

‘Wat zeg je dan wel?’

‘In ieder geval niet Monseigneur. Ik ben republikein.’

Ontdaan deinst de producent achteruit. Hij steekt een pink in zijn neusgat en krabt, vergeet dat hij niet thuis bij het ontbijt zit. Hij sist, fluistert, want de minister lijkt mee te luisteren: ‘Wat zeg je dan wel?’

‘Dag, meneer.’

‘Dat meen je niet. Den Dooven, het is het ogenblik niet om voor anarchist te spelen.’

Er is gedoe bij de ingang. Politie in burger duwt genodigden weg. Minister Meulemans doet zijn ogen dicht. Hij wil zo snel mogelijk naar het departement Landbouw. Hij doet zijn ogen open, herkent Oorslag. ‘Zo, mijnheer Oorslag, de grote dag is aangebroken.’

‘Ja, Excellentie. U ziet er patent uit.’

De prins is bleek, lang en dun, hij komt uit een ver gebied waar bleke prinsen wonen. Hij heeft het verlegen air van zijn vader en grootvader, hij loopt voorovergebogen, handen op de rug, de kont achteruit. Hij nadert. Walter Oorslag is ten prooi aan een deerniswekkende ontreddering.

‘Toe, Axel,’ fluistert hij. ‘Alsjeblief geen provocatie. Zeg Monseigneur of zeg niks,

Patent: Allerbest, gezond, heel goed, in alle opzichten betrouwbaar.

Ni Dieu ni maître is de titel van een krant, die was opgericht in 1880 door de revolutionaire socialist Auguste Blanqui.

Een gelijkluidende krant werd uitgegeven in België van 1885 tot 1888.

De slogan werd het devies van de anarchistische- en arbeidersbeweging, gebezigd sinds de late 19de eeuw.

De Engelse krant *Commonweal* bevat een artikel van John Creaghe uit Sheffield waarin hij stelt dat de Sheffield Telegraph newspaper “woedend was toen men merkte dat wij anarchisten waren, die "Neither God nor Master" als motto hadden” (11 Juli 1891, pag. 76).

Première année. — Numéro 1. 5 centimes Du 23 mai au 6 juin 1885

NI DIEU NI MAITRE

ORGANE COMMUNISTE-ANARCHISTE

PARAISSANT TOUS LES QUINZE JOURS

Si Dieu existait, il faudrait l'abolir. BAKOUNINE

Notre ennemi, c'est notre maître. LA FONTAINE

ABONNEMENTS BELGIQUE 3 mois . . . 0,40 6 mois . . . 0,80 12 mois . . . 1,50

BUREAUX ET ADMINISTRATION 28, rue de la Vierge-Noire, 28 BRUXELLES

ABONNEMENTS EXTÉRIEUR 3 mois . . . 0,60 6 mois . . . 1,20 12 mois . . . 2,50

LA SEMAINE SANGLANTE

ANNIVERSAIRE DE LA SEMAINE SANGLANTE

Nous nions aussi bien le Dieu de la théologie que celui de la métaphysique, parce que, étant tout, son idée implique forcément l'abdication de la raison et de la justice humaines et aboutit nécessairement à la négation de la liberté, c'est-à-dire à l'esclavage.

Enfin, nous le nions, parce que la science nous démontre sa non-existence.

Nous ne voulons plus de maîtres, parce que nous avons compris qu'ils sont l'unique entrave au développement moral et intellectuel de l'humanité.

pas laisse continuer la guerre, eux qui savaient avec certitude que la victoire n'était pas possible sans le déchaînement au dedans et au dehors des éléments révolutionnaires, déchaînements qu'ils étaient décidés à empêcher à tout prix dans l'intérêt des classes possédantes et dirigeantes dont ils faisaient partie et sur le concours desquelles ils comptaient pour se perpétuer au pouvoir.

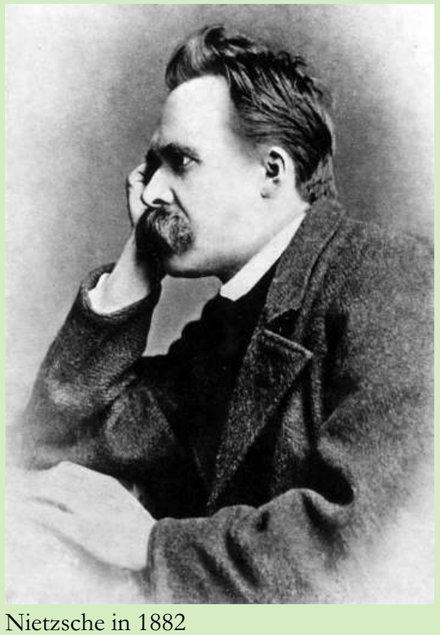
Ce plan infernal explique les privations imposées à l'héroïque population de Paris, alors qu'il y avait dans les caves des halles centrales, au grenier d'abondance et dans les forts, des approvisionnements considérables qu'on laissait pourrir.

Ni Dieu Ni Maître, Bruxelles, no 1, 23 mei 1885.

In de vroege 20ste eeuw staat de slogan in een pamflet, uitgereikt door de Industrial Workers of the World tijdens de staking in 1912 van Lawrence Textile.

In Joseph Conrad's roman *The Secret Agent*, voor het eerst gepubliceerd in 1907, zegt het anarchistische personage The Professor: "My device is: No God! No master."

De Franse zin verschijnt twee keer in Friedrich Nietzsche's werk *Jenseits von Gut und Böse* (1886), eerst in Section 22, in een beschouwing over de notie dat de natuur een moraal van gelijkheid dicteert vóórdat de wet dit doet, daarna in Sectie 202 waar hij de anarchisten bekritiseert om hun kuddegeest.

Nietzsche in 1882

maar ik vraag het je op mijn knieën.’

Hij knielde niet.

‘*Ni Dieu ni maître*,’ zegt Axel. Waarop met een hikgeluidje Walter Oorslag uit de rij stapt, en zes zeven man verder weer in de rij opduikt. De prins nadert. Axel ziet het puntje van Oorslags neus, een wenkbrauw, een paniekerig gesperd oog. De stoet komt eraan.

Axel herkent Landbouw, Binnenlandse Zaken, Burgemeester, Gouverneur, Krantendirecteur, zij glimlachen allemaal als iemand zegt: ‘Axel den Dooven, naar wiens scenario en een boek... Breughel...’

De prins geeft een zwak, poezelig, lauw handje en knikt.

Te luid, want hij moest de gevluchte producent en diens angstig oor bereiken, zegt Axel: ‘Dag, meneer.’

De prins knikt, loopt door. De directeur van de Feestzaal van het Volk heeft een van uitzinnige woede doortrokken kop. De prins bereikt onbeschadigd de laatste man in de rij en wordt naar zijn loge in de filmzaal geleid. Axel treft Mireille in tranen op de plek waar Oorslag haar deponeerde.

‘Nu kom ik speciaal om onze Prins te zien, ik ben al wakker van acht uur vanmorgen omdat ik naar de kapster moest en nu heb ik hem niet eens een handje gegeven,’ snikt zij. ‘Ik had hem een schone cadeau willen doen, een met de hand geschreven manuscript van onze Jules zaliger.’

De film.

Breughel, die op dertienjarige leeftijd het gezicht van een lacherige *putto* heeft, komt thuis op de boerderij van zijn ouders. De zeer oude dorpspastoor, die om niet nader bepaalde redenen blind is geworden, zegt: ‘Kom eens hier, Pieter.’ Pieter baant zich een weg tussen eenden, kippen, schapen, varkens, zijn ouders, en gaat naast de oude pastoor zitten. De oude pastoor streelt Pieter Breughels wangen, voorhoofd, neus. ‘Ja, moeder Breughel, over deze jongen zal nog gesproken worden binnen vele jaren, zoniet eeuwen!’

De veertienjarige Pieter Breughel melkt de koeien en prevelt: ‘Dank, o Lieve Heer, voor de room van de melk van uw genade.’

Waarop Spaanse soldeniers de stal binnenvallen en de koe zullen verkrachten of slachten, dat blijft onduidelijk want de film schakelt over naar Pieter Breughel op vijftienjarige leeftijd die op de muur van zijn ouders’ slaapkamer een boterbloem schildert terwijl zijn moeder aan het sterven is. ‘Kijk moeder, het is af!’ zegt Pieter Breughel. De moeder opent haar nog net niet gebroken ogen en glimlacht verrukt want een levende hommel gonst met het geluid van een Kawasaki en zet zich neer op de boterbloem. Dit wordt opgemerkt door de abt van het klooster van Westmalle die toevallig op bezoek kwam en samen met de blinde dorpspastoor Pieter Breughels moeder de laatste sacramenten toedient. ‘Die jongen zal het ver brengen,’ zegt de abt. ‘Laat hem de nis van het beeld van Sinte Lutgardis vol anjelieren verven.’

Op zeventienjarige leeftijd vecht Pieter Breughel tegen drie Spaanse soldaten die zich aan zijn zustertje Nora willen vergrijpen. Daarbij vertoont hij een geduchte

Een **putto** (meervoud: putti of putto's) of amoretto is in de beeldhouw- en schilderkunst een mollig kinderfiguurtje, bijna altijd mannelijk en meestal naakt. Als het kind vleugeltjes heeft, spreekt men ook van een cherubijntje. Putti komen vooral voor in de renaissance-, barok- en rococokunst.

Putto in het barokklooster van Obermarchtal

Het woord putto komt uit het Italiaans en was oorspronkelijk een (scheld)naam voor een kleine jongen, van het neutrale Latijn putus (afgeleid van putare 'reinigen').

De voorlopers van de putti waren Cupido(otjes) en de eroten uit de oudheid, minnegodjes die bijvoorbeeld worden aangetroffen op kindersarcofagen, dansend, strijdend, musicerend of anderszins. Het gaat dan over naakte kinderfiguren als begeleiders van de liefdegod Eros. De herleving van deze figuurtjes wordt toegeschreven aan de Florentijnse renaissance-beeldhouwer Donatello (1386-1466).

Putti hadden behalve een decoratieve functie vaak ook een allegorische betekenis.

Sinte Lutgardis van Tongeren (Tongeren, 1182 - Awirs, 1246) was een non én mystica. Ze werd geboren te Tongeren en zou als kind een frivool meisje zijn geweest. Vanwege een financiële tegenslag kon ze niet beschikken over een bruidsschat en trad ze al op 12-jarige leeftijd toe in het Sint-Catharinaklooster van de benedictinessen van Sint-Truiden, iets wat voor vrouwen van haar stand een gebruikelijke keuze was. Aanvankelijk had ze weinig interesse in het kloosterleven, maar dat veranderde na een visioen van Christus die haar zijn wonden toonde. Op 20-jarige leeftijd deed ze haar professie als non.

Santa Lutgarda door Francisco Goya, 1787.

Omdat ze geen abdis wilde worden in een Franstalige abdij, vroeg zij van Onze Lieve Vrouw de gunst om nooit Waals te hoeven spreken. Daardoor werd ze in de tweede helft van de 19e eeuw ook de patroon-

kungfu-techniek.
Daarbij vertoont hij ook tussen de panden van zijn wervelende pij de flits van een Schots geruite slip. ‘Dat moet ik op de videocassette nog eens nagaan,’ denkt Axel en slaapt. Hij wordt wakker omdat de muziek iets dreigends aankondigde. Pieter Breughel is ondertussen tachtig geworden en sukkelt voorbij Spaanse soldaten langs een galg, de camera zoomt in op een ekster die boven op de galg zit.

‘Lief klein beestje,’ murmelt Herman Grootaers, ‘gij zijt nu nog mijn enige toeverlaat, alhoewel gij nu zit te treuren op de galg waaraan zovele rechtvaardigen werden gehangen, toch zult gij uw eitjes leggen, toch zal de natuur verder bloeien, toch zal er een dag komen dat Vlaanderen ontwaakt.’

De receptie in de Gulden-Sporenzaal, alhoewel broeierig, bevestigt wat men verwachtte. De film is een laaiend succes.

‘Het was in orde,’ zegt de minister.

‘Ik herkende de dialogen van Spanoghe meteen. Volks en toch subtiel.’

‘Een internationale prent.’

‘Misschien dat de volksdracht van Breughels moeder iets te Zeeuws uitvalt. Maar dat zien *wij* alleen. Internationaal...’

‘Het was in orde,’ zegt de minister.

‘Wordt het geen tijd dat je mij bedankt?’ zegt Marigaal die een smoking met bijna doorzichtig glimmende sleetplekken heeft gehuurd bij Het Huis van Vertrouwen Costumes Binneweg opdat men zou veronderstellen dat hij, zoals aristocraten

doen, de smoking van zijn grootvader heeft aangetrokken.

‘Bedankt,’ zegt Axel.

‘Een simpel woordje van dank. Dank, Marigaal, dat je mij betrokken hebt in een van de grootste successen van de Vlaamse cinematografie.’

‘Dank, Marigaal, dat je mij betrokken hebt.’

‘Je kunt het niet over je lippen krijgen, hè?’

‘Nee.’

Walter Oorslag komt erbij. ‘Het is de mooiste dag van mijn leven.’ Hij glinstert van het zweet. Hij glimlacht vol overgave naar Axel. ‘De enige wanklank was jij, natuurlijk. Ik kan je wel een schop in je kloten geven. Maar het is vergeten en vergeven. Kunstenaars zijn lastige mensen.’ Hij neemt Axels arm, trekt Axel een paar passen opzij. ‘Luister, als de prins zo meteen binnenkomt en het toeval wil dat je met hem praat...’

‘O nee, niet opnieuw, Walter!’

‘Je hoeft hem geen Monseigneur te noemen, maar als je nog een keer ‘meneer’ tegen hem zegt, laat ik binnen de week je twee knieschijven vermorzelen. Ik ken een paar Kroaten die dat voor duizend frank voor me doen.’ Hij blijft glinsterend glimlachend genodigden toewuiven. ‘En nog iets. Je spreekt niet tegen hem, als je niet door hem aangesproken wordt... O, God, daar is hij al! Heb je ’t begrepen? En nog iets... Je stelt de prins nooit, maar dan ook nooit, een vraag! Begrepen?’

heilige van de Vlaamse Beweging.

Lutgardis dacht de gave te hebben om de toekomst te voorspellen en had visioenen. Aan het einde van haar leven werd ze blind. Daarmee werd ze tevens de patroonheilige van blinden en zwangere vrouwen.

Haar leven is beschreven door Thomas van Cantimpré te Leuven in het Latijn en is vertaald door Willem van Afflighem.

De zeer oude pastoor die (...) blind is geworden: ziet in de toekomst. Dit motief zal terugkeren.

Anjelieren: syn. anjers.

René I van Anjou die in 1434 de heerschappij kreeg over de Provence (Frankrijk), liet in de heuvels in die regio anjervelden aanleggen zover het oog reikte en maakte de Provence tot het centrum van de anjerteelt.

Tuinanjer

"Kung Fu" betekent vrij vertaald uit het Chinees 'hoge vaardigheid', 'grote concentratie' of 'toewijding'. De traditionele Chinese krijgskunsten richten zich voornamelijk op zelfverdediging, gewapend of ongewapend.

De oorsprong van Kung-fu ligt in de prehistorie van China, toen de mens zich moest leren verdedigen tegen wilde dieren en andere stammen.

Pas in latere dynastieën kwam het onderscheid tussen boogschieten, paardrijden, zwaardvechten, worstelen, etc.

'Ook niet: Hoe gaat het met u, meneer?'

'Axel, alsjeblieft. Mijn *bypass*.'

'Je hebt helemaal geen *bypass*.'

'Je jaagt er mij regelrecht naartoe.'

De prins heeft een glaasje sinaasappelsap in de hand. Rond hem dwarrelen de Raad van Bestuur van Belgacom, de vice-gouverneur, de voorzitter van de Kamercommissie van Binnenlandse Zaken, ziekenfondsen, een charmezanger, welzijnsorganisaties.

Als hij op een meter afstand van Axel komt, zegt deze: 'En hoe beviel de film u, mijnheer de Prins?'

Men schraapt een keel, men is verbouwereerd, Oorslag is scharlaken.

'Eerlijk zeggen,' zegt Axel.

De prins bijt op zijn onderlip. Zijn hele onderlip verdwijnt in zijn mond. Schichtig kijkt hij naar minister Meulemans, die op dit ogenblik zijn neus snuit en de inhoud van zijn zakdoek bestudeert. Een ongedefinieerde hoveling zegt: 'En dit, Monseigneur, is meneer Fernand Binneweg van de kostuums van de film...'

Axel blijft evenwel de prins aankijken. 'Nee, serieus,' zegt Axel, 'wat is uw prinselijke opinie over de film?'

De prins knikt. Wolken trekken voorbij. Beethovens Waldsteinsonate wordt gespeeld. Het Frühlingslied van Mendelssohn wordt integraal opgevoerd, de prins blijft knikken.

'Neem gerust uw tijd,' zegt Axel.

'De film,' zegt de prins, 'de film bevat schone landschappen.'

'Maar bent u het met mij eens dat we hier met een ontzagwekkende boerenkinkeligheid te doen hebben?'

De prins knikt. 'Schone, echt schone landschappen,' zegt hij en wendt zich tot Binneweg van Het Huis van Vertrouwen en verdwijnt uit Axels leven, met een onaangeroerd glas sinaasappelsap in de hand.

☆

Een ekster die boven op de galg zit verwijst naar *De ekster op de galg* (1568), het laatste schilderij van Pieter Breughel de oude.

Er is voor het eerst sprake van *De ekster op de galg* in het Schilder-Boeck (1604) van Karel van Mander:

> Hy liet zijn Vrouwe in Testament een stuck met een Exter op de galgh / meenende met d'Exter de clappighe tongen (roddelaars, verklikkers) / die hy de galgh toe eygende.

Volgens Van Mander heeft Bruegel dus een testament opgesteld waarin hij expliciet vermeldt dat hij *De ekster op de galg* nalaat aan zijn vrouw Mayken Coecke.

(... een dag dat Vlaanderen ontwaakt refereert mogelijk naar het Belgisch Nederlandstalig tijdschrift van katholieke, Vlaamsgezinde strekking Ons Volk*, dat van 1911 tot 1932* Ons Volk ontwaakt *heette. In 1945 werd het weekblad hernomen door de uitgevers van* De Nieuwe Standaard *en na het faillissement van* De Standaard NV *in 1976, werd het blad overgenomen door* Femmes d'aujourd'hui *en geïncorporeerd in* Het Rijk der Vrouw. *A.B.)*

(... de Gulden Sporenzaal refereert naar de gelijknamige Slag in 1302 waarin Vlaamse boeren een Frans ridderleger versloegen. Alles wijst erop dat de "prent' in het teken van een Vlaams-nationalistische propaganda staat. A.B.)

Gulden Sporen:
De Slag bij Kortrijk, beter bekend als de Guldensporenslag, vond plaats op het Groeningheslagveld (een kouter te Kortrijk) op 11 juli 1302 tussen milities uit het graafschap Vlaanderen (dit betrof het gebied rond het huidige Frans-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Zeeuws-Vlaanderen) en het leger van de koning van Frankrijk, Filips IV. De slag was in militair opzicht opmerkelijk, omdat piekeniers en boogschutters in staat bleken een ridderleger te weerstaan. Dit betekende nog niet het einde van deze ridderlegers, zoals onder meer bleek bij Kassel (1328) en Westrozebeke (1382).

Houtsnijwerk op paneel van de Kist van Oxford of Chest of Courtrai. Vlaamse troepen tijdens de Guldensporenslag. In het midden staan mannen met hun goedendag
De goedendag was een stok met een uitstekende pin en een ijzeren ring, waarmee gestoken en geslagen kon worden. Dit eenvoudig en goedkoop maar geducht wapen was vooral in de 13e en 14e eeuw in zwang. In de Guldensporenslag bleek het uiterst effectief tegen chargerende ruiters.

In historiografisch opzicht is de slag van belang door de rol die deze vanaf de negentiende eeuw speelde in de Belgische bewustwording en de groei van de Vlaamse Beweging die daarop volgde. Hierbij raakten de feodale, sociale en economische motieven op de achtergrond en kreeg het conflict een nationalistisch karakter. Een belangrijke bijdrage tot de collectieve bewustwording van deze gebeurtenis in Vlaanderen werd ook geleverd door

Hendrik Consciences roman *De leeuw van Vlaanderen* (1838), die een geromantiseerd beeld van deze strijd schetst. Dit werk was een vorm van Belgicistische literatuur die verscheen om de nieuwe Belgische staat historisch te ondersteunen.

De Leeuw van Vlaanderen, Hendrik Conscience (auteur). Boekomslag, 6de druk, circa 1930.

... **als de prins**: bedoeld is prins Filip, geboren in 1960. In 2013 werd hij koning. Hij is de oudste zoon van koning Albert II en koningin Paola.

Prins Filip was dus tijdens de première van *De leeuw van Vlaanderen* (1984) 23 of 24 jaar.

Het was oud-grootmaarschalk Herman Liebaers die het fatale zinnetje "Hij kan het niet" uitsprak, in maart 1991 in een interview met Yves Desmet, journalist van De Morgen. Het interview ging over een bibliotheek in Parijs, en dan plots over de reputatie van de prins. Die was al niet zo best in de pers, want voor de camera kwam hij wat houterig over.

Een **bypass**- of omleidingsoperatie is een behandeling bij ernstige vernauwingen in de kransslagaders van het hart. De omleiding gebeurt met een (slag)ader uit het eigen lichaam die de patiënt kan missen.

Belgacom: telecommunicatie. Het tegenwoordige Proximus.

Beethoven (1770 - 1827), **Waldsteinsonate**: de Pianosonate nr. 21 in C op. 53, genoemd naar Beethovens Weense mecenas en vriend Graaf von Waldstein is een van de bekendste sonates uit zijn zogenaamde middelste periode en een van zijn technisch meest veeleisende werken.

Soms krijgt ze de bijnaam *De dageraad*, omwille van de sfeer die de sonore openingsakkoorden oproepen.

Felix **Mendelssohn** (1809 - 1847), **Frühlingslied**:

> Berg und Tal will ich durchstreifen in der Frühlingstage Pracht,
> wo auf Wiesen und in Wäldern die verjüngte Schöpfung lacht.
> In das Wonnemeer der Düfte, das aus allen Blüten quillt,
> will ich ganz mich untertauchen bis der Seele Durst gestillt.
> Bis ich selber untergehe in der Blüten Balsamduft,
> und aus dir verjüngt erstehe du geliebte Frühlingsluft.

Het maakt deel uit van *Lieder ohne Worte*, een reeks korte lyrische stukken voor piano, geschreven tussen 1829 en 1845.

95

De prins: Filip, in 1996 is hij 36 jaar.

... **zijn vader, de Koning**: Albert II.
Mama: Paola.

Albert II (1934) was van 1993 tot 2013 de zesde koning der Belgen. Hij is de jongste zoon van koning Leopold III en koningin Astrid. Hij volgde zijn broer Boudewijn op na diens dood in 1993.

Prinses Paola en prins Albert II in Amsterdam (1969)

Huwelijk van Leopold III met Astrid

Op 21 juli 2013, de nationale feestdag van België, trad hij af ten gunste van zijn zoon Filip van België.

De Financieel-Economische Tijd (FET), tegenwoordig De Tijd, is een Belgisch Nederlandstalig dagblad. De krant werd opgericht in 1968 door het Vlaams Economisch Verbond (VEV), een aantal Vlaamse bedrijven en privépersonen. Het blad stelde zich de Vlaamse economische ontvoogding tot doel.
De eerste oplage bedroeg circa 10.000 exemplaren en was in de beginjaren erg beursgeoriënteerd. Het eerste jaar werd een verlies van 800.000 BEF gemaakt, vanaf het tweede jaar was er winst.

Het portret van zijn grootvader: bedoeld is Leopold III, de opa van prins Filip. Leopold III regeerde als koning der Belgen van 1934, na de dood van zijn vader koning

De prins dacht nog na over die zeer dikke meneer die hem lastig had gevallen na de film, die meneer had iets dreigends en jofels tegelijk. Het leek de prins iemand om je ongemak aan toe te vertrouwen. Als ik geen prins was zou ik hem opbellen, inviteren voor een stuk taart, dat lijkt hij wel te lusten, ik zou... ik zou zoveel als ik maar niet een verdoemde prins was.

Wat ik beter en beter leer is luisteren. Maar ik mag discipline niet als een eindpunt zien, zegt mijn leraar. Wat het eindpunt wel is, zal uit de volgende lessen blijken. Ik krijg nog altijd geen Ferrari. Omdat ik mijn kepie heb afgedaan terwijl het volkslied speelde en mijn voorhoofd bette met een vieze zakdoek. 'Zie je dat de Koningin van Engeland al doen?' had zijn vader, de Koning, gezegd.

Mama komt binnen. Zij heeft een uur op de hometrainer gefietst.

'Hoe was de film, schat?'

De prins peinsde, piekerde. 'Mooi,' zei hij.

'Preciseer,' zei zijn vader, de Koning. Hij las de *Financieel Economische Tijd* onder het portret van zijn grootvader, die zo kwistig villa's, titels, vulpennen, sigarenkokers uitdeelde aan zijn (veertien?) bastaards.

'Schone landschappen.'

'Er gaan geruchten dat de film goed geld zal opbrengen,' zei de Koning. 'Hij is aan vele landen verkocht, onder andere aan Japan.'

'Over dat land wens ik niets te horen!' De prins wist waarom Mama dit zei. Papa had, terwijl de vrouw van de Japanse ambassadeur haar neus poederde in het toilet, zijn broek opengedaan. O, wat had de prins gelachen toen hij het hoorde. Papa, de Koning, die zich na al die jaren nog vergiste in het toilet! Maar nu hij erover prakkiseerde, in dat toilet naast de Rubenszaal staat niet aangegeven welk toilet voor de dames en welk voor de heren is. Had Papa, de Koning, zich dus niet vergist? Mama brulde in de telefoon dat ze chips met paprika wou.

De prins wist waarom Mama zo kwaaiig deed. Ten eerste omdat Zijne Heiligheid niet op staatsbezoek kwam deze herfst. Zij had van alles te vragen aan God, en wie heeft er meer contact met God dan de Heilige Vader? Ten tweede was zij jaloers op Debbie, de turnlerares. Het was waar dat Papa, de Koning, zeer dikwijls in de turnzaal kwam kijken, zogezegd naar de vorderingen van zijn zoon, maar in wezen meer naar Debbie, vooral als zij op haar hoofd stond.

'Ik vind dat Debbie iets heeft, esthetisch gezien dan,' zei de Koning.

'Jij vindt iets esthetisch gezien in alles wat een kut heeft,' zei de Koningin.

'Ik mag toch mijn gedacht zeggen. Als ik mijn gedacht niet mag zeggen in mijn eigen paleis, wie dan wel?'

'Je zou beter wat vroeg naar bed gaan. Want morgen is er die commissie voor je weet wel.'

Albert I van België, tot 1951, toen hij na de koningskwestie troonsafstand deed ten gunste van de kroonprins, zijn oudste zoon Boudewijn.

Koning Leopold III achter zijn bureau in het paleis te Laken 1934

Leopold III was in 1926 in Stockholm getrouwd met de Zweedse prinses Astrid. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren, de tweede was Boudewijn (1930 - 1993, 5de koning der Belgen), de 3de was Albert (1934, 6de koning der Belgen).

Op 29 augustus 1935 in het Zwitserse Küssnacht verloor Leopold III als chauffeur de controle over het stuur van de wagen en koningin Astrid werd uit de wagen geslingerd met haar hoofd tegen een perenboom, waarbij zij overleed.

De koningskwestie ontstond in het begin van de Tweede Wereldoorlog en ging over het al dan niet behouden van Leopold III op de koningstroon.

Op 25 mei 1940 vond er een dramatische confrontatie plaats op het kasteel van Wynendaele (Torhout) tussen koning Leopold III en de regering.

Evocatie van het gesprek op 25 mei 1940 tussen Leopold III en zijn ministers in het Kasteel van Wijnendale. Van links naar rechts: Hubert Pierlot, Arthur Vanderpoorten, de koning, Paul-Henri-Spaak en luitenant-generaal Henri Denis

'Wat zie ik daar tegenop!'
'Als het je niet bevalt, ontsla je het hele zootje.'
'Dat kan niet.'
'Zijne Heiligheid staat aan jouw kant.'
'Kan zijn, maar ik kan niet... zomaar... die commissie...'
'Neem dan zelf ontslag.'
'Wat? Ik abdiceren? Nooit! Wat zouden de mensen van me denken?'
De Koningin trok de prins op haar schoot.
'Dus het was een leuke film, schat?'
'Zeer,' zei de prins. Hij stak zijn twee wijsvingers in zijn twee neusgaten.
'Niet doen,' zei Mama, de Koningin. 'En zeker niet tegelijk.'

☆

Het ging om een diametraal tegen elkaar botsende lezing van de Grondwet, waarbij de koning het als zijn persoonlijk prerogatief beschouwde het leger aan te voeren en zelf beslissingen te nemen, terwijl de regering het er bij hield dat hij voor al zijn daden, ook als opperbevelhebber, de handtekening van een regeringslid behoefde. Aangezien de regering de strijd in het buitenland wilde verderzetten, vroegen ze de koning mee te gaan, wat hij weigerde.

Op 6 december 1941 trad Leopold III in het huwelijk met de zwangere Lilian Baels die (onofficieel) de titel prinses van Retie kreeg. Daarop bleek dat ze eerder al, op 11 september, in het geheim kerkelijk waren gehuwd. Kardinaal Jozef Van Roey, de aartsbisschop van Mechelen had hiermee de Belgische Grondwet overtreden, die een kerkelijk huwelijk verbiedt vóór het burgerlijk huwelijk. Het nieuws van dit huwelijk en de geboorte, op 18 juli 1942, van een zoon (prins Alexander van België) werd door grote lagen van de onder de bezetting lijdende bevolking slecht onthaald.
Lilian is nooit geaccepteerd geweest; in de ogen van bepaalde delen van de bevolking bezoedelde zij de erfenis van Astrid.

Tussen zijn eerste en tweede huwelijk had Leopold III twee minnaressen: de dichteres Francesca Erik en de kunstschaatsster Liselotte Landbeck. Samen met Liselotte Landbeck kreeg hij in 1940 in Antwerpen een dochter, Ingeborg Verdun.

Op 7 juni 1944, de dag na de Landing in Normandië, werd eerst Leopold III en daags daarop de koninklijke familie door de Duitsers gedeporteerd.

Na zijn bevrijding waren de Belgische, Britse en Amerikaanse regeringen het erover eens dat de koning niet naar België terug zou keren. Toch volgden verdere onderhandelingen. Voor- en tegenstanders van zijn terugkeer bezochten Leopold. De Belgische regering weigerde verantwoordelijkheid te nemen voor zijn terugkeer en Leopold vond niemand bereid om een hem gunstig gezinde regering te vormen.

In 1950 werd een volksraadpleging uitgeschreven. In Vlaanderen was de meerderheid overweldigend vóór terugkeer met 72%, in Wallonië en Brussel echter was meer dan de helft er tegen. Toen de regering de vorst wilde laten terugkeren, lieten de liberalen het kabinet vallen. Nieuwe verkiezingen maakten opnieuw terugkeer mogelijk. België stond aan de rand van een burgeroorlog. Betogingen, stakingen, geweld.
Leopold III besloot na zware politieke druk de macht over te dragen aan zijn oudste zoon Boudewijn.

In 1993 sterft Boudewijn. Fabiola is kinderloos. Opvolgers zijn Albert en Paola.
Zoon **prins** Filip is geboren op 15 april 1960.

96

Liefste, ik zag je in het tv-journaal samen met de prins. Jullie schenen het goed met elkaar te kunnen vinden. Is hij zo sexy als men beweert? Jij zag er vreselijk uit. De camera hield niet van jou. Of ligt het aan mijn toestel? De hooggeplaatste heren en dames straalden gewichtigheid en zelfverzekerdheid uit en het ergste is, *darling*, jij ook.

Ik wilde naar je toe, om je uit dat kluwen te halen, maar Verachtert zegt dat ik je moet laten stikken. Zeker na je houding de laatste tijd. Allerliefste, helaas heeft hij gelijk. Je hebt me in de kou laten liggen. Stand van zaken: ik ben verliefd op jou, ik hou van jou, maar Verachtert heeft gelijk: Een mens kan maar zoveel afwijzing verdragen, Caroline.

P.S. Het zou kunnen dat ik morgen een ander standpunt inneem. Maar reken er niet op.

P.S.S. Just is terug. Hij zag je op de *tape* en zei: 'Je ziet dat hij op zijn hoofd gevallen is.'

☆

Laphraic-whisky is een Schotse whisky. Door het mout met behulp van een turfvuur te drogen, krijgt de whisky zijn kenmerkend rokerige karakter.

Pétanque: < pieds tanqués = voeten tezamen. Provencaalse variant van jeu de boules.

Gecontesteerd: betwist, omstreden.

Attest: een schriftelijk bewijs of een (officiële) verklaring die een mondelinge bewering versterkt, ondersteunt, wettigt.

97

Drs. Bouillon zei dat er problemen waren en dat het beter was voor iedereen dat er open kaart gespeeld werd. Het Museum Schellen moest worden opgedoekt. Patrick Vaandrig, de commissaris, zat erbij als een getuige.

Axel schonk hun zijn beste vijftien jaar oude Laphraic-whisky.

'De oplossing die de minister voorstelt is uiteraard de enig zinnige. Je zult er zelfs geen kik van horen van de kant van de oppositie. Er moet bezuinigd worden in alle sectoren en Onderwijs en Cultuur zijn nu eenmaal de kwetsbare sectoren.

Denk je dat er veel mensen om het Museum Schellen zullen rouwen? En onze stad heeft recht op een cultureel polyvalent pluriform Centrum. Wat we moeten doen en onze commissaris zal dat beamen, is zorgen dat er geen *link* gelegd wordt tussen het afschaffen van het museum en jouw ingebrekestelling, of als het ooit zover komt, je proces.

Je bent onzorgvuldig te werk gegaan, dat staat vast, er zijn documenten, beste Axel, en hoe gauw schermt men nu niet met frauduleuze praktijken. Neem de restauratie van 'Twee pétanque spelende Dames', dat schilderij is, nummer één, door onbekende oorzaken grondig geschonden, nummer twee, gerestaureerd door figuren die in de restauratiewereld gecontesteerd worden, nummer drie, van de kosten van die restauratie, geraamd op een kwart miljoen, is geen enkel attest. Je hebt betaald of niet betaald, maar waar is de factuur?'

'Nummer één,' zegt Axel. 'Het schilderij is van de wand geraakt toen er iemand tegen gevallen is in dronken toestand op het verjaardagsfeestje van de gouverneur dat hij zo graag in het museum wilde vieren.'

Er verscheen een medeplichtig monkellachje op het gezicht van Patrick Vaandrig, de commissaris.

'Ten tweede, de man die de kwaliteit van de restauratie aanvecht is Professor Nachtergaele, zelf restaurateur en thans ondergebracht in het Gesticht van de Broeders van Liefde, waar hij een vegetatief leven leidt daar zijn gestel is aangetast door de chemicaliën van zijn beroep. Ten derde, de factuur is er, moet er zijn, maar al drie jaar vraag ik aan de bevoegde instanties om een boekhouder...'

'De factuur is er niet,' zei de commissaris.

'Door iemand van uw diensten weggehaald?'

De commissaris sipte. Hij kon zeer innemend kijken.

Drs. Bouillon zei: 'Wat dacht je?'

'Waarom,' zei de commissaris, 'heb je de verantwoordelijke die het schilderij heeft laten vallen, niet aansprakelijk gesteld, want daar staat niets van in ons dossier.'

'Wie was die zatlap?' vroeg drs. Bouillon.

'De gouverneur,' zei Axel.

'Andere koek,' zei drs. Bouillon. Hij bokste met lenige schijnbewegingen tegen een onzichtbare sparringpartner. Hij danste.

'Even relaxen,' bracht hij uit en ging weer zitten.

Spilliaert: zie deel 1, pag. 2 - 10. **Vallotton**: zie deel 2, pag. 162 - 164.

Odilon Redon (Bordeaux, 1840 – Parijs, 1916) was een Franse kunstschilder die tot het symbolisme wordt gerekend. Het werk van Redon lijkt een droomwereld te verbeelden, die bevolkt is door feeën, monsters, geesten en andere fantasiefiguren.

'Maar,' zei Axel, 'laten wij er vooral geen drama van maken, als jullie het museum willen opblazen...'

'Een pluriform omnivalent Cultureel Centrum installeren,' zei drs. Bouillon, '...is niet opblazen, maar opbouwen. – Hebben wij je dat niet gesuggereerd toen wij je vroegen om onze rangen te vervoegen? Was je niet een beetje al te arrogant toen je voor ons voorstel je neus optrok? Onze waarden, beste Axel, staan sterker dan ooit in het zadel en dan is het buigen of barsten.'

'Zitten in het zadel.'

Drs. Bouillon schonk zichzelf in. De rode gloed van zijn haar was niet in de natuur te vinden.

'Wat je publiekelijk met onze Kroonprins hebt uitgehaald, heeft je zaak ook geen goed gedaan.'

De commissaris knikte.

'Het wordt ook tijd dat niet alleen het museum, maar ook de man Schellen opnieuw gewaardeerd wordt. Er gaan stemmen op die zich afvragen, afgezien van zijn verdiensten als kunstenaar... en ook dat wordt fel overdreven want is hij uiteindelijk meer dan een *minor painter*? Niet eerder een kleine meester in het zog van Spilliaert, Valloton, Redon? Intimistisch, de glorie van het huishouden? Nee, de vraag die zich stelt is: moet een monument opgericht blijven voor iemand die

De commissaris sipte. Hij kon zeer innemend kijken.

Drs. Bouillon zei: 'Wat dacht je?'

'Waarom,' zei de commissaris, 'heb je de verantwoordelijke die het schilderij heeft laten vallen, niet aansprakelijk gesteld, want daar staat niets van in ons dossier.'

'Wie was die zatlap?' vroeg drs. Bouillon.

'De gouverneur,' zei Axel.

'Andere koek,' zei drs. Bouillon. Hij bokste met lenige schijnbewegingen tegen een onzichtbare sparringpartner. Hij danste.

'Even relaxen,' bracht hij uit en ging weer zitten.

'Maar,' zei Axel, 'laten wij er vooral geen drama van maken, als jullie het museum willen opblazen...'

'Een pluriform omnivalent Cultureel Centrum installeren,' zei drs. Bouillon, '...is niet opblazen, maar opbouwen. – Hebben wij je dat niet gesuggereerd toen wij je vroegen om onze rangen te vervoegen? Was je niet een beetje al te arrogant toen je voor ons voorstel je neus optrok? Onze waarden, beste Axel, staan sterker dan ooit in het zadel en dan is het buigen of barsten.'

'Zitten in het zadel.'

Drs. Bouillon schonk zichzelf in. De rode gloed van zijn haar was niet in de natuur te vinden.

'Wat je publiekelijk met onze Kroonprins hebt uitgehaald, heeft je zaak ook geen goed gedaan.'

In 1870 vocht hij mee in de Frans-Pruisische Oorlog. Na de oorlog verhuisde hij naar Parijs. Hij leidde daar een teruggetrokken leven en werkte tot hij in de vijftig was vrijwel alleen in zwart-wit, met houtskool en in steendrukken.

Vanaf 1878 kreeg hij enige bekendheid door het werk *Beschermgeest van het water*. Zijn doorbraak kwam met de publicatie van het beroemde boek van de Franse schrijver Joris-Karl Huysmans, *A Rebours*, in 1884. De held van het boek, een pervers levende aristocraat, verzamelde tekeningen van Redon, en door zijn vermelding in dit klassieke boek van het decadentisme, werd hij voortaan met deze beweging in verband gebracht. Redon werd vaak geïnspireerd door literaire werken die gelieerd zijn aan deze beweging. Hij illustreerde o.m. de boeken van Gustave Flaubert, Edgar Allan Poe, Iwan Gilkin, Jules Destrée, Edmond Picard en Emile Verhaeren.

In de vroege jaren van 1890 doorleefde Redon een religieuze crisis. Na een ernstige ziekte (1894-1895) werd hij een veel vrolijker persoon, die zich met stralende kleuren ging uitdrukken.

In 1899 deed hij mee met een tentoonstelling van Les Nabis. In 1903 ontving hij het Legioen van Eer. Zijn populariteit nam nog verder toe toen André Mellerio een catalogus van zijn etsen en steendrukken publiceerde in 1913. Datzelfde jaar had hij een tentoonstelling in New York.

Tegen het eind van zijn leven was Redon een gerespecteerde figuur, hoewel hij een teruggetrokken leven bleef leiden.

Vrij veel werk van Redon is in Nederlands bezit. Dit komt vooral door de activiteiten van Helene Kröller-Müller, die in 1929 een tentoonstelling in Den Haag organiseerde, in haar woning aan de Lange Voorhout 1. Zij liet toen een gedeelte zien van de meer dan 100 werken die zij van Redon verzameld had. Een andere grote Nederlandse verzamelaar was Andries Bonger.

De commissaris knikte.

'Het wordt ook tijd dat niet alleen het museum, maar ook de man Schellen opnieuw gewaardeerd wordt. Er gaan stemmen op die zich afvragen, afgezien van zijn verdiensten als kunstenaar... en ook dat wordt fel overdreven want is hij uiteindelijk meer dan een minor painter? Niet eerder een kleine meester in het zog van Spilliaert, Valloton, Redon? Intimistisch, de glorie van het huishouden? Nee, de vraag die zich stelt is: moet een monument opgericht blijven voor iemand die tijdens zijn leven weliswaar de bezetter heeft bevochten maar toch op en top een Belgicistische reactionair was die zich na de bevrijding heeft ontpopt als een verwoed jager op zogezegde collaborateurs en die, laten we wel wezen, aldus de dood van een groot aantal Vlamingen op zijn geweten heeft. Er gaan stemmen op die zijn museum met lede ogen zien.'

'Stemmen die zien?' vroeg Axel. En dacht: 'Waarom niet?'

Patrick Vaandrig, de commissaris, keek ostentatief naar zijn polshorloge.

'Twee vliegen in één slag,' zei drs. Bouillon. 'Eerste punt: bezuinigingen, dat hebben wij beloofd vóór de verkiezingen. Tweede punt: eerherstel voor de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog van welke kant zij ook mogen zijn. Derde punt: verwijdering op de bodem van onze stad van het embleem van een mentaliteit die zich tegen ons volk heeft gekeerd. Wij zijn dat verplicht, naar onze bevolking toe.'

'Nog een detail,' zei de commissaris, 'wij zullen u niet langer ophouden, u heeft vast nog veel te doen...'

'Hij?' brulde drs. Bouillon. Hij sloeg op Axels schouder. 'Hij? Wij zijn net overeengekomen dat hij hier niets meer mag doen! – Ha, die Axel, we zullen toch zorgen dat hij een serieuze gouden handdruk krijgt.'

'Mijn vraag is de volgende: Wat is u bekend omtrent Dion Solomos?'

'Dion. Ik ken hem vaag. Ik wist niet dat zijn familienaam Solomos was.'

'De jongen die het Monument van de Bevrijding beschadigd heeft,' zei drs. Bouillon. 'Men zou hem ervoor een medaille moeten geven. Een vlek op onze stadskern.'

'Dan noteer ik dat u Dion Solomos vaag kent. Te zijner tijd zult u daarvoor een rapportje moeten ondertekenen.'

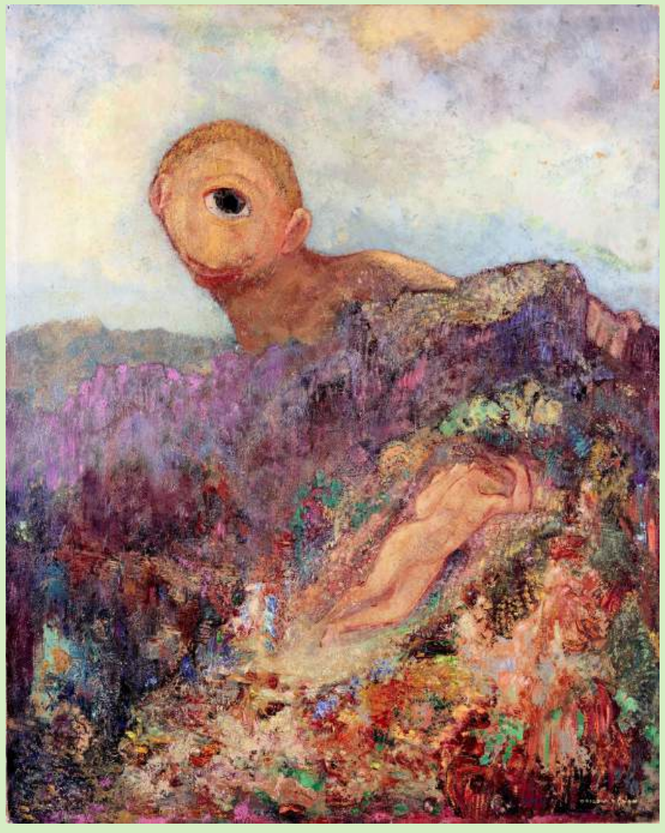
☆

Redon had een voorkeur voor "vreemde" onderwerpen, zoals schepsels met de vorm van een amoebe, insecten, planten met een mensenhoofd en dergelijke. Het werk van Redon nodigt uit tot stil nadenken. In zijn tijd hielden rijkere mensen ervan een speciale kamer in te richten om tot rust te komen. In zo'n kamer past het werk van Redon.

In de wezens die Redon afbeeldt speelt het oog een grote rol, een oog dat vaak naar binnen lijkt te kijken. Hij heeft dan ook een schilderij gemaakt van de cycloop Polyphemus, met zijn éne, dromerige oog.

Vanaf de jaren 1890 begon Redon ook te schilderen. Daarbij kwam zijn enorme talent als colorist naar voren. Na de crises in zijn leven begon hij mythologische scènes en bloemen te schilderen.

Henri Matisse bewonderde vooral de bloemenschilderijen van Redon. Later bekeken de surrealisten Redon als een van hun voorgangers.

De Donna-stoel:

"De ideale stoel om comfortabel aan tafel te zitten. Zowel toepasbaar als eetkamerstoel, maar ook regelmatig in projecten ingezet als vergaderfauteuil. De Donna is verkrijgbaar in alle stof- en leersoorten."

Elocutie: spreektrant, welsprekendheid.

Vertigo: evenwichtsstoornis die met misselijkheid gepaard kan gaan. Duizeligheid.

Autofictioneel: (autofictie): overpeinzing boven levenservaring stellend.

Metonymie: stijlfiguur, waarbij i.p.v. een zaak een andere genoemd wordt, op grond van een betrekking tussen beide.

Time (gestileerd als TIME, ook wel Time **Magazine** genoemd) is een Amerikaans opinieblad dat wereldwijd invloed heeft. Het werd opgericht in 1923 en werd bijna een eeuw lang wekelijks gepubliceerd, maar vanaf maart 2020 is het overgestapt op een publicatie eens in de twee weken.

Sinds de eerste uitgave op 3 maart 1923 is *Time* gevestigd in New York.

98

Walter Oorslag las, voeten op zijn bureau, de ultraflexibele De Donna-stoel achteruitgeschoven, de recensies. De recensies waren unaniem slecht. Walter Oorslag, nochtans getraind, met eelt op zijn ziel, fatalistisch waar het zijn evennaaste betrof begreep het niet. Hoe kon iemand niet tot op het merg ontroerd zijn door *Breughel*?

'Vermakelijk, maar niet zo bedoeld,' was een van de titels. Een andere: 'De zoveelste ramp.'

De enige recensie die niet kwaadaardig was moest je daarentegen een paar keer lezen. Oorslag las luidop.

'De textuur van de visualiteit beantwoordt aan de retorische techniek waarvan de verbeelding, de elocutie, de herinnering ten dienste staan van een unieke baarmoeder, een verwijdering die zich tegen de leegte verzet in een tijd die geen voor of achter kent maar uitsluitend kan uitmonden in een verschrikt vertigo.

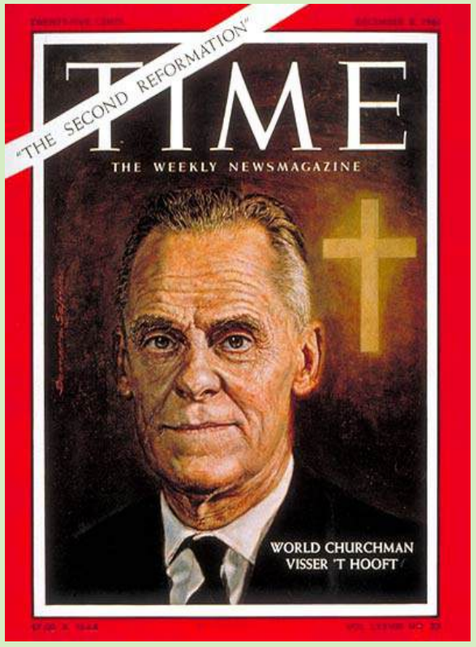
Autofictioneel verbuigen beeld en spraak zich tot een fiasco dat uiteraard de metonymia uitmaakt van een algemeen verlamd afgrijzen. Wel voor gevormde kijkers.'

Gelukkig stond er een foto in *De Standaard* op de eerste pagina. Een mooie close-up van de prins in gesprek met de kardinaal op de première. Zo'n foto was twintig besprekingen waard. Daar kon de samenzwering van culturele nichten een puntje aan zuigen. En dan hebben we het niet over de verkoop aan nota bene alleen al in Azië twaalf televisiestations. In de langere versie. Die met de blote tieten en konten.

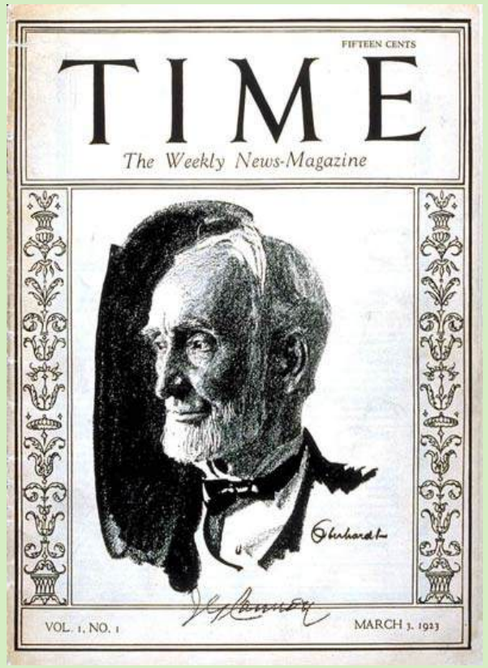
In wat voor een land leven wij toch? In de VS zou ik nu op de cover van *Time Magazine* staan. 'The Tycoon of the Low Lands.'

Maar, dapper doorgaan. Hij nam het budget van de tv-serie *Pater Damiaan* door. De cijfers dansten een zwierige wals.

☆

Time magazine, Volume 78 Issue 23.

Het eerste nummer van Time (3 Maart, 1923), met spreker Joseph G. Cannon.

Het is het eerste wekelijkse nieuwsblad in de Verenigde Staten, opgericht om een lichter, spannender geschreven blad uit te brengen dan de toen gangbare opiniebladen. De eerste editie had 28 bladzijden en bevatte onder meer artikelen over het Amerikaanse alcoholverbod en de hongersnood in Rusland. Het blad Time heeft inmiddels internationale edities voor Europa, Azië en Canada, alsmede een editie voor kinderen. In totaal ligt de oplage boven de 5 miljoen.

Time legt vaak de nadruk op de belangrijke personen op het wereldtoneel. Meestal staat er een persoon op de omslag.

Time is het bekendst van de jaarlijkse uitverkiezing van de "Person of the Year" (tot en met 1998 "Man of the Year"). In december van ieder jaar kiest de redactie een persoon uit die in het afgelopen jaar van grote invloed is geweest in de wereld. In 2004 was dit de Amerikaanse president George W. Bush, maar ook Charles Lindbergh (als eerste, in 1927), Adolf Hitler en Jozef Stalin hebben de eer gehad. Aan het eind van de twintigste eeuw verkozen de lezers van Time Albert Einstein tot "Person of the Century". In 2017 werd #metoo als persoon van het jaar verkozen.

Tycoon: magnaat, industrieel, topfiguur. (< Japans taikun = groot heer).

99

Vagevuur. Vagen = zuiveren.

‘Mijnheer Den Dooven, de laatste keer dat wij elkaar ontmoet hebben, met onze vitale vriend Bouillon, zei u dat u Dion Solomos vaag kende. Vaag, zei u.’

‘Ja.’

‘U weet wat hem overkomen is, de man ligt in een coma en kan dus geen antwoord geven op onze vragen in verband met zijn uitwijzing. Hoe vaak kwam u in Het Vagevuur?’

‘Dat heeft u me al gevraagd.’

‘Zeker, maar er is nieuw feitenmateriaal...’

‘Een keer of vijf.’

‘Juist. U begrijpt dat wij verificaties moeten verrichten. Onze diensten hebben een aantal keer uw autonummerplaat genoteerd bij Het Vagevuur. Als er een klacht binnenkomt, hoe onbeduidend ook, moeten wij... Het raderwerk van de administratie, nietwaar? Het is niet onze bedoeling om te graven naar de redenen voor uw bezoeken aan Het Vagevuur. U zou mij alleen een groot plezier doen... louter uit persoonlijke belangstelling... met wie had u in Het Vagevuur nog meer contact?’

‘Met niemand.’

‘Met de baas niet? Heini?’

‘Contact kan je dat niet noemen.’

‘Behalve Dion dan en Ahmed Djaoui... ziet u nog iemand. Nee? Zo, mag ik u een lijstje voorleggen? Karel Wijnants, de bariton, Rode Teun uit Rotterdam, notaris Geerts.’

‘Die ken ik uiteraard. Hij sponsort het museum.’

‘Guustje bijgenaamd de Aalmoezenier. Branco, de Kroaat. Richard Patijns. Hubert Vijt.’

‘Die ken ik natuurlijk ook.’

‘Als zoon van Ridder Vijt, de mecenas. De vader kent u ook?’

‘Ja. Maar daar praat ik niet mee.’

‘Toch hebben wij een foto, een polaroid, waar u beiden op staat.’

‘Dat kan.’

‘U moet er echt niet nerveus van worden.’

‘Ik ben niet nerveus.’

‘Kom, kom, mijnheer Den Dooven, ik ben al twintig jaar in het vak. Maar ik wil u niet langer plagen, u zal het moeilijk genoeg hebben.’

Het commissariaat is op de derde verdieping ongewoon vredig. Af en toe wat geluiden van beneden, gegiechel, flarden van Lassus of Ockeghem, een snauwerig bevel, bergschoenen op houten treden. De commissaris Patrick Vaandrig heeft een leren jack aan en een T-shirt met letters in rode vlammen, RED ROEANDA. Hij lijkt tevreden met de gang van zaken. Hij drukt Axel de hand. Hij kijkt Axel na door het raam als deze de straat dwars oversteekt, met logge flanken, ingetogen hoofd.

Hij loopt vrij dartel de trap af naar de eerste verdieping. In kamer B zitten Armand

Lassus: zie deel 2, pag. 202, 203.

Ockeghem (ca. 1410 – Tours, 6 februari 1497) was een 15e-eeuws componist van de Franco-Vlaamse School.

In 1452 werd hij aangeworven door de Franse koning Karel VII. Tot aan zijn dood op 6

februari 1497 bleef hij verbonden aan het Franse koningshuis (onder Karel VII, Lodewijk XI en Karel VIII). In 1459 verkreeg hij de lucratieve en hooggewaardeerde functie van schatmeester van de abdij Saint-Martin in Tours, waar hij ook verbleef.

Roosen en een jonge politieagent tegenover elkaar. Armand Roosen kijkt naar de lege leren bureaustoel. Marcel, de agent, springt overeind. 'Marcel, haal eens even bij Zulma aan de overkant een pakje Belga zonder filter en voor mijnheer Roosen... kunnen we u iets aanbieden, mijnheer Roosen? Een cola, een koffie kunt u hier krijgen, maar misschien iets pittigers, of een sandwich of...? Nee, je hoeft je niet te haasten, Marcel.'

Als de agent weg is, kijkt de commissaris hem na. Een van zijn tics. Hij moet de manier van lopen, de telgang van verdachten, hun houding van de schouders, het vlietende van hun armen als zij zich onbespied, méér, als zij zich opgelucht voelen, controleren.

'Een goeie jongen, Marcel. Heeft u een beetje met hem gebabbeld? Jammer. Alleen is hij nog wat schrikachtig voor wat hij allemaal meemaakt en schrik is een slechte raadgever, zoals u zelf weet, mijnheer Roosen. Goed. Bedankt dat u kon komen.'

Hij haalt de kauwgom uit zijn mond en deponeert het balletje in een asbak van Restaurant Reynaerde, waarop de volkse vos geil grijnzend is afgebeeld.

'Mijnheer Roosen, wij kennen elkaar. Wij hoeven elkaar niets wijs te maken. Ik heb uw vader en moeder nog gekend, mensen van onbetwistbare klasse. Wij hebben hier voor ons een klacht liggen van Eerwaarde Heer José van Eynde. Eerwaarde Heer Van Eynde doet dit systematisch, elke week, al dan niet in opdracht van het bisdom, legt hij een klacht neer tegen de bioscoop Paris, tegen een paar boekhandels, kiosken zelfs, tegen bepaalde bars, waaronder nu Het Vagevuur. Gewoonlijk verdwijnt zo'n klacht in de prullenmand, maar een enkele keer, naargelang de politieke wind waait, moeten wij doen alsof wij toeslaan. Nu evenwel doorkruist deze aanklacht het geval Dion Solomos. De jongen ligt op dit moment, zoals men zegt, te vechten voor zijn leven. En stelt ons voor verschillende vraagstukken. Bijvoorbeeld, hoe heeft hij ooit met de auto van de gouverneur kunnen vluchten? Heeft hij de chauffeur van de gouverneur, die beweert nergens van af te weten, omgekocht, gechanteerd?

Wat betekent de spijker die wij in zijn schedel gevonden hebben? Aanvankelijk dachten we dat die op een of andere manier tijdens de botsing in zijn hoofd was geraakt, maar nu constateren we dat iemand die roestige spijker vooraf erin geramd moet hebben. Heini van Het Vagevuur beweert dat Dion als hij gedronken had soms over spijkers heeft gesproken. Heeft u tijdens uw, laten we zeggen, veelvuldige bezoeken aan Het Vagevuur daar ooit iets over gehoord? U kunt rustig spreken, u zult Heini geen schade toebrengen, hij is toch van plan om Het Vagevuur op te geven. Dank je, Marcel.'

Als Marcel verdwenen is zijn de klaaglijke klanken van Jordi Savall te horen op de tweede verdieping. Gestommel. Gevloek.

'Een grote toekomst had Het Vagevuur toch niet. Heini zag het, laat ons zeggen, te internationaal. Die verbouwingen voor een backroom zijn louter verlies gebleken. Ik heb het Heini meteen gezegd: Dat zijn grappen die in New York, in Parijs, desnoods in Brussel kunnen functioneren, maar in ons stadje zijn de mensen die behoefte hebben aan iets anders daar nog niet rijp voor. En iedereen kent iedereen. Wat voor zin heeft het om je jongeheer in het gat van een houten schot te steken als je weet wie er aan de andere kant

Ockeghem stond bekend als een technisch zeer knap vakman, die in zijn polyfone muziek mathematische perfectie wist te combineren met een vroeg-renaissancistisch klankideaal. Hij componeerde missen, motetten en Franse chansons.

Door sommigen wordt beweerd dat Ockeghem zelf een lage zangstem had. Dit is terug te vinden in zijn koorwerken waarbij ook de lagere stemmen (contratenor, bassus) niet langer op spreekstemhoogte bleven, maar een voor die tijd opvallende laagte hadden.

Ockeghem had de meerstemmigheid erg goed onder de knie. Alle stemmen werden door hem tegelijk geschreven, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de werkwijze van Dufay, die begon met één stem en hierna pas de andere stemmen schreef. Hij wordt wel de vader van het moderne contrapunt genoemd.

Red Roeanda:
In de jaren 50 ontstond een sterke onafhankelijkheidsbeweging in Belgisch-Congo, waardoor de Belgen hun greep op het gebied begonnen te verliezen. In 1960 werd Congo onafhankelijk. Ook Ruanda-Urundi werd op 1 juli 1962 onafhankelijk en opgedeeld in de staten Rwanda en Burundi. Kayibanda werd gekozen tot eerste president. In zijn regering werden geen Tutsi's opgenomen. In 1963 vonden er slachtingen plaats tussen de Hutu's en Tutsi's. Veel Tutsi's vluchtten naar Oeganda en Burundi.

In 1978 werd Habyarimana door het volk gekozen tot president (hij was de enige presidentskandidaat). Onder zijn leiding heerste een betrekkelijke rust tussen de etnische groepen (Hutu, Tutsi en Twa). Habyarimana weigerde echter om de 15 jaar eerder gevluchte Tutsi's toestemming te geven naar Rwanda terug te keren. In 1988 spraken de westerse landen zich daarom negatief uit over het etnisch beleid van de president.

In oktober 1990 vielen Tutsi-milities onder de naam Front Patriotique Rwandais (FPR) Rwanda binnen. Zij waren veelal kinderen van de Tutsi's die in de jaren zestig Rwanda waren ontvlucht. Het FPR werd gesteund door Oeganda. Met behulp van Zaïrese, Belgische en Franse troepen bleef de regering-Habyarimana echter in het zadel en konden de FPR-milities worden verdreven. Wel besloot President Habyarimana gesprekken te gaan voeren met het FPR ten einde tot een vredesregeling te komen (1991). Ook voerde hij in 1991 een meer democratische grondwet in en nam meer Tutsi's op in de regering. In 1992 werd het meerpartijenstelsel ingevoerd.

Op 6 april 1994 werd het vliegtuig van president Habyarimana neergeschoten en kwam hij om het leven. Binnen 24 uur begonnen de moordpartijen van Hutu's op Tutsi's en gematigde Hutu's.

staat?'

Hij steekt zijn Belga aan met de peuk van de vorige, hoest.

'Goed. Serieus nu. Die aanklacht... Ik noteer dat u een regelmatige klant was van Het Vagevuur. Omdat u het een gezellig, ietwat pittoresk café vond. Ja? Omdat het niet zo ver lopen was van uw huis. Ja? En u heeft daar eigenlijk nooit iets gezien dat kan doorgaan voor openbare zedenschennis, nietwaar? Dit zijn de vragen die ik aan de meeste getuigen heb gesteld en waarop iedereen naar eer en geweten heeft geantwoord dat in Het Vagevuur geen sprake was van ontucht.'

Armand Roosen neemt een Belga uit het pakje dat op het bureau van de commissaris ligt. De commissaris geeft hem vuur. Het is Armands eerste sigaret sinds negen jaar. Zij smaakt bitter, branderig, goor. Armand Roosen voelt zich met de minuut ouder worden.

'Waarom ik naar Het Vagevuur ging? Wat verklaarden de anderen?'

'De getuigenissen verschillen, maar het komt erop neer dat men daar heen ging omdat het daar gezellig toeven was, omdat je er kennissen ontmoette. Dat vond u toch ook?'

'Nee. Ik ging er heen omdat er jongens waren.'

'Ja. Maar dat hield niet in dat Heini een huis van ontucht uitbaatte?'

'Is het ontucht als een jongen zich uitkleedt en de Vagevuur-bezoekers staan in een rij tegenover hem en rukken zich af om te zien wie het verst kan spuiten? Daar werden sommen op verwed. De gouverneur van de provincie heeft twee keer gewonnen.'

'Armand, dit heb ik niet gehoord.'

'Toch heb ik het gezegd.'

'Hou je mond. Armand, ik ga niet mijn hele carrière op het spel zetten omdat jij zo nodig...'

'Schrijf op. Armand Roosen verklaart dat hij de gelegenheid genaamd Het Vagevuur bezocht omdat daar jongens waren...'

'Er waren minderjarigen bij! Je vliegt de bak in!'

'...minderjarige jongens waren die hij verschillende keer betaald heeft voor bewezen diensten. Waar zij niet ongelukkig om waren.'

Naarmate hij spreekt voelt hij meer lucht in zijn longen. Biechten is, constateert Armand Roosen, goed voor zijn astma.

☆

Er was geen sprake meer van enige stabiliteit. Het Hutu-radiostation Radio Télévision Libre des Mille Collines (RTLM), de zogenaamde Hutu Power Radio, riep de Hutu's op tot het vermoorden van de gehate Tutsi's en de gematigde stamgenoten. Vanaf woensdag 6 april 1994, rond negen uur 's avonds, begonnen de vreselijke slachtpartijen. Hutu's vermoordden vooral de Tutsi's, maar ook de Twa, het pygmeeënvolk (de oorspronkelijke bewoners van Rwanda), werden slachtoffer. De slecht uitgeruste VN-macht UNAMIR kon weinig meer doen dan humanitaire hulp verlenen.

Skeletten van de Rwandese Genocide

Het aantal slachtoffers tijdens de genocide wordt geschat op 500.000 tot 1 miljoen. Veel gematigde Hutu's en Tutsi's sloegen op de vlucht en kwamen in overvolle vluchtelingenkampen terecht in het toenmalige Zaïre (nu Democratische Republiek Congo) en andere Afrikaanse landen. Velen kwamen in die kampen om ten gevolge van uitputting, watergebrek, cholera en andere ziektes.

In juli 1994 begon het FPR een tegenoffensief en veroverde de hoofdstad Kigali. Generaal Paul Kagame (FPR), een Tutsi, werd minister-president. De misdaden begaan tijdens de genocide werden later berecht door het Rwandatribunaal in de Tanzaniaanse stad Arusha.

De **telgang** of pasgang is een viertakt gang voor viervoetige dieren die lateraal lopen, eerst verplaatsen beide benen aan een zijde zich gelijktijdig en daarna die van de andere zijde. Voor kamelen en giraffen is de telgang normaal, soms komt het bij paarden voor.

... **de volkse vos geil grijnzend** ...:

Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Van_den_vos_Reynaerde#

> Van **den vos Reynaerde** is een episch dierdicht dat geldt als een hoogtepunt in de hoge Middelnederlandse literatuur. Het is waarschijnlijk geschreven tussen 1257 en 1271.
> De wortels van het Reynaertverhaal reiken diep in het verleden, tot Aesopus en Phaedrus, de grootste fabeldichters uit de klassieke oudheid. Een van de directe voorlopers is het omstreeks 1100 in het Latijn geschreven Ysengrimus, een eerste verzameling fabels en verhalen over dieren met daarin een wolf centraal. De dieren hebben daar voor het eerst eigennamen.

...villam die madocke makede / daer hi dicke omme wakede / hem benoude (?) so harte / dat ene aventure van reynaerde / in dietsche was onvolmaket bleven / die arnout niet en hadde bescreven / dat in die vite dede soeken / en hi se van walsche boeken / in dietsche hevet begonnen / god moete hem sine hulpe onnen

De beginregel van de Reynaert luidt Willem die Madocke maecte en in de slotregels bevestigt hij zijn voornaam met het acrostichon BI WILLEME, maar verder is er niets expliciet bekend over hem. Op grond van het 3469 versregels tellende gedicht over de sluwe vos kan worden verondersteld dat hij het Frans goed beheerste, Latijn kende en ook vertrouwd was met het middeleeuwse recht. Hij was een erudiete literatuurkenner en taalkundige elementen en toponiemen wijzen op een persoon uit de streek tussen Gent en Hulst.

De vos wordt traditioneel beschreven als uitgesproken demonisch: hij is wreed, bedrieglijk, hebzuchtig, vals, ontuchtig en genadeloos. Hij ontziet niemand. In dit negatieve verwachtingspatroon ontwierp de dichter dit dierenverhaal omstreeks 1260 voor een hoofs of adellijk publiek, dat de gangbare opvattingen bevestigd wenste te horen en van een vos niets goeds verwachtte. De Dietse hofliteratuur kent een grote bloei en er is dus ruimte voor een goed dierdicht. De Reynaert stelde hen niet teleur.

De vos is een lepe, doortrapte bandiet, want niet alleen heeft hij kippen doodgebeten, daarnaast staat hij Bruun en Tybeert naar het leven en lokt hij de naïeve Cuwaert genadeloos in een dodelijke val.

Willem was een nauwgezet man, die zich voor het samenstellen van zijn Reynaertepos goed gedocumenteerd had met de eerder genoemde bestaande dierenverhalen. Het werk is dus niet ontsproten aan de dichterische Volksseele, zoals lang werd vermoed. Evenmin is het ontstaan in de opkomende kleine burgerij.

De belangrijkste reden waarom dit verhaal als een dierenverhaal is opgetekend, is het antropomorfisme. Dieren op menselijke wijze laten spreken en handelen is een bijzonder geschikte manier om mensen op indirecte wijze te confronteren met hun eigen tekortkomingen zoals hebzucht, vraatzucht en corruptie.

Als bijkomend voordeel kan de auteur zijn beschrijving van de omgekeerde wereld volgens het principe 'man bijt hond' een komisch effect geven. Op die manier is het mogelijk om, indirect en zonder mensen bij naam te noemen, op een aangename en ludieke wijze commentaar of kritiek te geven op de manier waarop het er in de mensenwereld aan toegaat. De auteur kan zelfs kritiek geven op machtige personen zonder te hoeven vrezen voor represailles, omdat deze kritiek indirect gebeurt, discreet en de personen niet bij naam genoemd worden.

> De vos was in de Middeleeuwen een niet graag gezien dier. Hij gold als een roofdier, dat veel schade kon aanrichten. Als kippendief kon hij op het platteland honger en zelfs voedseltekort betekenen. De vos was tevens een drager van hondsdolheid en werd gezien als de verpersoonlijking van de duivel. Hij hield zich voor dood, zodat het lijkt alsof hij een lijk is. Daardoor kwamen vogels op hem af en als ze zeer dichtbij waren at hij ze op. Kortom, de vos was een doortrapt, boosaardig, onheilspellend dier.

Van den vos Reynaerde bevat tal van satirische verwijzingen naar de standenmaatschappij: zowel de adel als de geestelijkheid moeten het flink ontgelden. Maar ook de derde stand blijft niet gespaard, met name de vrouwen moeten het ontgelden: 'Vuilemaerte' kan men beschouwen als gemakkelijk om mee te verkeren, bijna een slet. In 'Ogerne' is dan weer de uitspraak "O gerne" te verstaan, wat aan een prostituee doet denken. Ook de priestersvrouw 'Julooke', " Jou lok ik", is een vrouw van laag allooi. Zelfs Ysegrijns vrouw Haersinde is niet van dubbelzinnigheid gespeend. Vergelijk: 'Haar zint het', 'Haar zonde' of zelfs 'Aersende'.

Zie ook deel 1, pag. 57.

Renaertbank, in het Romain De Vidtspark (Sint-Niklaas) door Albert Poels.

Jordi Savall (1941) is een Spaans-Catalaans gambist, dirigent en componist.
Hij geldt sinds de jaren 70 als een van de leidende figuren in de wereld van de Oude Muziek. Zijn repertoire bestaat uit middeleeuwse muziek, renaissancemuziek, volksmuziek en barokmuziek.

De grote doorbraak van Savall komt als hij de soundtrack speelt van de prijswinnende film *Tous les matins du monde* van Alain Corneau, met Gérard Depardieu in de hoofdrol. De film beschrijft het leven van de Franse componist en gambist Marin Marais (1656 - 1728).

Belga is een voormalig Belgisch sigarettenmerk

De broers Alphonse en François Vander Elst wilden na de Eerste Wereldoorlog een merk lanceren waar de Belgen trots op konden zijn. Het nieuwe merk werd genoemd naar de toenmalige munteenheid Belga, precies de prijs van een pakje. Daarnaast kreeg het merk de nationale driekleur om zo het patriottische gevoel van de burgers aan te wakkeren. Al snel groeide Belga uit tot het populairste merk van België.

Het merk was bekend vanwege het iconische beeld, ontworpen door Leo Marfurt, van een dame met gele sjaal en zwarte hoed met gele veer tegen rode achtergrond op de sigarettenpakjes. De Antwerpse Paula (Colfs-)Bollaert stond hiervoor model. Reclameaffiches toonden steevast een rokende vrouw.

In 1990 verdween het dameshoofdje van het pakje
In 2004 verhuisde de productie naar Nederland.
In juni 2014 werd het merk vervangen door Lucky Strike.

100

Irene: < gr. ἡ εἰρηνη = vrede, rust.

Ares: < gr. ’Αρης = Ares, oorlogsgod.

(De Turken in het noorden: speelt deze flashback *op Cyprus? Ligt dit strafkamp in het Turkse deel? (‘Vreemdeling-luitenant’, ‘Het zuiden van onze taalgrens’). Voelen de Turken zich de baas over het eiland? A.B.)*

‘Dion,’ zegt mijn tante Irene, ‘de dag is aangebroken.’ Zij met de zwarte blik van mijn vader.

‘Ik weet het, tante.’

‘Dion, niet bang zijn. Ik zou met je mee moeten gaan, maar ik durf niet. Je bent een man, Dion.’

‘Ja, tante.’

‘Je hebt het adres. Als je ’t verliest, ga ik dood.’

De schildwacht zegt het ook. Niet bang zijn. Dus ben ik doodsbang, maar ik mag niet terug, ik ben een man. Alleen een man mag, kan op zoek gaan naar zijn vader.

De luitenant zegt: Ares Solomos. Hij legt de klemtoon op So. Solomos. Zoals de Turken in het noorden doen.

In de gang naar de kamer van de luitenant moet ik braken. De luitenant ziet de sporen op mijn jasje. Hij lacht. Moeten wij met zulke mannen naar de oorlog? vraagt hij mij. Ik zeg ja. De luitenant kijkt naar mijn briefje. Ik mag het niet verliezen. Hij houdt het briefje.

De trappen naar de kelder glinsteren van de kots. Ik moet weer braken maar er komt niets uit. De lucht is van zwavel. De vreemdeling-luitenant neemt mijn hand. Wij komen in een kelder van witgeverfde betonblokken. Daar zit in die gruwelijke lucht die mijn keel doet schrijnen nog een luitenant. De twee luitenanten bekijken het briefje en een register. De tweede luitenant zegt mijn vaders naam zoals het hoort: Solomos. Ik had het nooit gedacht maar er is weer een trap, een nauwere trap, en dieper gelegen kelders. Daar hoor ik zieke mensen. De vreemdeling-luitenant brult als een beer. De zieke mensen zijn stil. De tweede luitenant steekt een sigaret op. ‘Jij bent te jong,’ zegt hij. Hij geeft een sigaret aan de vreemdeling-luitenant. In de diepste kelder die zo groot is als de marktplaats van mijn dorp, staan tegen de wanden kleerkasten van metaal, van lood lijkt het wel. Daar zitten de zieke mensen in die weer stilletjes schreien. In het midden van de enorme kelder zijn betonnen bakken gemetseld, maar niet wit geschilderd. Ook in de kleur van lood. Vier bakken zijn leeg, drie zijn vol met grijze soep en daarin drijven stukken van mensen, er zijn armen met flarden van een legeruniform eraan, kapotte hemden ook en mijn tante heeft gezegd: Dion, let goed op een hand met drie vingers. Want mijn vader hebben ze de eerste keer dat hij in de gevangenis moest twee vingers, de duim en de wijsvinger, afgesneden. Maar tante Irene heeft niet gezegd dat die doden in een soep gedompeld zijn.

De tweede luitenant zegt: ‘Al die mensen hier hebben de medaille van Trouw gekregen voor hun verdiensten. Zij staan allemaal opgeschreven in de annalen van de Roem.’ Ik mag ook in een bak kijken waar geen soep in is, maar ik herken niemand of niets, geen gezicht of geen hand. Rond het vlees in de bakken met de soep zit geel schuim. Veel gezichten hebben geen ogen, geen neuzen, wel neusgaten. Het is zeer jammer dat ik niemand of geen hand kan herkennen. Wat moet ik tante Irene zeggen?

Een van de kleerkasten beweegt. De tweede luitenant slaat uit alle macht op de deur. In die kleerkast zijn twee mensen, want zij roepen tegelijkertijd. In een dialect van het zuiden van onze taalgrens. 'Wie zit daarin?' vraag ik. 'Zitten?' roept de vreemdeling-luitenant. 'Zij staan!' 'Er is geen plaats om te zitten,' zeg ik. 'Slim kereltje,' zegt de vreemdeling-luitenant.

'Krijgen zij eten?' vraag ik. 'Natuurlijk,' zegt de tweede luitenant, 'zij moeten zo lang mogelijk in leven blijven om wat zij hebben gedaan.'

'Het spijt mij,' zegt de vreemdeling-luitenant. 'Je zal wat later moeten terugkomen. Als je geduld hebt zal je je vader vinden.'

Ik tel de kleerkasten. Er zijn er meer dan twintig. Maar of ze allemaal bezet zijn weet je niet. Weet je nooit, want, zo zegt de tweede luitenant, 'je doet je uiterste best om ze in leven te houden, maar soms glipt er toch een tussen je vingers.'

'Zijn het mensen die iets hebben misdaan?'

'Stuk voor stuk misdadigers. En er zijn zotten bij. Zot geworden in de stadsgevangenis door hun eigen schuld. Zij sloegen spijkers in hun hoofd om in de ziekenafdeling te geraken. Het was de mode daar. Zij liepen rond met die spijkers in hun schedel.' Dat doet de twee luitenanten lachen tot ze niet meer kunnen. Ik ben snel weggelopen op de glibberige trap. In onze straat ontdek ik dat ik het briefje daar gelaten heb, in de hand van de vreemdeling-luitenant. Ik durf niet meer naar huis. Tante Irene heb ik nooit meer gezien. Nu lig ik roerloos in een Belgische stad. Iedereen denkt dat ik dood ben, want ze zeggen onbeleefde dingen over mij.

☆

De **Prix Goncourt** is een van de twee belangrijkste jaarlijks door de Académie Goncourt toegekende Franse literatuurprijzen. De Académie bestaat sinds 19 januari 1903. De prijs werd bij testamentaire beschikking ingesteld door Edmond de Goncourt (1822-1896), ter nagedachtenis aan zijn jong gestorven broer Jules (1830-1870).

De prijs wordt toegekend aan het "verbeeldingsvolste proza" van elk jaar. De winnaar krijgt het symbolische bedrag van 10 euro. Door het winnen van de prijs krijgt de verkoop een enorme stimulans. Een boek dat de Prix Goncourt gewonnen heeft wordt gemiddeld 400.000 keer verkocht.

Voor leerlingen aan het einde van de middelbare school is er de Prix Goncourt des lycéens. Deze prijs werd in 1988 voor het eerst uitgereikt. De jury van de prijs bestaat uit ongeveer 1500 leerlingen van lycées. Zij lezen en bediscussiëren 12 door de Académie Goncourt genomineerde werken en brengen hun stem uit.

Heist-op-den-Berg is een plaats en gemeente in de Belgische provincie Antwerpen, in de Zuiderkempen.

Epyllia: < gr. ἐπυλλιον = klein epos.

Tombola: < lt. tombolare = tuimelen. Het is een loterij zonder nieten, met gekregen of weinig kostbare voorwerpen als prijzen.

De **Vespers** (of het avondgebed, < lt. vespera = avond) behoren tot de getijden in de rooms-katholieke en oosters-orthodoxe kerk en worden gebeden om 17-18 uur.

De Michelin-prijs van de Stad Dendermonde, de meest begeerde onderscheiding van ons taalgebied, te vergelijken met de Goncourt-prijs in Parijs, werd glansvol gewonnen door een van de trouwste leden van onze vereniging. Wij wensen hem langs deze weg nogmaals geluk, onze vereniging wordt er door vereerd.

Jef Bruynzeel zag het levenslicht in Heist-op-de Berg. Hij studeerde aan de Onbevlekte-Ontvangenis-Hoogeschool in Hasselt. In 1949 trad hij toe tot de redactie van *Wikken en wegen* waar hij gezag verwierf als expert in marketing. Sinds jaar en dag maakt hij ook deel uit van de werkgroep voor Audiovisuele Christelijke Media. Zijn gedichten zijn onder te brengen in twee categorieën, ten eerste de *epyllia*, heldendichten in alexandrijnse trant, zoals *De Watergolf van Deernis*, ten tweede de vernuftig en geestig uitgevoerde zinnebeelden bevattende sonnetten *De Buidelrat.*

Wij hebben Jef Bruynzeel feestelijk gevierd tijdens onze tocht op de Schelde. Hijzelf heeft voorgelezen (weliswaar en jammer genoeg zijn werk aflezend in brailleschrift) uit *Woorden van Anderen zijn mijn Balsem*, waarin hij met grote openheid gewaagd van zijn verhouding met God. Eveneens was de grote prijs van de Schelde, zoals onze tombola soms schertsend genoemd wordt, aan Jef Bruynzeel gewijd.

De eerste prijs was namelijk een gesigneerd exemplaar van *Schijndood*, de bekroonde bundel. De winnaar van de tombola, Mieke de la Faille-Camacho, kon het niet nalaten meteen in *Schijndood* te bladeren. Wij mochten aan het einde van ons vriendenmaal, dat de felicitaties wekte van alle aanwezigen en dat verlopen was in een sprankelende sfeer, Mevrouw Spanoghe horen die terecht een minuut stilte vroeg voor haar zopas overleden echtgenoot en schrijver, en ons daarna verraste met een voordracht over de menselijke trekjes van de betreurde volksauteur. Onze algemeen voorzitter K. van Tricht kwam na de Vespers ons ondanks zijn drukke bezigheden begroeten.

We wensen onze leden veel schrijfgenot en zeggen tot de weduwe van de onovertroffen Jules: ‘Prosit, Mireille!’

☆

102

Een **walkman** is een op batterijen werkend apparaat dat compact cassettes afspeelt via een hoofdtelefoon en meegenomen kan worden tijdens het wandelen of fietsen. De term werd in 1979 geïntroduceerd door de Japanse fabrikant van consumentenelektronica Sony.

Sony Walkman "SPORTS"
(eind jaren 80)

Shit: hasjiesj, softdrug.

Shantoeng: Chinese zijde.

Noga: ???

Het was op een van die onzekere dagen. Heet en ineens grauw, licht zonnig en dan een miezerig regentje, dit alles in het uur dat Axel van huis wegging. Hij wist niet waarheen. Wij zien wel waar wij terechtkomen. Jongens en meisjes waren op weg naar school. Zij droegen gelijke plastic schooltassen met Amerikaanse merken erop genaaid. In portieken stonden er te kussen, op elkaars mond te zuigen, het meisje hief een knie. Kleinere kinderen stonden daar naar te gapen. De meeste scholieren hadden een walkman op het hoofd en een sigaret in de mond.

Agenten droegen knetterende telefoons aan hun gordelriem. Voor de papierwinkel vlak bij de school stonden jonge hanen elkaar aan te stoten en te ginnegappen. De drukte van de schoolgaande jeugd vrolijkte Axel niet op.

Er was ook iets mis. Want hij herinnerde zich dat hij vanmorgen tandpasta over zijn wangen en kin had uitgesmeerd in plaats van scheerschuim. En dat Roberte daar vervaarlijk om stond te lachen in de badkamer. Nee, nee, niet Claire, Roberte.

Dat kon niet, maar toch was het zo.

Terwijl hij daarover piekerde zag hij Bettina in een heftig violet turnpak dat hem een schok gaf. Hij wou het onmiddellijk van haar lijf rukken.

Zij stond gearmd met een lange blonde jongen met vooruitstekende tanden, met haar vrije hand duwde zij zijn plagerig gepluk aan haar borst weg.

Hij ging met de beslistheid van een oom of een oudere neef op haar af.

'Haai,' zei zij. Zij was lelijker geworden, de neus was langer en knobbeliger, de ogen stonden dichter bij elkaar, er waren rode vlekken op haar kaakbeen, het haar was plat, zwart gelakt. 'Haai,' zei zij. 'Dit is Christiaan, de broer van Philippine.'

'Haai,' zei Axel, de blonde jongen keek hem star aan, bewoog niet.

'Er zijn drie soorten angina pectoris en hij heeft ze alle drie gehad,' zei Bettina trots. 'Maar dat zou wel eens kunnen komen door de shit, hè, ventje?'

Christiaan zei: 'Hou jij maar je waffel.'

Nu pas merkte Axel dat hij het huis had verlaten op zijn geruite, wolgevoerde, afgetrapte sloffen op rubberen zolen. Verdere inspectie openbaarde dat hij zijn shantoeng kamerjas met de satijnen kraag aanhad en daaronder alleen een onderbroek met bloedvlekken. Christiaans opvallend lage stem, een bezorgde stem, zei terwijl hij naar Axels kruis wees: 'Daar moet je toch mee uitkijken, Bonpa. Anders ga je Mattiesens achterna. Die spoot ook in zijn pik, in de urethra, bingo, zij hebben het gangreenpikje mooi moeten weghalen. En ook een vinger of zes. Bingo.'

'Zijn vader is dokter,' zei Bettina. 'Vandaar.'

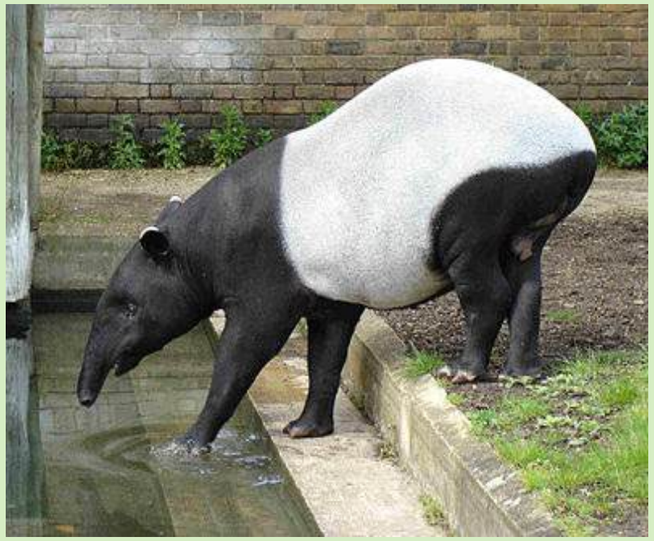
'Vandaar,' zei Axel. Hij herhaalde veel de laatste tijd.

'Blijkbaar is Claire nog bij haar moeder,' zei Bettina, 'anders liep je er niet zo bij. Maar ik vind het wel wijs.'

'Die peignoir,' zei Christiaan, 'die peignoir is noga.'

Tapir. Jonge tapirs zijn gestreept, pas op latere leeftijd kleuren ze donkerbruin, waarbij de Indische soort een witte achterkant krijgt.

De nog voorkomende tapirs zijn planteneters die met hun korte slurf behendig bladeren en twijgen van bomen en struiken kunnen grissen. Alleen in de voortplantingstijd zoeken tapirs contact met soortgenoten.

Indische tapir

Een tapir heeft geen wapens, maar kan zich wel uit de voeten maken door hard weg te rennen. Ondanks zijn logge voorkomen, is een tapir een snelle sprinter, zelfs voor zijn grootste vijand, de poema. Verder heeft een tapir een erg dikke, taaie huid, waardoor zijn vijand zeer moeilijk dodelijke verwondingen aan het lichaam kan veroorzaken. De huid rond de nek is het dikst. Dat is handig, omdat zijn vijanden voornamelijk grote katachtigen zijn die hun prooi doden door in hun nek te bijten.

'Ik heb die peignoir nog van mijn vader,' zei Axel.

'Wow,' deed Christiaan.

De neus van Bettina werd langer en dikker. Dit was zo jammer, Axel kon wel huilen. In de buik van een tapir kronkelde zich een foetus met een langer wordende neus. Spaanse soldeniers zijn in aantocht, ik hoor de trommels.

'Ik denk dat ik maar eens een bad neem,' zei Axel.

'Doe dat, mijn lieveling.' Toen hij iets op haar gezicht trachtte te lezen, zei zij als tot een onmondige: 'Lekker soppen in de bubbels.'

'Waanzin,' riep Christiaan verrukt.

'Waanzin,' zei Bettina preuts, 'is dat wat geen weerklank vindt bij de anderen.'

'Wow,' deed Christiaan.

'Staat in mijn poëziealbum.'

Bestond dat nog, een poëziealbum? De gedachte dat het nog bestond maakte Axel nog verdrietiger. Ik word ongesteld. Het huilen staat mij...

'Ga jij nu maar gauw naar huis,' zei Bettina.

Christiaan had vijf zilveren ringetjes in een oor. Hij voelde eraan of ze er nog zaten.

'Haai,' zei Axel en op hetzelfde ogenblik wist hij vol schaamte dat het fout was, 'haai' zei je als je er aan kwam. Hij begon hard te rennen.

☆

Clio of Kleio is een van de negen muzen uit de Griekse mythologie. Haar naam betekent 'verkondigende', ze is de muze van de verheerlijking door het gezang en dus ook muze van de geschiedschrijving en het heldendicht. Haar attributen zijn een boekrol of een kist met boeken. Ze schreef de namen en daden van grote helden in de wereld op, en bewaarde die. Af en toe wordt ze ook met een wateruurwerk afgebeeld, symbool voor de tijd die loopt.

Moedwil en misverstand (1948) is de eerste verhalenbundel van de Nederlandse auteur Willem Frederik Hermans. Droom en realiteit lopen hierin door elkaar, ze zijn inwisselbaar.

De eerste druk bevatte zeven verhalen die in lengte variëren van enkele tot ongeveer dertig bladzijden en daarom zowel kort verhaal als novelle kunnen worden genoemd, met het in de tweede druk toegevoegde verhaal *Atonale* als waarschijnlijk de bekendste.

Essayist Paul Rodenko wees op de zinvolle volgorde van de verhalen in de eerste druk: achter elkaar vormen zij het verhaal van een steeds verdergaande ontvoogding, waarbij de personages aanvankelijk onder een dominante vader verdrukt worden, maar zich in elk verhaal steeds meer ontplooien tot in het slotverhaal *Het lek in de eeuwigheid* de zelfstandigheid bereikt is.

"Het schijnt in onze oedipale Westeuropese cultuur," aldus Rodenko, "nu eenmaal noodzakelijk te zijn, dat elke jonge schrijver met hetzelfde verhaal van de arme, miskende zoon en de brute vader debuteert, en ook Hermans maakt hierop geen uitzondering".

103

Op het terras van de Brasserie Clio plofte hij neer in een van de rieten stoelen. Hij blies als een zeehond. Hij dacht aan *pyramide framboise*, een specialiteit van Patisserie Wittamer, een roze bonbon van donkere chocolade met een laag witte chocolade met gedroogde frambozen.

'Nee maar, nee maar,' zei Herman Grootaers die naast hem zat in de zon. 'Kereltje toch. Wat heb ik jou gemist! Hoe maakt het onze broze en toch levenslustige Klaartje?'

'Zij is bij haar moeder.'

'Zoals in elk voortreffelijk blijspel. En blijft zij daar?'

Het was een moeilijk vraagstuk.

'Geen idee,' bracht Axel uiteindelijk uit.

'Het blanco! Het voor elk creatief denken zo belangrijke onaardse blank ontbreken en ontberen van elk idee.'

'Herman, zeg me eens: Hoe is het met je stoelgang gesteld?' Axel herinnerde zich dat dit een of ander probleem was geweest in het verleden.

'Ach, die bron van moedwil en misverstand... Ik neem pillen om mijn teksten te kunnen onthouden, ik repeteer nu zoals je weet het Leven van Stalin, de Georgische seminarist baart mij grote zorgen tekstgewijs... Wat drink je?'

Zij tikten hun glazen tegen elkaar.

'En van die pillen krijg ik diarree... dus neem ik daar pillen tegen die mij evenwel constiperen. Mijn kreten verspreiden zich over de sympathieke wijk waar ik nu woon. Want ik durf wel eens te roepen in het dialect van Kiev. 'Beton! Beton! Ik schijt beton!' Ben je nog altijd socialist?'

Ook dat was een verontrustend vraagstuk voor Axel. Grootaers zag dat hij Axel in verlegenheid bracht en zei: 'Laat ons ons verder laven. *Ober*!'

'Mijn vriend, ik mag het jou verklappen, jij bent altijd mijn favoriete kutzwager geweest. Als ik het niet zo delicaat vond, zou ik je willen omhelzen.'

Hij deed het, slobberde in Axels nek. Daarop dronken zij donker patersbier. 'Zou jij,' zei Grootaers, 'mij een immens genoegen willen doen. Tijdens mijn verblijf bij jou, waarvoor ik jou nooit voldoende kan bedanken, het heeft de productiefste tijd van mijn bestaan betekend, heb ik in mijn schattig kamertje waar ik nog elke dag heimwee naar voel, een flesje vergeten dat mij zeer dierbaar is, uiteraard niet het *flacon* maar de inhoud die bestaat uit belladonna, een oogwater dat speciaal voor mij wordt toebereid door een bevriende Limburgse apothekeres die ik ooit de mijne heb mogen noemen. Zou jij dit flesje kunnen laten bezorgen aan de conciërge van het Zuidpool Theater?'

Axel knikte.

'Het flesje staat op het stapeltje boeken, rechts van het bed. Zou je dat willen doen voor jouw erbarmelijk door het leven geblutste vriend? Dank je. Zou het ook snel kunnen want er zijn al opnamen in het begin van volgende week? Bij een close-up moeten bij de

Als motto bij de eerste druk diende een citaat van de filosoof Arthur Schopenhauer: “Das Leben und die Träume sind Blätter eines und des nämlichen Buches.”

Vanaf de tweede druk, uit 1961, werd als tweede motto een citaat van Sigmund Freud toegevoegd: “Das Ziel des Lebens ist der Tod.”
Het citaat van Freud is afkomstig van diens late opstel 'Jenseits des Lustprinzips', waarin de auteur in de passage vlak voor het tot motto gekozen citaat constateert dat zijn theorie 'onverwachts de haven van Schopenhauers filosofie [is] binnengelopen, voor wie de dood immers "het eigenlijke resultaat" en als zodanig het doel van het leven is, de geslachtsdrift echter de belichaming van de wil tot leven.' Hierdoor zijn de citaten 'in zekere zin verwisselbaar'. Het correcte citaat luidde overigens: “Das Ziel allen Lebens ist der Tod.”

Literatuurcriticus Wam de Moor wijst erop dat het doodsmotief in veel verhalen ook in ander werk uit deze periode, bij voorbeeld de in 1943 geschreven roman *Conserve* en de dichtbundel *Kussen door een rag van woorden* uit 1944, dominant is. In de verhalenbundel betreft het onder meer de personages Ronald uit *Elektrotherapie* en het meisje uit *Samen naar Oostende*, terwijl De Moor de broers Herbert en Valentijn uit *Loo-Lee*, waarvan de laatste door een oudere jongen wordt verdronken, associeert met Hermans en zijn zuster Cornelia, die in de oorlog door een oudere neef doodgeschoten werd.
Baudoin Yans typeert het boek als “een bundel waarin haast alle novellen over de dood handelen”.

Patersbier, ook wel ‘enkel’ of ‘extra’ genoemd, is een licht abdij- of trappistenbier dat traditioneel door monniken binnen de abdij voor eigen consumptie werd gebrouwen met een lager alcoholpercentage dan een 'dubbel' of 'tripel', waardoor het ideaal is voor tijdens het werk of als dorstlesser. Hoewel het oorspronkelijk voor intern gebruik was, komen patersbieren steeds vaker beschikbaar voor consumenten.

Zuidpool Theater is een Antwerps theatergezelschap.
Het Reizend Volkstheater werd in 1945 opgericht. In 1990 nam het gezelschap de naam ‘Theater Zuidpool’ aan. Peter Benoy bleef tot 2001 de artistiek leider van de groep, en nam later de functie van algemeen directeur op zich.

Man van Staal vonken uit zijn ogen schieten en daar is mijn toverflesje voor.’

☆

Een **Spioen** was een spanielachtig jachthondje dat in heel Europa werd ingezet bij de jacht, bijvoorbeeld met valken, windhonden of netten. Het dier was vaak donker van kleur met witte aftekeningen en komt voor op schilderijen uit de 17e en 18e eeuw, niet alleen in Nederland maar ook in andere Europese landen zoals Engeland, Frankrijk en Spanje.

Tegenwoordig heet de spioen 'Het Markiesje' en is in 1999 erkend als officieel Nederlands ras.

Een **vonnis in regel** verwijst naar de strikt formele eisen waaraan een uitspraak van de rechter moet voldoen, inclusief de inhoud en de wijze van uitspraak. De basisregels hiervoor zijn vastgelegd in de Nederlandse wet, waaronder de Grondwet, en vereisen onder meer dat een vonnis gemotiveerd en in beginsel schriftelijk en openbaar is.

104

De koerant van het westen

Wat verneemt ons aller *Spioen*? Dat de heer Axel den Dooven, onlangs in het voetlicht getreden als medewerker aan de kaskraker Breughel, langdurig ondervraagd werd door de politie in verband met mogelijke fraude in het financieel beleid van het museum waarvan de heer Den Dooven directeur is. Let wel, dit hoeft op zichzelf niets te betekenen. Zolang er geen vonnis in regel wordt uitgesproken is de heer Den Doover smetteloos. Alleen vraagt *Spioen* zich af of een gewone sterveling ook met zulke fluwelen handschoentjes zou aangepakt worden, want de heer Axel den Dooven moge nog zoveel museale, lyrische en andere kwaliteiten hebben, elke Belg is gelijk voor de wet. *Spioen*

☆

Twee dingen: de beginregel wordt hernomen. Zie deel 1, pag. 16:
Twee dingen hielden de minister die ochtend bezig, zijn lichaamsgewicht en de dood.
Dit is opnieuw Meulemans.

Buerehiesel: bestaand restaurant in Straatsburg

Spätzle: (letterlijk ´musjes´) of Knöpfle (letterlijk ´knopjes´) is een soort pasta gemaakt van verse eieren die onderdeel uitmaakt van de keuken in Zuid-Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland enz.
Vóór het gebruik van mechanische apparatuur werd de pasta met de hand of een lepel bereid. Het resultaat vertoonde gelijkenis met mussen ('Spatz' of 'Sperling' in het Duits). Knöpfle, ´knopjes´, verwijst naar de compact, ronde vorm van de pasta. In het alledaagse taalgebruik zijn de twee namen uitwisselbaar en refereren ze aan hetzelfde product gemaakt van hetzelfde deeg.

Dunne kant-en-klare spätzle

105

Twee dingen houden de minister die avond bezig, zijn lichaamsgewicht en zijn mogelijke kandidatuur voor het Europese Parlement. Hij aarzelt. Hij is laatst bij een parlementariër in Straatsburg op bezoek geweest. Bij Buerehiesel in het park gegeten. Reeboknootjes in rode wijn met Spätzle en een Pinot Auxerrois daarbij. Prima! Maar omdat hij als het ware incognito reisde en alle hotels vol waren, was hij bij zijn vriend blijven slapen, zijn vriend die het Hilton declareerde maar in zijn bureau sliep. Zij waren allebei te dronken, lagen praktisch in een coma, hij op een sofa, zijn vriend op de parketvloer op kussens. Toen was het zes uur en werden zij wakker door Arabische vrouwenstemmen. Zijn vriend, slaapdronken, en nog dronken van de drank, trok hem uit de sofa, babbelde dat het niet verboden was om in het kantoor te logeren, maar ze moesten wel de Marokkaanse schoonmaaksters hun werk laten doen. Waggelend en gearmd stonden ze beiden op de gang terwijl de Fatima's tapijten uitklopten, rinkelden, neurieden, scholden, rammelden. Uit de bureaus naast die van zijn vriend kwamen meer door het volk verkozenen en stonden verkleumd in pyjama te wachten tot de Aisja's klaar waren. Zij wisselden kennis uit. 'Het nationaal product van Ethiopië is iets als dat van Tanzania, zo'n honderdtwintig dollar terwijl dat van Maleisië tweeduizend vijfhonderdtwintig dollar is, kun je nagaan.'
'Een ticket via Luxemburg en IJsland is stukken goedkoper.'
'In Le Crocodile moet je de kikkerbilletjes nemen. Met een Riesling natuurlijk.'

☆

Pinot Auxerrois is een kruidige witte wijn, iets vettiger dan de Pinot Blanc.

Auxerrois blanc

Het bruto **nationaal product** (bnp) is de totale waarde van alle goederen en diensten die in een bepaalde periode (meestal een jaar) door een bepaald land wordt geproduceerd: het bruto binnenlands product (bbp) *plus* de door de staatsburgers in het buitenland verdiende primaire inkomens minus de door buitenlanders in het betreffende land verdiende primaire inkomens.

Samengevat betekent 'binnenlands' hier verdiend/geproduceerd binnen de landsgrenzen en 'nationaal' verdiend/geproduceerd door de staatsburgers van een land.
Het bnp per hoofd van de bevolking is een maat voor de welvaart van een land.

Met de invoering van nieuwe internationale richtlijnen is het begrip bruto nationaal product (bnp) vervangen door het bruto nationaal inkomen (bni).

106

‘Goossens,’ zegt Aisja tegen mij, ‘trek je dat toch niet zo aan, die Axel heeft wat hij verdient, hij gooide er toch met de pet naar, naar zijn museum. Geef toe. Af en toe heeft hij mensen die met de autobus helemaal naar hier kwamen uitgelachen, geaffronteerd! Als zij zeggen, de bazen, de hoge bazen, dat jij ook moet oprotten omdat je al zo lullig bent als je baas, dan geeft dat toch niet, dan kom je toch bij mij inwonen!’

Ik vond dat niet zo’n heel erg slecht idee. Wij komen goed overeen, Aisja en ik. Wij moeten ons natuurlijk verstoppen voor de wereld en voor Inge Gershwein die prompt al haar haar en hare asem zou verliezen als ze ’t wist, van Aisja en ik. Maar Aisja is goedgehumeurd als het geen volle maan is en zij heeft een flat en een spaarpotje. Dus ik dacht: Goossens, je zit onder de pannen en ik dekte haar twee keer per week. Tot verleden week, ineens, Willy binnenkwam, want Willy logeerde bij Aisja omdat Inge Gershwein in ’t Sint-Anne-Ziekenhuis is opgenomen, waarom precies weet ik niet, iets van en voor vrouwen, en ineens terwijl ik op Aisja zat, kwam Willy binnen zonder kloppen en ik voel iets, terwijl ik bezig ben, meneer, likt die hond aan mijn ballen. Ik schrok me een ongeluk. Ik zei: ‘Aisja, wat is dat voor iets? Een hond doet dat niet uit zijn eigen, iemand heeft hem dat aangeleerd.’ Zij zei: ‘Daar weet ik niets van,’ en daarna ‘Dat gaat je niet aan,’ en daarna ‘Kom Willy, kom, kom bij ’t vrouwtje.’ En van het ene woord komt het andere. Ik zei: ‘Aisja, je kunt kiezen, of voor die likkende geniepigaard die gegarandeerd een dezer dagen in iemand zijn kloten zal bijten, of voor mij die jou redelijk verzorg.’

Zij begint te schreien. ‘Dan kies ik voor Willy,’ zegt zij. Zo rap als mijnheer Axel uit zijn museum vloog, zo rap vloog ik bij haar buiten. U lijkt daar niet van te verschieten. U bent iemand die veel reist zeker? Bent u ook in Arabië geweest? Men doet het daar met kamelen, zegt men.

Ja, vreemde zeden en gewoonten. Maar hier in België hebben we het toch goed? In ieder geval beter dan in Turkije. Want het schijnt dat die Griekse jongen die tegen ’t monument aangereden is en woensdag gestorven is een briefje heeft achtergelaten met een punaise tegen de deur van de wc van Het Vagevuur. ‘Als België mij niet meer wil, dan wil ik niet meer leven.’

☆

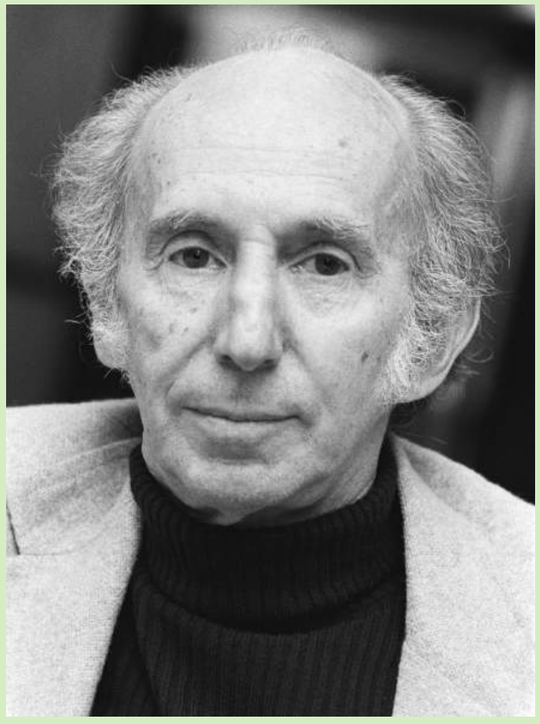
Een **kelim** is een plat handgeweven tapijt, meestal van oosterse oorsprong, van de Balkan tot Pakistan.
De benaming ‘kelim’ is Turks.

Het bijzondere van de Kelim weeftechniek is, dat de patronen aan beide zijden meestal gelijk zijn, er is dus geen voor- of achterkant. Een kelim kan gebruikt worden als vloer- of wandkleed. Ze worden door moslims ook gebruikt als bidkleedjes.

Handgemaakte kelim uit Esme, Usak (Turkije)

Uit het gedicht *Zondag* van Leo Vroman (1915 - 2014:

"Ik behoor niet meer tot de ochtenden die zichzelf troosten
met een zonnetje. Ik behoor niet meer tot de vogels
die men hoort. Ik ben de zondag die niet eindigt."

107

Grootaers heeft een stal achtergelaten, de lakens zijn besmeurd, een deur van de kleerkast hangt er scheef bij, het Kelimtapijtje heeft er grondkleuren bij gekregen. Maar, inderdaad, op een wankel torentje boeken, boven op een bespat exemplaar van *Honderd Hongaarse Liefdesgedichten*, staat het flesje.

Axel gaat er mee naar de badkamer. Zijn grootmoeder heeft ooit belladonna gebruikt, maar hij kan de herinnering niet oproepen. Hij kijkt in de spiegel.

Bettina vraagt: ‘Ben ik de mooiste van het land?’

‘Ja,’ zegt Axel, ‘in de spiegel van mijn ogen.’

‘Onnozele oude vent,’ zegt zij. ‘Vreet wat minder. En je ogen zijn de ogen van een dooie mus.’

‘Je zei dat je veertien bittere tranen om mij huilde. Je noemde mij Axelijntje.’

‘Dat was omdat Philippine de Schoonhoven naast mij zat te gieren van de lach.’

Axel gaat vlak bij de spiegel staan. Een tiental centimeter van het glas.

‘Ik behoor niet meer tot de ochtenden die zichzelf troosten,’ reciteert hij. Hij doet drie, vier, vijf druppels in elk rooddooraderd oog, zij vloeien blauw over zijn schrale wimpers, trekken koningsblauwe riviertjes over zijn wangen. Het schrijnt, het trekt weg. Zijn pupillen zijn verwijd. Zijn mond is van kurk, zijn keel is dichtgegroeid. Hij drinkt het flesje leeg.

Op de tweede verdieping van het commissariaat weerklinkt *An Ode, on the Death of Mr. Henry Purcell.*

Axel geeft over in het driehoekig wasbakje waarin Grootaers bananenschillen, sigarettenpakjes, afgeknipt haar heeft laten liggen. Zijn braaksel is paars met roze spikkeltjes. Niet lelijk. Durf ik op straat te gaan? Ik ben niet zo lang geleden uitgelachen door schoolgaande kinderen.

In de spiegel ziet hij dat hij diep donkerrood is geworden, tegelijkertijd voelt hij zijn bloed verhitten. Een roodhuid die de goden voor de gek houdt. Je wou toch wijde pupillen? Méér zien? Eigen schuld, dikke bult. Hij loopt door het huis dat immens is geworden, hallen, salons, zalen, pergola’s. In de tuin vloeit een zilveren stroom. Allen daarheen. De stroom blijkt een riviertje, een beekje vol zilveren glanzen alsof er maanlicht op valt.

‘Mark how the Lark and Linnet Sing...’

☆

Leo Vroman (Gouda, 10 april 1915 – Fort Worth, 22 februari 2014) was een Nederlands-Amerikaans dichter, (toneel)schrijver, tekenaar, schilder, bioloog en hematoloog. In Nederland is hij vooral bekend als dichter. Zelf beschouwde hij zich allereerst als wetenschapper. Vroman woonde en werkte vanaf 1947 in de Verenigde Staten en werd in 1951 Amerikaans staatsburger. Toch geldt hij als een van de belangrijkste Nederlandse dichters. In 1964 ontving hij de P.C. Hooft-prijs.

Vroman was van Joodse afkomst en woonde tot aan het begin van de Tweede Wereldoorlog aan de Krugerlaan 87 in Gouda.
Na de inval van de Duitsers op 10 mei 1940 vertrok Vroman op 14 mei met een taxi vanuit Utrecht naar Scheveningen. Onderweg deed hij zijn ouderlijk huis in Gouda aan en nam hij afscheid van zijn ouders, die een paar honderd gulden en zijn paspoort hadden klaargelegd. Met een zeilboot wist Vroman naar Engeland te ontkomen.
Vandaar reisde hij naar Nederlands-Indië. Toen de Japanners Nederlands-Indië binnenvielen, werd Vroman geïnterneerd en verbleef hij in verschillende jappenkampen

Vroman trouwde op 10 september 1947 met de antropologe Tineke Sanders, met wie hij sinds 1938 verloofd was geweest. Vanwege de oorlog hadden zij elkaar jarenlang niet gezien. Ze kregen twee dochters: Geraldine in 1950 en Peggy Ann in 1952. Vanaf 1951 was Vroman Amerikaans staatsburger. In de Verenigde Staten had hij heimwee naar Holland. Dit bracht hem tot de – intussen gevleugelde en veelgeciteerde – woorden: 'Liever heimwee dan Holland.'

*(Weerklinkt: of weer*klonk*? A.B.)*

An Ode, on the Death of Mr. Henry Purcell, Late Servant to his Majesty, and Organist of the Chapel Royal, and of St. Peter's Westminster. By John Dryden (1631 - 1700)

I
Mark how the lark and linnet sing; kneu, kneuter, vlamsijsje
With rival notes
They strain their warbling throats,
To welcome in the spring.
But in the close of night,
When Philomel begins her heav'nly lay, nachtegaal / lied, ballade
They cease their mutual spite, wrok, wrevel
Drink in her music with delight,
And list'ning and silent, and silent and list'ning,
And list'ning and silent obey.

II
So ceas'd the rival crew when Purcell came,
They sung no more, or only sung his fame.
Enz.

The Gods are pleas'd alone with Purcell's lays,
Nor know to mend their choice. goedmaken, herstellen

De mythe van Philomel:

Philomela en Procne waren in de Griekse mythologie de dochters van de Atheense koning Pandion en de bronnimf Zeuxippe. Toen Pandion een oorlog tegen de Thebaanse koning Labdacus won dankzij de hulp van Tereus, een Thraciër en zoon van de oorlogsgod Ares, gaf hij hem Procne tot vrouw. Uit hun huwelijk werd een zoontje geboren, Itys.
Toen Philomela na een aantal jaren naar het afgelegen Thracië was gekomen om haar zuster gezelschap te houden, verkrachtte Tereus haar al voordat zij haar zus zag. Om te zorgen dat zij niets over de verkrachting kon zeggen sneed hij haar tong af en sloot haar op. Maar door op een weefgetouw een kleed te weven met een voorstelling van wat haar was overkomen en dat bij Procne te laten bezorgen, wist Philomela haar zus toch op de hoogte te stellen. De zusters namen wraak. Procne doodde de kleine Itys, kookte hem en zette hem als

maaltijd aan de nietsvermoedende Tereus voor. Toen Tereus achteraf vernam wat hij had gegeten, werd hij razend en wilde de twee zussen vermoorden. Maar dankzij de hulp van de goden veranderden zij in twee vogels: Procne werd een zwaluw, Philomela een nachtegaal. (Er zijn echter ook versies van het verhaal waarin Procne in een nachtegaal veranderde, en Philomela in een zwaluw. Tereus veranderde in een hop.)

John Dryden (1631 – Londen, 1700) was een Engels toneelschrijver, dichter, essayist, vertaler en literatuurcriticus. Tijdens de Engelse Restauratie (1660 - 1700) was hij zo toonaangevend dat in literaire kringen gesproken werd over "the Age of Dryden".

Henry Purcell (Westminster, circa 1659 - Londen, 1695) was een Engelse componist van barokmuziek. Hij werd getraind als koorknaap in de Chapel Royal ten tijde van de Restoration onder koning Charles II. Van 1680 tot aan zijn dood was hij organist van Westminster Abbey.

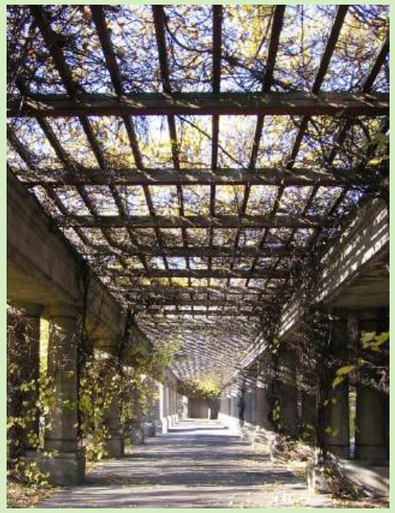
Westminster Abbey

... die de goden voor de gek houdt: zie pag. 347 over wat de Hopi's doen in Arizona.

> *(Je wou toch ... méér zien: thematiek van Claus: De blinde ziet! De gehandicapte ziet het bestaan (en de zinloosheid ervan. Bert Vanheste.)*

Een **pergola** is een constructie van latten op hoge palen in de tuin waar langs allerlei planten kunnen groeien. Meestal is deze gemaakt van hout of metaal. Pergola's worden vaak tegen de gevel van een huis of ander gebouw geplaatst. Een pergola dient meestal als overkapping boven een terras of pad om schaduw te geven.

Pergola in Wroclaw

Linnet = kneu, kneuter, vlamsijs (Carduelis cannabina)

(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/transcoded/b/b5/Foeragerende_en_zingende_kneu-4961850.webm/Foeragerende_en_zingende_kneu-4961850.webm.480p.vp9.webm)

(Surrealistisch slot met geniale perspectiefwisselingen, aldus Bert Vanheste.)

Stemmen die zien: herhaling van pag. 363.

Vice-Koningin der Badsteden: Dankzij de inspanningen van koning Leopold II kwam Oostende in het begin van de twintigste eeuw tot bloei en kreeg zij de bijnaam "Koningin der Badsteden". De mondaine koning bouwde een belle-époque-badplaats met wereldfaam.

Dieprood van kleur als een indiaan: vgl.: diep donkerrood .... Een roodhuid ... pag. 347, 386.

108

Ik geloof dat ik vandaag in het museum moet zijn, ik moet een rondleiding voor, voor, voor een bus uit Utrecht voorbereiden. Maar was er geen sprake dat ik het niet meer hoefde te doen? In dat geval...

Ik zie niet zo duidelijk meer. Wel duidelijk het hoofd van een kennis van mij, maar dan in drievoud. Die kennis is de markante Marigaal.

Zou ik een perzik durven eten? Zal ik een witte flanellen broek dragen, om te wandelen op het strand?

Ik zie een tweedekker helemaal uit Londen verdriedubbeld. Zal ik hen rondleiden?

Grootmoeders pupillen waren donker als de nacht. Zij zong operettes en haar oogwit glansde. Op het einde van haar leven was zij blind. Wie te veel wil zien, ziet niets. De wereld is een slecht geregelde, verkeerd afgestemde tv. Maar hoe minder je ziet, hoe duidelijker de stemmen zijn. Stemmen die zien.

Weet je wat? Ik ga de straat op, in de stad waar meer ratten wonen dan mensen.

Hij, ik dus, ging, gaat de straat op.

Kom ik toch wel mijn kind tegen! Terwijl ik de stad inging om een ander kind te zien.

Dag, kind.

Vader, je bent een zakko. Met je stompzinnige grijns naar Jan en alleman. Je lacht, maar achter die lach schuilt een zwijn. Gelukkig dat ik van zwijnen hou. Vader, ik hou van u en thans kus ik u. Op zijn Russisch, op de lippen. En Just laat hem los, valt op zijn twee pootjes.

Maar wat niet kan, niet mag, is dat Florian meegelopen is. Florian, je bent geen hond. Ga terug. Florian blijft zitten. Hij wacht tot ik beweeg. Goed, dan beweeg ik niet.

'Ik weet precies hoe ik gemaakt ben,' zegt Just.

'Wacht even, kind.' Axel braakt paarse golfjes tegen de magnolia. Luistert.

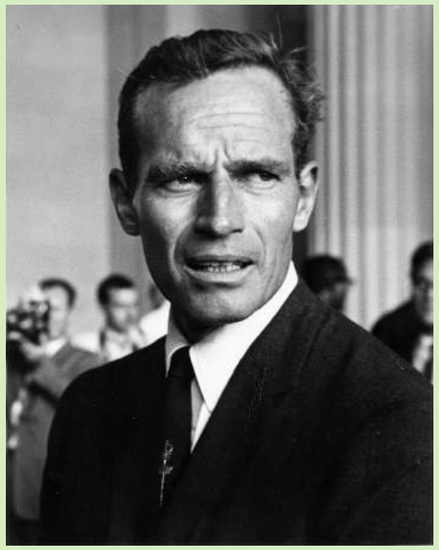
'Het was op een dag aan de kust. In de duurdere wijk van de Vice-Koningin der Badsteden liep ongehaast een jongeman in een wit pak, met witte linnen schoenen en een witte strohoed op. Deze jongeman had een tiental honden bij zich waarvan hij de leidsels in de hand hield, afghanen, een chow-chow, een Tibetaanse terriër, een Ierse setter. De jongeman was van Indischen bloede en liep gracieuzer dan zijn honden, daar is mijn moeder mee meegegaan als een zoveelste hond, een bloedhond.'

'Dat zou je wel willen,' zegt Axel. 'Ik heb haar ontmoet tijdens een allerluguberst feestje bij de gouverneur. Zij dronk zoveel als de gouverneur. Zij ging met mij mee. Ik was uitverkoren. Toen zij gewaarwerd dat jij op komst was, gooide zij zich van de trappen, dronk ze zeeploog, smeekte zij de dokter om een abortus. Mirakel, je kwam tevoorschijn zonder één vervorming, dieprood van kleur als een indiaan.'

Just antwoordt niet. Just is weggelopen. Waar? Ik vraag het aan de struiken, aan de bomen. Waar?

Ik kom bij het museum. Daar staat een bus met mensen uit Utrecht. Zij lijken

Charlton Heston, (1923 – Beverly Hills (Californië), 2008) was een Amerikaans film- en televisieacteur, alsmede burgerrechten- en wapenactivist.

Zijn acteerloopbaan kreeg een enorme impuls met zijn hoofdrol als Judah Ben-Hur in *Ben-Hur* uit 1959.

In 1973 speelde hij de hoofdrol in het maatschappijkritische *Soylent Green*, een Big Brother-achtige wereld waarin overheid en commercie samenspannen bij de mysterieuze verdwijning van demonstranten.

In de jaren vijftig en zestig steunde Heston het burgerrechtenactivisme van de Afro-Amerikaanse predikant Martin Luther King en verzette hij zich tegen de Vietnamoorlog. Hij was een groot voorstander van het burgerlijk bezit van wapens en was daarom lid van de National Rifle Association, de invloedrijke Amerikaanse organisatie die het Amerikaanse grondrecht om wapens te mogen dragen verdedigt.

Heston toonde geen ambitie om politicus te worden maar deed in het openbaar wel politieke uitspraken. Had hij eerder in zijn leven afwisselend Democratische en Republikeinse presidenten (onder meer Ronald Reagan) zijn steun betuigd, tegen het eind ervan kwam hij geheel in het Republikeinse kamp terecht.

Paus **Julius II** (1443 – 1513), was paus van de Katholieke Kerk van 1503 tot zijn dood in 1513. Hij kreeg de bijnaam 'il terribile' en is een van de bekendste renaissancepausen.

lacherig. O, maar dan kunnen zij een rondleiding krijgen, de laatste van de afgedankte conservator. Met wat luim misschien?

'Dames en Heren, ik vraag u om verschoning... U hoort nu te lachen want verschoning betekent in uw land een vers broekje, haha...

Goed aangekomen, zie ik. Ik ook. Zo'n kilo of dertig sedert Roberte. Haha.

Theodoor-Leo-Maria Schellen is geboren... Anders hadden wij hier niet gestaan. Haha. Geboren in zonnegloren, 8 oktober 1915 en gestorven op 2 oktober 1970. Dus, althans wat de data betreft een contemporaine kunstenaar. Maar is contemporaneïteit een deugd *an sich*? Wat zei Charlton Heston zo pertinent tegen Julius de Tweede? "Een mooi schilderij is de schaduw van het penseel van God." En is het niet Kirk Douglas met een rosse stoppelbaard die zei dat de Kunst een sonde was die men steekt in wat geen naam heeft?

Hier kunt u zien de legendarische pijp van Schellen, hier ziet u zijn beruchte groenloden jas, de schaar waarmee hij zelf zijn haar knipte, het Absalom-syndroom, nietwaar? Hier zijn potloden en graveernaalden die namen hadden: Wolfje, Stout Hartje, Adolf, Geeraard de Duivel.

En excuseer mij, ik moet... ik moet niets al zegt mijn agenda, 31 maart, vergadering met Bestuur... Maar u verlaten moet ik in ieder geval. Goede reis terug.'

In de etalage van een papierwinkel zit een levensgroot honingkleurig konijn op een stilstaand fietsje en trappelt. Langzamerhand wordt het dier moe, het vertraagt, o, het mag er zo meteen af, de wielen draaien nog trager, maar met een schok kirren en wentelen de spaken weer op topsnelheid. Het konijn vlucht zo snel het kan maar komt niet van de plek. Het is evenwel gelukkig, want wat stelt zijn kwelling voor? Wat gefiets in de oneindigheid? Terwijl zijn vriendjes, toevallig onder een ander gesternte geboren, levend in de opengesneden buik van buitgemaakte vijandige vrouwen worden genaaid door vaderlandlievende chirurgen.

Waar is mijn kind? Hij die schoenen van Bally draagt, met een zilveren CROSS-pen niet naar zijn vader schrijft, die zeep gebruikt met honing en lavendel, 's ochtends muesli eet terwijl hij de *Financiële Tijd* leest, hij vliegt met KLM op de tweede rij bij het raam. Hij rijdt in een Porsche 924 Carrera. Hij slikt (maar dat weet niemand behalve hij en ik en Caroline die het mij verteld heeft) elke morgen het in Kenia gekochte zaad dat men van de verdoofde neushoorn aftapt in de lente.

Gerald zegt: 'Armand heeft het zelf op zijn schouders geladen. Niemand vroeg hem voor martelaar te spelen. Nu kunnen we de zaak sluiten. Niet één vooraanstaande familie zal ons nog op de thee vragen.'

'En Armand?'

Armand laat de volle, bij de mond zakkende flappen van lippen nog verder zakken: 'Wie de moed heeft om te lachen is de meester van de wereld.' – 'O ja, Armance?' – 'Ja zeker, net zoals hij die bereid is waar en hoe dan ook te sterven.'

Ik wil wel lachen, Armance, maar ook rouwen.

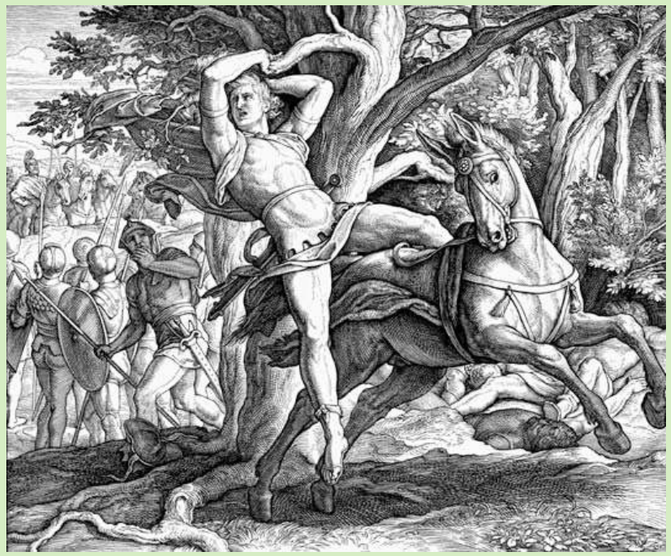
Tijdens zijn pontificaat kwamen er berichten dat Giuliano er homoseksuele relaties op na zou houden. In zijn dagboek schreef de Venetiaan Girolamo Priuli (1476-1547) dat er zich in het gevolg van de paus verschillende knappe jongemannen bevonden, waarmee hij seksuele gemeenschap had. Ook de Venetiaanse historicus Marino Sanuto de Jongere wees op dergelijke relaties in een in 1506 geschreven sonnet:

> Bentivoglio zal niet verslagen worden
> En jij zult niet slagen
> Hoewel jij altijd iemand hebt die jou van achteren aanduwt
> Dus wees blij met
> Wijn van de Corso, Trebbiano en Malvasia
> En met plezierige handelingen van sodomie …

Concreet bewijs voor deze veronderstelling van homoseksuele relaties ontbreekt. Dit geldt ook voor de beschuldiging dat Giuliano geleden zou hebben aan de seksueel overdraagbare ziekte syfilis, zoals gesuggereerd in een 16e-eeuwse spotprent en in Gerard Noels boek, waarin hij Julius omschrijft als een roekeloze pederast "met door syfilis aangetaste voeten die dan ook niet gekust mochten worden".

Kirk Douglas: zie deel 1, pag. 96 - 97. *(Met een rosse stoppelbaard?)*

Absalom-syndroom: jezelf als een mislukking beschouwen.

Absalom, (op zijn hoogtepunt rond 1020 voor Chr., in Palestina), lievelingszoon van David, koning van Israel en Juda.

Het beeld dat in 2 Samuel, vs 13 - 19 verschijnt, suggereert dat hij de Alkibiades van het Oude Testament was, even aantrekkelijk als persoon, in zijn wetteloze brutaliteit en zijn tragisch lot. Als eerste staat vermeld dat hij zijn halfbroer, David's oudste zoon, vermoordde als wraak voor het verkrachten van zijn volle zus Tamar. Voor deze daad werd hij verbannen, maar kwam hij uiteindelijk weer in de gunst met hulp van zijn neef Joab. Later, toen er enige onzekerheid

Vanuit de tweede verdieping van het commissariaat waar twee ramen openstaan, daalt de cantate Zur Wohltätigkeit. In een van de ramen zit, in zijn T-shirt, met de kin op zijn voorarm, Patrick Vaandrig. Ik wuif. Hij niet.

Grootaers stoot een snerpend lachje uit. 'Zo?' vraagt hij. 'Klinkt het zo goed?'

'Zo? Hoezo?'

'Want zo lach ik als ik de grote Strindberg vertolk als hij, opgevreten door een ongeneeslijke kanker piano speelt, uren aan een stuk, om te rouwen over de gezonken Titanic.'

'Slijmerd.' (Een hese vrouwenstem. Te veel sigaretten.)

'Wie spreekt?'

'Dat weet je best.'

'Roberte.'

'Hoe voel je je?'

'Mijn spieren trillen.'

'Weet je nog?'

'Ja. Jij?'

'Ik ook, schijterd.'

Wij hebben een groot deel van de nacht doorgebracht in een exclusief bordeel van Florence. Een van de jonge hoeren heeft borstkanker, zegt ze en spant haar borst. 'Je zou het nooit zeggen, hè?' – 'Nee.' Zij zal zich laten opereren zodra haar verloofde, een *bersagliere*, terugkomt van zijn stage bergklimmen. Het andere hoertje, een dikkertje, beaamt dit met ontzag.

's Ochtends komt de padrona – Joan Crawford in *Johnny Guitar*, een gezicht van aluminium, een mond van rood koper – het schraal Italiaans ontbijt brengen, caffelatte en pannetone, en schrikt, zij laat bijna haar dienblad vallen. Zij wijst naar mij. Het dikkertje dat met haar wang op mijn heup lag, wordt wakker en zet ook wijde ogen op, ja, met verwijde pupillen. Het kankermeisje maakt zich uit Robertes armen los en begint te proesten. Zij toont haar twee handen naast elkaar, rug boven, als voor een inspectie in het internaat, en dan pas zie ik het in de reusachtige spiegel (waarachter ik vermoedde dat er Florentijnse ragazzi zaten te loeren en te ginnegappen). Op mijn bezwete rug zitten schubben als bij een iguana, ik ben besprongen door een walgelijke zuiderse ziekte, de symptomen zijn als een zestal vaag doorschijnende roze en rode stekels uit mijn vel gegroeid. Roberte wordt wakker, wil zich oprichten om het fenomeen van dichtbij te bestuderen, vergeet dat zij nog geboeid is aan de stijlen van het bed. Het dikkertje maakt de politiehandboeien los. Roberte, die schrammen en blauwe plekken op haar billen heeft, is niet in het minst verbaasd. Zij lacht. Het zijn de lange valse nagels van het proestend kankermeisje die losgeraakt zijn en in mijn klam vel geprikt zijn.

'Schijterd,' zegt Roberte en stuurt het ontbijt terug, zij wil zes roereieren, worst, champagne en een kan vol espresso.

'Eet!' beveelt ze mij. Ik kan niet. Zij eet als een dijkendelver en boert en jaagt de twee

ontstond aangaande de troonopvolging, organiseerde Absalom een opstand. Een tijdlang scheen hij zeer succesvol. David vluchtte met enkele volgelingen en zijn lijfwacht over de Jordaan, terwijl hij Jeruzalem en het grootste deel van zijn koninkrijk in handen liet van Absalom. De usurpator achtervolgde de vluchters met zijn krijgers, maar werd compleet verslagen "in het woud van Ephraim" (blijkbaar westelijk van de Jordaan) en gedood door Joab, die hem vond met zijn haar verstrengeld aan de tak van een eik.

Papierwinkel: kantoorboekhandel?

Schoenen van Bally:

Zilveren cross-pen: Cross Classic Century Sterling Silver Balpen

Porsche 924 Carrera:

meisjes weg met haar donkere, gevaarlijke lach.

'Axel, zet een CD op.'

'Welke?'

'Iets stroperigs. Elgar. Delius.'

Hij vindt niets in het genre. Italiaanse smartlappen. De Forel. Music for the Millions. Aha, een Florentijnse kenner heeft *Scherzi musicali* achtergelaten. Men vraagt zich af bij welke lichaamsoefeningen de *stile concitato* past.

'Zo goed?'

'Ja. Bind me vast.'

Hij kijkt om zich heen. De dikkerd heeft de politieboeien meegenomen.

'Waarmee?'

'Met je broekriem, sufferd. Of de ceintuur van die badjas daar.'

Wat de dames, vooral de malse, zo kwiek konden lukt hem niet. Hij beeft.

'Niet zo klunzig, man!'

Het lukt. Roberte perst haar ogen dicht. Haar lippen: verwrongen, afwachtend, gekweld.

'Wat nu?'

'Axel, in godsnaam, werk een beetje mee.'

'Ik wil niets liever.'

'Sla dan.'

Hij kijkt om zich heen. 'Waarmee?'

'Axel!'

Hij deed wat gevraagd werd. Gentleman. Zij zag de walg die hij niet kon onderdrukken. Hij zag een toekomst vol gezwiep en gekerm, tepelknijpers, stalen klemmen, zalfjes, doorweekt leer.

'Ik kan het niet over mijn hart verkrijgen.'

'Laat het dan maar,' zei Roberte gelaten.

En vluchtte later in de wredere armen van bergbeklimmersbruine mannen die haar kwetsuren toebrachten die zij liet verzorgen door Inge Gershwein.

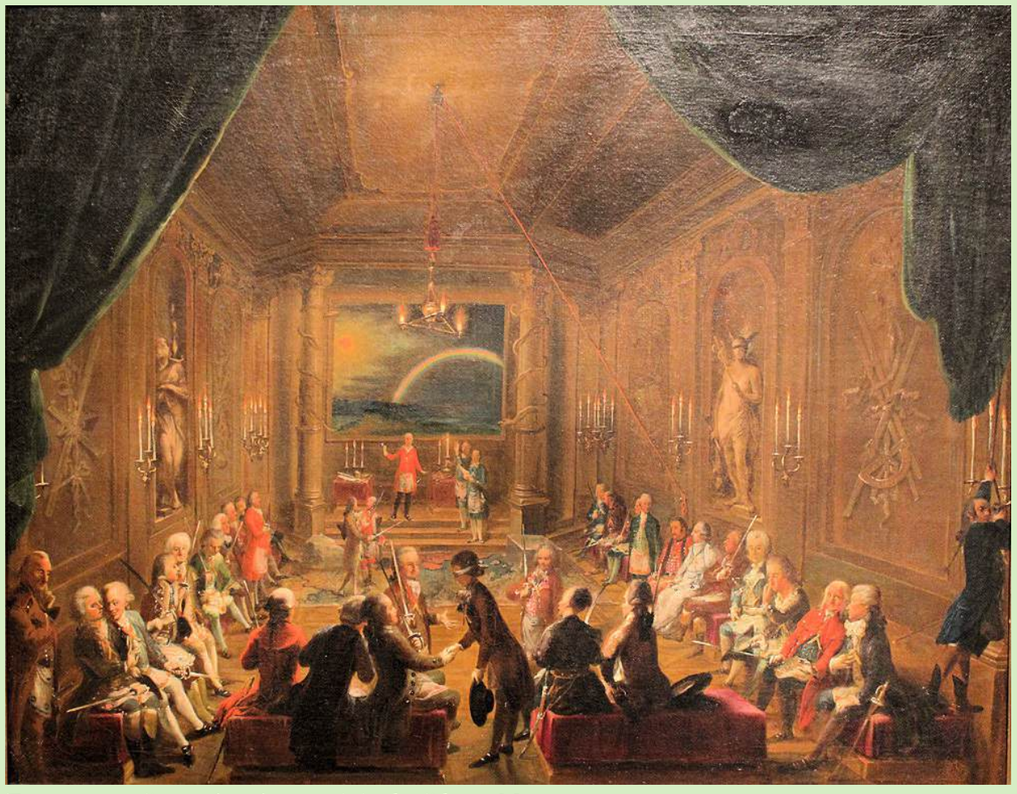
Maar toen, in Florence, in de Bobolituinen wees zij met een verontrustende grijns de Bacchino aan, de vechtzuchtige nar van Cosimo de Eerste die op een schildpad zit. De nar bestaat uit kwabben en bulten, een ton van een buik, bolle wangen, gezwollen tieten. 'Zo,' zei Roberte, 'zo wil ik dat je wordt. Zo zou je mij het meest behagen.'

☆

Zur Wohltätigkeit: ter liefdadigheid. Naam van vrijmetselaarsloge in Wenen, waar Mozart (1756 - 5 december 1791) enthousiast lid van was. In 1785 verwierf hij de rang van Gezel. De logebroeders steunden hem financieel.

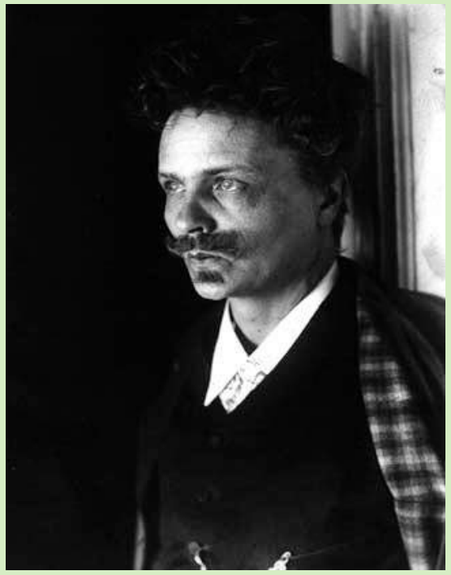
De „Freimaurer-Kantate“ was Mozart’s laatste compositie, die op 18 november 1791 in première ging. Volgens zijn vrouw Konstanze, die zijn werk verzamelde, was Mozart er heel trots op.

Zo zag een vrijmetselaarsloge eruit in de tijd van Mozart.

In een van de ramen zit .... Patrick Vaandrig: hij herinnert aan de kapitein, die ook in het raam zat bij Malle Moe. Zie deel 2, pag. 147 - 148:

> "Op de bovenste verdieping zit een man op de vensterbank. Niettegenstaande de bittere kou heeft hij alleen een T-shirt en een tanga aan. Hij is ros en wiebelt met witte benen."

Strindberg: (1849 - **14 mei 1912**) werd geboren als vierde kind in een kleinburgerlijk gezin met acht kinderen in Stockholm. Zijn grootvader was kruidenier, zijn autoritaire vader een niet onbemiddelde scheepsmakelaar. Hij trouwde met de dienstbode, dochter van een kleermaker. Zij stierf echter al vroeg en zijn vader hertrouwde met een vrouw die door August gehaat werd. Strindberg begon aan een studie in de medicijnen in Uppsala, die hij niet afmaakte. Hij probeerde acteur te worden, maar dit mislukte ook. Het leverde hem wel een baan op als schrijver.

Tijdens zijn eerste periode schreef Strindberg voornamelijk gedichten, waarin hij stelling nam tegen de laat-romantische stroming en met opzet gebruikmaakt van niet-poëtische woorden. Ook in de inhoud ligt de nadruk op de strijdlust van de jaren na 1880, op het vernieuwende.

In 1892 begon Strindberg een bohèmeleven in Duitsland en Frankrijk. In Parijs raakte hij in een zware psychische crisis, door hemzelf steeds Infernocrisis (1894-1896) genoemd. Latere psychiatrische studies wezen uit dat bij Strindberg een duidelijk psychopathologisch element aanwezig was. De Infernocrisis bracht hem tot een nieuw, ondogmatisch en onkerkelijk maar wel christelijk geloof, waarin schuld en boete een grote rol spelen. Volgens Strindberg was het lijden een mystiek gebeuren en het leven een zuiveringstoestand die aan de mensen was opgelegd.

Strindberg nam het in zijn werk op voor de in zijn ogen moeilijke positie van mannen en vaders. Dit komt met name tot uitdrukking in zijn toneelstuk "De vader", waarin hij de strijd tussen een vader en een moeder beschrijft over de opvoeding van hun dochter.
Strindberg stelt als probleem van het vaderschap dat het niet eenduidig gekend kan worden. Moederschap is wel altijd duidelijk. Dit brengt met zich mee dat vaders afhankelijk zijn van moeders. Hoewel critici deze stellingname slechts zagen als een projectie van zijn

persoonlijke ervaringen kan niet worden ontkend dat het thema nog steeds maatschappelijk relevant is. De erkenning van kinderen door hun vaders is nog steeds afhankelijk van de bevestiging door moeders.

Critici (met name vanuit het feminisme) menen dat Strindberg een ziekelijke vrouwenhater was. Zijn stellingen stonden in zijn tijd al op gespannen voet met het pril ontluikende feminisme.

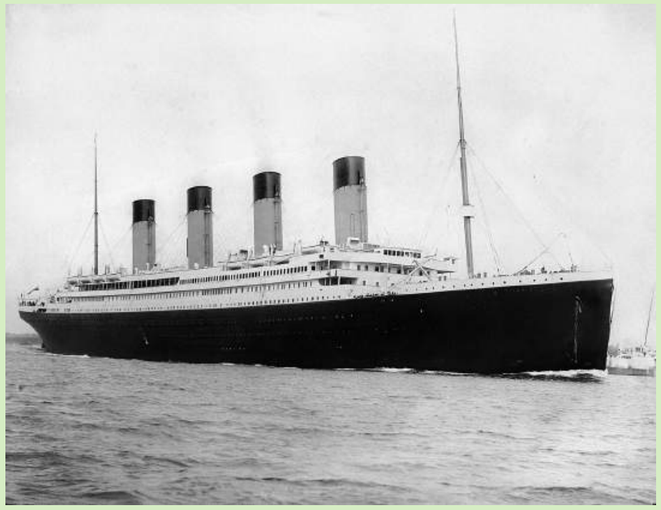
Strindberg was ook actief als kunstschilder. Zijn vroege werken betreffen voornamelijk expressieve, dramatische landschapsscènes met weinig figuratieve elementen, later maakte hij fantasielandschappen. In zijn tijd vond Strindberg weinig weerklank voor zijn schilderwerk, maar hij bleef ermee doorgaan omdat hij het een belangrijk uitdrukkingsmiddel achtte van zijn persoonlijkheid. Tegenwoordig worden zijn werken gerekend tot de beste Scandinavische werken van rond 1900.

De stad, schilderij van Strindberg uit 1903

Strindberg had in de loop van zijn leven verschillende vrij excentrieke interesses. Zo hield hij zich in bepaalde perioden bezig met alchemie en occultisme en de geschriften van Emanuel Swedenborg. In zijn merkwaardig autobiografisch werk 'Inferno' - in het Frans geschreven - geeft hij een paranoïde en verwarrend relaas van zijn jaren in Parijs. Daarin beweert hij met succes alchemistische experimenten te hebben uitgevoerd en zwarte magie te hebben uitgeoefend op zijn dochter.

In 1899 keerde Strindberg terug naar Stockholm. De laatste jaren van zijn leven was hij eenzaam en leefde hij geïsoleerd. Hij overleed op 63-jarige leeftijd aan de gevolgen van maagkanker.

De RMS **Titanic** was het tweede van een drietal luxeschepen uit de Olympic-klasse, die een groot deel van het trans-Atlantisch verkeer moesten verwerken. Het schip was eigendom van de rederij White Star Line, en werd gebouwd in Belfast. In de nacht van 14 op 15 april 1912 kwam de Titanic op haar eerste reis kort voor middernacht in aanvaring met een ijsberg; een deel van de stuurboordzijde werd op verscheidene plaatsen doorboord, en binnen drie uur was het schip gezonken. 1522 opvarenden kwamen om het leven. Hoewel dit naar aantal slachtoffers niet de grootste scheepsramp in de geschiedenis is, is het wel de bekendste, vooral omdat het schip als "praktisch onzinkbaar" bekend stond.

RMS Titanic in 1912

(Een van de jonge hoeren ... Het andere hoertje, een dikkertje: de schaduw van Bettina en Leslie de Maesschalk trekt voorbij. Zie deel 2, pag. 156. A.B.)

Bersagliere: elite-soldaat in het Piemontse leger. Hoge mobiliteit, lichte infanterie, breedgerande hoed met veren, snelle looppas bij parades.

Joan Crawford in *Johnny Guitar*:

Joan Crawford, geboren als Lucille Fay LeSueur (1908? – New York, 1977), was een Amerikaans actrice.
Haar voorouders waren Franse Hugenoten die aan het begin van de 18e eeuw van Londen naar Virginia waren geëmigreerd. Vader LeSueur verliet het gezin rond de geboorte van Crawford en keerde nooit meer terug.

Rond haar elfde jaar werd stiefvader Cassin erop betrapt Crawford seksueel te hebben misbruikt. Niet veel later werd Crawford van de basisschool overgeplaatst naar een katholieke kostschool. Op haar vorige school was er al op haar neergekeken maar op de Rockingham Academy werd ze nog afschuwelijker behandeld. Ze werd zeer verwaarloosd door het lerarenkorps die de 15-jarige Crawford klusjes lieten doen in plaats van haar les te geven. Tijdens de weekenden thuis werd ze ook niet hartelijk ontvangen.

Crawford hield zich in deze periode vooral bezig met feesten. Ze ging vaak met mannen mee en probeerde zo de aandacht te krijgen die ze in haar jeugd niet had gehad. Ze begon ook te experimenteren met vrouwen.

Op 1 januari 1925 nam ze de trein naar Hollywood.
In 1928 was ze te zien in *Our Dancing Daughters*. Ze kreeg in deze film de kans haar danstalenten te tonen. De film werd een enorm succes en maakte van Crawford een grote filmster.

Toen de stomme film in 1929 verleden tijd was besloot Crawford niet alleen serieuze rollen op zich te nemen maar uit te groeien tot een veelzijdige, volwassen actrice.

In 1931 werd Crawford voor het eerst tegenover Clark Gable gecast in *Dance, Fools, Dance*. Omdat de chemie tussen de acteurs verbazend groot was, werd deze romantische film een enorm succes.

In 1937 was Crawford te zien in *The Last of Mrs. Cheyney*. Het zou haar laatste succesvolle film bij MGM zijn. Crawford had namelijk huwelijksproblemen en was met haar gedachten niet bij het acteren. Haar contract bij de studio was niet meer zeker en de tijdschriften omschreven Crawford als "Box Office Poison". (Bekende acteur, die uit de gratie is geraakt bij het publiek.)

In *The Last of Mrs. Cheyney*, 1937

In 1943 adopteerde ze een meisje, dat ze Christina Crawford noemde.

Paniekaanvallen. Drankverslaving. Tijdelijk zakenvrouw. Trouwde met Alfred Steele, de CEO van Pepsi.

Rond 1947 adopteerde ze twee kinderen: Cindy en Cathy. In dezelfde tijd ontstond er een rivaliteit tussen Crawford en Bette Davis, die op dat moment in een reeks geflopte films te zien was.

Crawford ontwikkelde een hard en dominant imago. Ze had moeite om haar leeftijd te accepteren en het werd moeilijker om een rol te krijgen. Daarnaast had ze op de set van haar volgende film *Johnny Guitar* (1954) constant ruzie met tegenspeler Mercedes McCambridge.

Toen Crawford geen rollen meer aangeboden kreeg nam ze het heft in eigen handen en bezocht aan het einde van 1961 actrice Bette Davis op Broadway. Ze sprak met haar over het boek *What Ever Happened to Baby Jane* en suggereerde dat een verfilming waarin ze beiden zouden spelen goed zou zijn voor hun carrière. Zes maanden later was de horrorfilm in productie, met Robert Aldrich als regisseur.

De film werd een enorm succes. Davis en Crawford stonden in de pers al verscheidene decennia bekend als rivalen en er gingen veel geruchten over wat er op de set zou hebben plaatsgevonden. Zo moest Davis Crawford in een scène schoppen; in plaats van te doen alsof zou Davis Crawford echt tegen haar hoofd hebben geschopt, waar ze verscheidene hechtingen aan over zou hebben gehouden.

Davis zag Crawford altijd als een "filmster" en zichzelf als een "actrice".

Bette Davis (links) en Joan Crawford in *What Ever Happened to Baby Jane?*

In 1978 bracht dochter Christina een boek uit dat ze de (giftige) titel *Mommie Dearest* gaf. Daarin beweerde ze dat ze het slachtoffer was geweest van kindermishandeling in de tijd dat haar moeder alcoholverslaafde was, en dat haar moeder haar carrière belangrijker vond dan het welzijn van haar kinderen. Ook meldde ze dat de adoptie van haar kinderen slechts een publiciteitsstunt was. Crawford gaf haar kinderen geen liefde.

(In zijn een-na-laatste novelle Het laatste Bed *(1998) vergelijkt het hoofdpersonage Emily*

Hopkins haar moeder met Joan Crawford in Johnny Guitar. De novelle opent met: "Liefste Mama", een regelrechte overname van het zojuist genoemde Mommie dearest. Vandaar dat ik iets langer bij deze figuur stilsta. Een studie over Het laatste Bed is te vinden op www.vrijdagtheater.nl. A.B.)

Panettone is zoet brood, dat zijn oorsprong heeft in Milaan.

Ragazzi: meisjes, bakvissen, meiden.
Avere la ragazza: vaste verkering hebben.

Iguana is een geslacht van hagedissen die behoren tot de familie leguanen.
De leguaan heeft een kenmerkende halskwab, een stekelrij op de rug en een sublabiale schub op de wang. Ook hebben ze, net als veel andere hagedissen, een derde oog op het hoofd. Ze hebben zeer goed zicht, dat ze gebruiken om voedsel te vinden en met soortgenoten te communiceren.

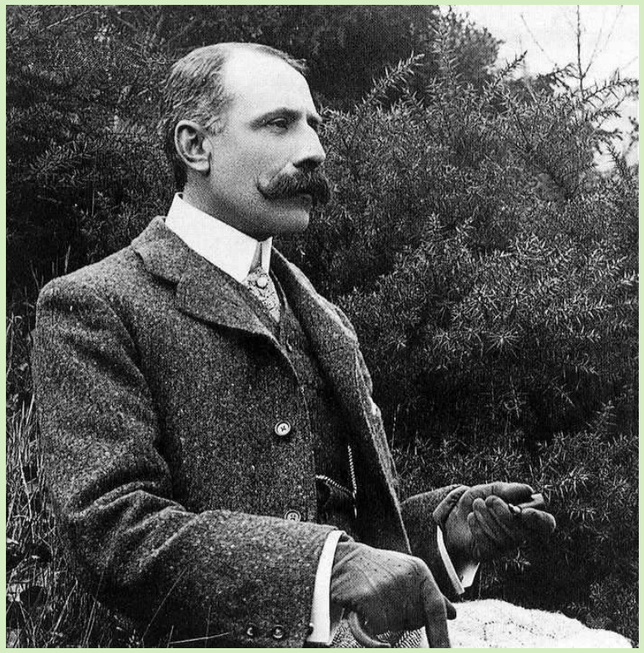

Groene leguaan (Iguana iguana), Florida, VS

Valse nagels: nepnagels, kunstnagels.

Edward **Elgar** (1857 – 1934) was een Brits componist wiens werk tot de late Romantiek gerekend wordt. Hij was de grote voorman in het reveil van de Engelse toonkunst rond 1900.

Zijn bekendste werken zijn de *Enigma Variations* (1899) en de *Pomp and Circumstance Marches* nrs. 1-5 op. 39 (1901-07). De eerste mars met daarin *Land of Hope and Glory* heeft de grootste bekendheid gekregen onder andere door de uitvoering tijdens de Last Night of the Proms, maar ook de vierde werd zeer populair.

Iets na 1900.

De Enigmavariaties bezitten een grote afwisseling in sfeer en subtiele portrettering.

Elgar orkestreerde in 1922 het lied *Jerusalem* van Charles Hubert Parry, dat nog elk jaar tijdens de Last Night of the Proms door het publiek wordt meegezongen.

Frederick (Fritz) **Delius** (1862 – 1934) was een Britse componist.

Na 1901 begon Delius' productiefste periode. Hij schreef een opera *A Village Romeo & Juliet*, een werk voor koor, orkest en bariton, *Appalachia* (waarin hij impressies van de Verenigde Staten verwerkte), *A Mass of Life* (een mis op teksten uit *Also sprach Zarathustra* van Friedrich Nietzsche) en andere orkestwerken zoals *Brigg Fair*, *Dance Rapsody* en *Songs of Sunset*.
In 1903 trouwde hij met de Duitse schilderes Helena Sophie Emilie Rosen (1868-1935), bekend als Jelka Rosen, die hij in Parijs had leren kennen. Dankzij de erfenis van haar familie, die uit Sleeswijk-Holstein afkomstig was, hadden ze financiële zekerheid. Haar literaire belangstelling was groot en door haar talenkennis kon ze veel teksten aandragen voor zijn vocale muziek. Ook ontwierp ze de decors voor de opvoering van *A Village Romeo & Juliet* door Thomas Beecham in 1920.

Vanaf 1921 kreeg Delius ernstige gezondheidsproblemen door syfilis, die hij in Parijs zou hebben opgedaan. Zijn gezichtsvermogen ging achteruit en zijn handen raakten verlamd. Jelka gaf haar werk op en wijdde zich volledig aan zijn verzorging. Rond deze tijd had Delius contact met Bartók en Kodaly die bewonderaars van hem waren vanwege zijn gebruik van het koor (de menselijke stem) als coloristisch effect in het orkest.

Vooral Thomas Beecham zette zich zijn gehele dirigentencarrière onvermoeibaar in om werken van Delius uit te voeren.

Delius in een rolstoel, met Jelka in 1929

"Die **Forel**le", op. 32, D 550 is een lied, gecomponeerd begin 1817 voor solozang en piano met muziek van de Oostenrijkse componist Franz Schubert (1797 - 1828).

In einem Bächlein helle,
Da schoß in froher Eil
Die launische Forelle
Vorüber wie ein Pfeil. Enz.

Het volledige gedicht vertelt het verhaal van een forel, die door een visser gevangen wordt, maar in de slotstanza de moraal onthult en jonge vrouwen waarschuwt om op haar hoede te zijn voor jonge mannen. Schubert verwijderde die verzen, waardoor hij de focus verlegde, waardoor het lied gezongen kon worden door mannelijke én vrouwelijke zangers.

Het European Philharmonia brengt klassieke muziek bij een breed publiek in *Music for the Millions*. De nummers zullen veel mensen waarschijnlijk bekend in de oren klinken. Zo speelt het European Philharmonia muziek uit bekende opera's als *Madame Butterfly*, *Carmen* en *De Barbier van Sevilla*.
Het orkest wordt geleid door dirigent Walter Proost.

Scherzi musicali: (1607, Claudio Monteverdi). Als aanvulling op zijn madrigalen heeft Claudio Monteverdi (1567 – 1643, Italiaans componist en dirigent) ook minder ambitieuze vocale vormen beoefend, die hij aanduidde met canzonette, arie of scherzi. Maar ook deze musicale scherzi bereikten toppen van verfijning.

Monteverdi's werk markeert de overgang van renaissance- naar barokmuziek. Hij was een groot en in zijn tijd geëerd musicus. Na een lange periode van vergetelheid wordt hij nu weer volop uitgevoerd. De door Monteverdi geschreven opera's worden algemeen erkend als de onmiskenbare hoogtepunten, waarmee de canon van de Westerse opera begint.

Monteverdi heeft geen puur instrumentale werken nagelaten. Toch had hij een blijvend effect op de orkestpraktijk met bijvoorbeeld de introductie van tremolo en pizzicato. Ook het inbrengen van een operaorkest in de godsdienstige muziekpraktijk was nieuw. Dit paste goed in de barok, de op decoratie en praal gerichte Contrareformatie.

Stile concitato: de geagiteerde stijl is een barokstijl, door Claudio Monteverdi ontwikkeld, gekenmerkt door snel herhaalde noten en uitgerekte trillers om oorlogszuchtige opwinding en woede weer te geven.
Voorbeelden van de stile concitato worden gevonden in:

Monteverdi: *Il Combattimento di Tancredi e Clorinda* (1624)
Monteverdi: *Il ritorno d'Ulisse in Patria* (1639)
Monteverdi: *L'incoronazione di Poppea* (1642)

De **Bobolituinen** (Giardino di Boboli) liggen achter Palazzo Pitti in Florence in Italië.
Ze werden in de 16e eeuw aangelegd voor Eleonora van Toledo, de echtgenote van Cosimo I de' Medici.

Boboli is van alle Toscaanse tuinen de meest uitgewerkte en theatrale, een maniëristische coproductie van Natuur en Kunst. De formele delen bestaan uit in patronen gesnoeide buxushagen die naar bosjes van eiken en cipressen leiden. Het park wordt 'bewaakt' door standbeelden. Vele ervan stammen uit de Romeinse periode, andere zijn absurde maniëristische werken zoals de hofnar van Cosimo I (Nano Morgante, de reus in het gedicht *Morgante* van Luigi Pulci) als Bacchus zittend op een schildpad.

De ‘vechtzuchtige nar’

Cosimo I de' Medici de Grote (1519 - 1574) werd in 1569 dankzij paus Pius V de eerste groothertog van Toscane en heerste van 1537 tot 1574, het eind van de Renaissance.

Groothertog Cosimo I de' Medici in wapenrusting

Hij versterkte zijn macht door zijn familie met leden van belangrijke vorstenhuizen te laten trouwen. Zelf trouwde hij in 1539 met Eleonora van Toledo (1519-1562), de dochter van de Spaanse onderkoning van Napels, Pedro Álvarez de Toledo.

Cosimo behoorde tot een zijtak van de Medici die door leden van de hoofdtak eerder met vijandschap werd bekeken. Hij moest voor zijn veiligheid enkele keren de wijk nemen, eerst in 1526 naar Venetië, en in 1527 naar Bologna na de val van de Medicis.

Op 10 januari 1537 werd Cosimo benoemd tot bestuurshoofd van de stad. Zijn prestige groeide na de overwinning van zijn leger tegen een leger van Florentijnse ballingen onder leiding van Filippo en Piero Strozzi, gesteund door de paus en de Franse koning. Na deze overwinning kreeg hij van keizer Karel V de erfelijke titel van hertog van Florence en kreeg hij de dochter van de vicekoning van Napels als bruid. Hij slaagde erin zijn gezag te vestigen boven de instellingen van de republiek. Hij bevorderde het ontstaan van de Florentijnse marine, bouwde de haven van Livorno, en breidde de macht van Florence uit over bijna heel Toscane. In 1548 kreeg hij het eiland Elba in zijn macht, in 1555 gaf Siena zich over.

Eleonora van Toledo

Cosimo was een liefhebber van de boekdrukkunst. Hij stichtte ook de Accademia Fiorentina en liet in 1543 de universiteit van Pisa heropenen. Hij liet de paleizen Uffizi en Pitti bouwen en ook de prachtige Bobolituinen kwamen dankzij hem tot stand. Hij steunde kunstenaars als Giorgio Vasari, Agnolo Bronzino en Benvenuto Cellini.

De **Eames** Lounge of Eames Lounge **Chair** 670 is een ontwerp uit 1956. Charles Eames is met deze stoel, ontworpen samen met zijn echtgenote Ray Kaiser, wereldberoemd geworden.

Deze moderne interpretatie van de fauteuil werd gemaakt van gebogen palissander multiplex, het onderstel is van aluminium. De zitting is bekleed met zwart aniline leren kussens gevuld met schuimrubber. Er is een bijpassende voetenbank, de Ottoman. De Eames Lounge 670 heeft een verstelbare rugleuning.
In plaats van palissander kan hij ook worden uitgevoerd in kersen- of walnootfineer.

De Eames Lounge Chair is ontstaan uit de experimenten die het echtpaar Eames tijdens en na de oorlog deed met het driedimensionaal modelleren van multiplex.

Ondanks de onorthodoxe combinatie van multiplex, aluminium en leer, is de stoel uitgegroeid tot het boegbeeld van luxe en comfort en behoort tot de belangrijkste meubelontwerpen van de twintigste eeuw.

The **Macallan** is een single malt whisky, geproduceerd in de regio Highlands in Schotland. Deze whisky rijpt op houten sherryvaten uit Spanje.

Fles "25 years old" uit de "Fine Oak" series

De exacte origine van het woord **zombie** is niet zeker. Bekende veronderstellingen zijn dat het woord is afgeleid van de West-Afrikaanse taal Kikongo, waarin zumbi 'fetisj' betekent, of van het Kimbundu, waarin nzambi 'god' betekent. Dit had betrekking op een slangengod, welke later de connotatie gereanimeerd lijk kreeg toegediend in de voodoo-cultus.

Giudecca:
Giudecca is een eiland bij Venetië met een lengte van ongeveer 2 km en een breedte van maximaal 300 meter. Het is bereikbaar met de Vaporetto.

109

Ik heb de nacht overgeslagen. Dageraad. De dorst is allesverschroeiend. Ik kan niet slikken.

Just zit in zijn Eames-chair.

'Wil je een whisky? *Macallan*.'

'Waarom niet?'

'Waarom niet? Waarom doe jij zo superieur, zo afstandelijk, papa.'

'Dat doe ik niet. Het is mijn natuur.'

'Wat is je natuur?'

'Die van een zombie. Van het Kongolees: *nzambi*.'

'*Shit*.'

'Juist. Van het Indo-Europees *skheid*. Caroline zei dat je niet in het ziekenhuis geweest bent.'

'Ik kan niet tegen de lucht van ziekenhuizen.'

'Ben je werkelijk... nee? Heb je niet op de rand van mijn bed gezeten?'

'Papa, doe niet zo raar.'

'Ook niet... mij ook niet omhelsd?'

'Nee. Niet dat ik het niet had willen doen...'

'Ik heb jouw naam op de kont van je vrouw geschreven met mijn vulpen,' zeg ik en ik kots de lila Macallan-whisky uit. Over Justs schoenen maar die zijn er niet.

Het is vroeg, toch moet ik me haasten, naar dat kruispunt.

Een wattige, ondoorzichtelijke mist daalt over de stad. Ik zie iemand molenwieken. Ik verberg me achter iemands rug. Ik zie driedubbel. De neonletters Giudecca, een Belgische vlag, het rood van de haat, het geel van de onwetendheid, het zwart van de onmacht.

Ik vind het kruispunt terug. Dezelfde agenten, dezelfde kinderen, de kussende en loerende scholieren. Alleen wat baldadiger. Zij houden de mensen tegen, roepen schelle teksten. 'Hé, madame, heb je 't gehoord, de oorlog tussen de Walen en de Vlamingen is uitgebroken!'

Ze lopen joelend voor mijn voeten.

Zoals toen, met Roberte aan zee, een tiental jongens in gestreepte pyjama's onder leiding van een harige man in trainingspak die vlak voor onze voeten liep. De jongens schudden hun hoofd van links naar rechts op hetzelfde ritme, zij waren kaal geschoren en riepen uit volle borst: 'Wij zijn content, wij zijn content.' Zij liepen voorbij, hun zang verging in het geruis van de keitjes in de zee.

Bettina is nergens te zien. De blonde jongen met de tanden ook niet. Axel den Dooven, ex-conservator, ex-minnaar, ex-auteur van introverte versjes, ex-scenarist die liefde heeft opgegeven en schoonheid en intelligentie en vriendschap en zelfvertrouwen, kijkt in de portieken of hij Bettina niet ziet, geeft het op en gaat zitten op een container

Giudecca

Een vaporetto is een gemotoriseerde boot voor openbaar vervoer in Venetië

De kerk Il Redentore uit 1592 op het eiland is een cultuurhistorische schatkamer met een groot aantal schilderstukken van oude meesters.

(Zoals toen … … een tiental jongens in gestreepte pyjama's onder leiding van een harige man in trainingspak: dit motief van de gelijkgeschakelde, kreten slakende jongens en de leider in trainingspak keert terug in de novelle Het laatste Bed*, die Claus 3 jaar later zou schrijven. De 'jongens', die in* Belladonna *twee pagina's later metamorfoseren in "jonge advocaten in fladderende toga's" (pag. 411), zullen in* Het laatste Bed *zijn veranderd in deurwaarders, de 'leider' zal de naam Jan van Eyck krijgen, oud-journalist van een Oostendse roddelkrant. Vormt het groepje in* Belladonna *al een reële dreiging voor Axel den Dooven, in* Het laatste Bed *veranderen zij in een aanstormende horde met aksen en drijven Emily Hopkins tot paniek en waanzin door dissociatie. A.B.)*

Wanhoop zonder tragedie of catharsis: KERN van het boek. Geen troost, niet eens tragisch. (Bert Vanheste).

Nierdyalise: het kunstmatig zuiveren van bloed.

(De flits van een aks: voorafschaduwing van de bovengenoemde aanstormende horde. A.B.)

(De geluidloze Nikes verschenen eerder aan de voeten van Kootje in deel 2, pag. 147. A.B.)

Florian met zijn laarsjes an refereert naar (het sprookje van) *De Gelaarsde Kat* (Sprookjes van moeder de Gans, Grimm).

Het verhaal gaat over de verdeling van de nalatenschap van een eenvoudige molenaar, die aan zijn drie zoons alleen de molen, een ezel en een kat naliet. De oudste zoon erfde de molen, de tweede zoon een ezel. Voor de jongste zoon bleef alleen de kat uit de graanschuur over. De kat bleek echter intelligent en inventief te zijn, en vroeg zijn meester om een paar laarzen en een zak. Nadat hij van de molenaarszoon een paar voor glas en flessen.

Na de zeven vette jaren, de zeven kalme. Vervulling, wat een vreemd woord. Wanhoop zonder tragedie of catharsis. Het slaat ergens op, ik moet me terugtrekken en ik zal vinden waar het op slaat.

Hij zwaait naar een lege taxi, de taxi rijdt door zonder teken. Een postbode zegt: 'Het zal moeilijk zijn om een taxi te vinden. Vanwege de nierdialyses, die beginnen heel vroeg. Om één uur mogen ze weer naar huis.'

Er meldt zich een soort vredigheid aan. Mijn schaapachtige lachjes naar alles wat voorbijkomt. Rust die om geen troost meer vraagt. Hij voelt zich zweverig. Het moment en de omgeving zijn twee vervaarlijk veranderlijke elementen.

'Man, jij durft nogal,' zegt een van de kinderen in nylon pak.

'Ja, het is een durver,' zegt Bettina. Axel draait zich snel om, maar het is zoals vaker de laatste tijd, hij hoort en ziet dingen die zodra hij ze wil benaderen, wegschieten, het waren schaduwen, motten, vleermuizen, geheven armen in een legeruniform, de flits van een aks. Er is geen Bettina, geen meisjesstem. Zijn ogen prikken nog steeds van de nachtschade.

Een van de jongens die ratachtig snel om hem heen dansen heft een knoestige plank met splinters en spijkers, duwt ermee in Axels lenden. 'Hé, vetzak, weet je die van de stier bij de koe?'

'Daar moet ik... over nadenken,' zegt Axel, maar de jongen hoort het blijkbaar niet, hij zwaait met de plank als met een honkbalbat. 'De stier wist het wel!' krijst hij en de kinderen joelen.

De jongen slaat speels met de plank naar Axels gezicht. Een spijker treft Axels wang en trekt er een bloedige lach. De jongen staart naar de rode, kronkelige streep, gooit de plank weg en vlucht. Alle kinderen vluchten, ook de allerkleinsten met de omgekeerde honkbalpet op en de geluidloze Nikes.

Axel glijdt van de container, zijn benen begeven het, hij knielt op een meter afstand van de wielen van een Zweedse autobus die Terminal heet. Hoogblonde Zweden filmen hem terwijl hij waggelt, overeind tracht te komen. De videocamera's verdringen elkaar, men zoomt in op zijn ongelovig lachend gezicht. Axel spuwt een stukje wang uit en wuift naar de bus. De bus vertrekt niet, de lichten blijven op rood, op deze dag van de zotten. Want zo'n dag is het. Want hoe is het anders te verklaren dat daar, parmantig wiegend, onverstoorbaar elegant tussen de stilstaande toeterende auto's Florian naar hem toe komt gewandeld?

'Florian,' roept Axel, en de kat loopt haastiger, nerveuzer en zowaar, hij springt in Axels armen. Axel wiegt hem, zingt: 'Florian met zijn laarsjes an, die lieve snoes van een poes die mij bemint, Florian mijn enig kind.'

Het bloed van zijn gezicht drupt op de rug van de kat die daarvan schrikt, weg wil, en zijn klauwen in Axels borst slaat. De kat voelt dat Axel hem wil doden, dat Axels zingzang betekent: 'Adieu Florian, adieu vrouw en kind, adieu al wie zijn eigen hersenspinsels, zijn eigen wensdromen aan mij ophangt, zoals jij ook, Florian, die bedelt om een aaitje, een

laarzen had gekregen, ving hij een konijn. Vervolgens begaf de gelaarsde kat zich met het konijn naar het koninklijk hof en verlangde de koning zelf te spreken.

Hij zei: "Sire, ik breng U een konijn uit het gebied van de Markies van Carabas", want zo had de kat de jongste zoon van de molenaar betiteld. Na de overhandiging van een paar patrijzen en ander klein wild, altijd namens de Markies van Carabas, kwam de gelaarsde kat voldoende in de gunst van het hof om aan de weet te komen wanneer de koning en zijn mooie dochter de weg naar de rivier zouden opgaan. Hij vroeg alle boeren langs de route om tegen de koning te zeggen dat het land toebehoorde aan de Markies van Carabas.

"Als je doet zoals ik zeg", zei de gelaarsde kat tegen zijn meester, "zul je je fortuin maken. Je hoeft alleen maar te gaan baden in de rivier op de plaats die ik je zal aanwijzen. Laat de rest maar aan mij over."

Zo kwam het dat, toen de koninklijke stoet de rivier naderde, de kat uitriep: "Help, help, de Markies van Carabas verdrinkt!" De naakte, natte molenaarszoon werd uit het water gered, in koninklijke gewaden gewikkeld en in de koninklijke koets gezet. Het verhaal ontwikkelt zich op de verwachte wijze en de mooie dochter en de "Markies" leefden lang en gelukkig.

plakje rosbief een plekje op mijn schoot.' Maar ik heb geen gekarteld mes bij me. Met een touw rond je nek lukt het nooit, ik ben daar nu te opgewonden voor. Een blok beton op je kop? Wie houdt je vast, mijn spartelend, klauwend kindje als ik de klomp beton op je schedel smak? Jij, met je negen levens.

Axels tien vingers omklemmen Florians keel.

Alsof zij door een paleisbel die in hun onzichtbare walkman rinkelt, ontboden worden, zwermen tien, twaalf, meestal jonge advocaten in fladderende toga's vanuit verschillende straten naar het kruispunt. Zij wachten kwekkend voor het rode licht. Een van hen kijkt vanachter zijn Ray-Ban-glazen streng naar Axel.

'Dit lijkt mij een tergend en roekeloos geding,' zegt hij.

'U heeft gelijk,' zegt Axel en hij laat de warme pels, de dunne ribben, het kinderlijk gegrom los en zet Florian op de keien. De kat doet drie sprongetjes en komt dan behoedzaam terug naar zijn beul, laat zijn vertrouwd gemiauw van halfzeven 's morgens horen bij Axels enkels.

'Ja ja,' zegt Axel, 'wij gaan naar huis. Wij moeten dat scheurtje in mijn schedel, dat gat in mijn wang verzorgen. Ja ja. Weet jij welke kant wij uit moeten?'

Zij stappen naar het rode licht. Dan blijkt dat wat de toeterende file ophoudt een mannetje is van plusminus één meter hoog met een reusachtig hoofd, een monsterlijk masker met een jodenneus, een zwarte hoornen bril, lange, zwarte krullen langs zijn slapen, een hagelwit hemd, een zwarte hoed. Florian en Axel komen dichtbij op het ogenblik dat twee politieagenten de dwergachtige rabbijn willen weghalen. Een van de agenten probeert het masker van zijn hoofd te rukken. Hij verweert zich uit alle macht en laat zich dan huilend vallen. Een agent raapt hem op en brengt hem naar een politiewagen terwijl hij klaagt met zijn piepstemmetje in hoge nood. 'Zij zeiden dat ik het verkeer mocht regelen. En zij zeiden dat het *Purim* was, daarom heb ik mijn *Purim*-pak aan. Ik zei: *Purim* in april? Dat kan niet. Jawel, zeiden zij, speciaal voor jou kan het wel.'

Voor hij hem de wagen induwt haalt de agent bijna teder het masker weg.

Een jongetje met donkere pupillen in een krijtwit gezicht staart ons aan. Hij miauwt naar Florian.

Florian wendt zich laatdunkend van hem af miauwt naar mij, zegt: 'Kom, kom, naar huis.'

Ray-Ban is een fabrikant van zonnebrillen.
Het hoofdkantoor is gevestigd in het Italiaanse Agordo.

De Ray-Ban Aviator.

De naam "Ray-Ban" is afgeleid van de Engelse woorden voor "straal" (ray) en "uitbannen" (ban). Letterlijk dus iets om (licht)stralen mee uit te bannen.

De geschiedenis van Ray-Ban begon in 1936, toen Bausch & Lomb van de Amerikaanse luchtmacht het verzoek kreeg een zonnebril voor piloten te ontwerpen. Dit werd het "Aviator" model, dat in 1937 ook voor het publiek op de markt kwam. Variaties op dit model, met de karakteristieke oogkas vullende vorm, zijn tot op de dag van vandaag te koop.

... **wij gaan naar huis**: herinnert aan het motto.

Purim: syn. voor: drukte, ophef.
Hier: Feest der loten, ingesteld ter herdenking van de ondergang van de jodenvijand Haman. Zie boek Esther, hst. 9, 20-23.

Een Hamanratel wordt op Poerim gebruikt om kabaal te maken als de naam van Haman valt bij het voorlezen in de synagoge van de boekrol van Ester

Op dit feest herdenkt men in het jodendom dat op deze dag het lot van het Joodse volk, dat in de vijfde eeuw v.Chr. in ballingschap leefde in het Perzische Rijk, een wending nam en het van uitroeiing werd gered. Dit wordt beschreven in het verhaal van Ester dat in het gelijknamige boek uit de Tenach staat beschreven. Koning Ahasveros (waarvan sommige geleerden zeggen dat het Xerxes was, maar anderen dat het Artaxerxes II is geweest) had de Jodin Ester tot vrouw genomen en daarmee werd zij ook koningin. Haar neef en pleegvader Mordechai was ter ore gekomen dat de Perzische antisemitische hoveling Haman een complot aan het smeden was om de Joden uit te roeien. Haman had daarvoor naar Perzisch gebruik door middel van een lot bepaald op welke dag hij dit wilde doen. Mordechai deelde dit aan Ester mee en dankzij haar hoge positie wist zij dit aan haar gemaal de Perzische koning over te brengen zodat er op tijd tegenmaatregelen konden worden genomen. Het resultaat was dat Haman met zijn zoons en verdere trawanten zelf ter dood werd gebracht en deze potentiële doemdag voor de Joden veranderde in een feestdag.

Kom, kom, naar huis: hij neemt de leiding over en brengt een dementerende man naar huis. (Bert Vanheste.)